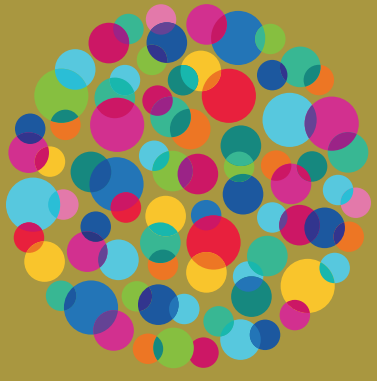
L'Agenda 2030

Full de ruta per a ciutats i pobles de la Comunitat Valenciana

GENERALITAT VALENCIANA

L'Agenda 2030

Full de ruta per a ciutats i pobles de la Comunitat Valenciana

L'Agenda 2030

Full de ruta per a ciutats i pobles de la Comunitat Valenciana

GENERALITAT VALENCIANA

Coordinació

Direcció General de Cooperació i Solidaritat
Conselleria de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació
Generalitat Valenciana

Entitats col·laboradores:

Universitat de València
Universitat Politécnica de València
Universitat d'Alacant
Universitat Jaume I de Castelló
Universitat Miguel Hernández, d'Elx
Coordinadora Valènciana d'Organitzacions No Governamentals per al Desenvolupament
Acció contra la Fam
Aliança per la Solidaritat
Assemblea de Cooperació per la Pau
Associació Petjades
Associació Posidó
CERAI
Creu Roja Comunitat Valenciana
ECOSOL
Fundació Musol
Fundació Vicent Ferrer
Fundació Global Nature
Institut Sindical de Cooperació al Desenvolupament – ISCOD PV
La Tenda de Tot el Món
Medicusmundi
Oxfam Intermón
Save the Children
Solidaritat Internacional del País Valencià
Vivendes per als Sensesostre
VSF Justícia Alimentària Global

© Generalitat Valenciana, de la present edició
© Els autors

1ª Edició: febrer, 2017

Disseny i maquetació. Presidencia de la Generalitat, Direcció General de Relacions amb Les Corts (Servei de Publicacions de la Generalitat)

ISBN: 978-84-482-6151-1
DL: V-558-2017
Imprime: Mare Nostrum, Servicios Gráficos, SL

ÍNDEX

1. Presentació del conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació 7

2. Les 5 esferes de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible: Infografia 9

3. L'Esfera de les Persones 11

Presentació del rector de la Universitat de València Estudi General 13

ODS 1: Posar fi a la pobresa en totes les seues formes en tot el món 15

ODS 2: Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible 25

ODS 3: Garantir una vida sana i promoure el benestar per a tots en totes les edats 35

ODS 4: Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots 45

ODS 5: Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar a totes les dones i les xiquetes 55

4. L'Esfera del Planeta 65

Presentació del rector de la Universitat Politècnica de València 67

ODS 6: Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots 71

ODS 12: Garantir modalitats de consum i producció sostenibles 81

ODS 13: Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes 91

ODS 14: Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible 99

ODS 15: Protegir, restablir i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de forma sostenible, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i posar fre a la pèrdua de la diversitat biològica 107

5. L'Esfera de la Prosperitat 115
Presentació del rector de la Universitat d'Alacant 117
ODS 7: Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a tots..... 121
ODS 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiu i el treball decent per a tots 129
ODS 9: Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació.....141
ODS 10: Reduir la desigualtat en i entre els països 149
ODS 11: Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilients i sostenibles 159
6. L'Esfera de la Pau 171
Presentació del rector de la Universitat Jaume I 173
ODS 16: Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tots i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells...177
7. L'Esfera de les Aliances 185
Presentació del rector de la Universitat Miguel Hernández.....187
ODS 17: Enfortir els mitjans d'execució i revitalitzar l'Aliança Mundial per al desenvolupament Sostenible 191

Impulsar Aliances per al Desenvolupament Sostenible a la Comunitat Valenciana

Les estimacions de creixement de la població mundial per als pròxims trenta-quatre anys, realitzades per l'Organització de les nacions Unides (ONU), consideren que per a l'any 2050 creixerem en un 30%, passant de 7.3 milions a 9.7 milions de persones.

Tenint en compte que el context actual presenta importants desafiaments com la inequitat, la pobresa, el canvi climàtic, la degradació i pèrdua d'ecosistemes, entre altres, és imperatiu realitzar adequacions per a satisfer les nostres necessitats sense comprometre les necessitats de les següents generacions.

En aquest sentit, l'establiment dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) per part dels països membres de l'ONU, ha marcat les actuacions que necessitem realitzar en els pròxims 15 anys.

Aquests objectius són de gran importància ja que responen a grans reptes com la garantia d'una vida digna per a les persones, un desenvolupament sostingut i equitatiu i un medi ambient sa que sustente l'anterior.

Per a fer front a aquests reptes, un dels ODS (el 17) proposa enfortir els mitjans d'execució i revitalitzar l'aliança mundial per al desenvolupament sostenible.

En un món globalitzat es fa necessari implementar estratègies noves de desenvolupament que aporten al benestar de la societat. Ja en 1992, la Conferència sobre Medi Ambient i Desenvolupament de les Nacions Unides, la Cimera de Rio, va catalogar d'indispensables a les aliances entre governs, sector privat i societat civil per a aconseguir el desenvolupament sostenible global.

Però, per que "Aliança"? La idea que protegix l'enfocament aliança és que només amb una col·laboració intersectorial exhaustiva i generalitzada, podrem assegurar que les iniciatives de desenvolupament són prou imaginatives, coherents i integrades com per a fer front als problemes més insolubles.

No obstant això, aquestes aliances han de ser col·laboracions voluntàries a través de les quals individus, grups o organitzacions es posen d'acord a treballar conjuntament per a complir una obligació o dur a terme una iniciativa específica; compartint els riscos així com els resultats; i revisant la relació regularment sempre que siga necessari.

Així mateix, estes aliances han de construir-se sobre la base de principis i valors, una visió compartida i objectius comuns que prioritzen a les persones i al planeta, i són necessàries a nivell mundial, regional, nacional i local.

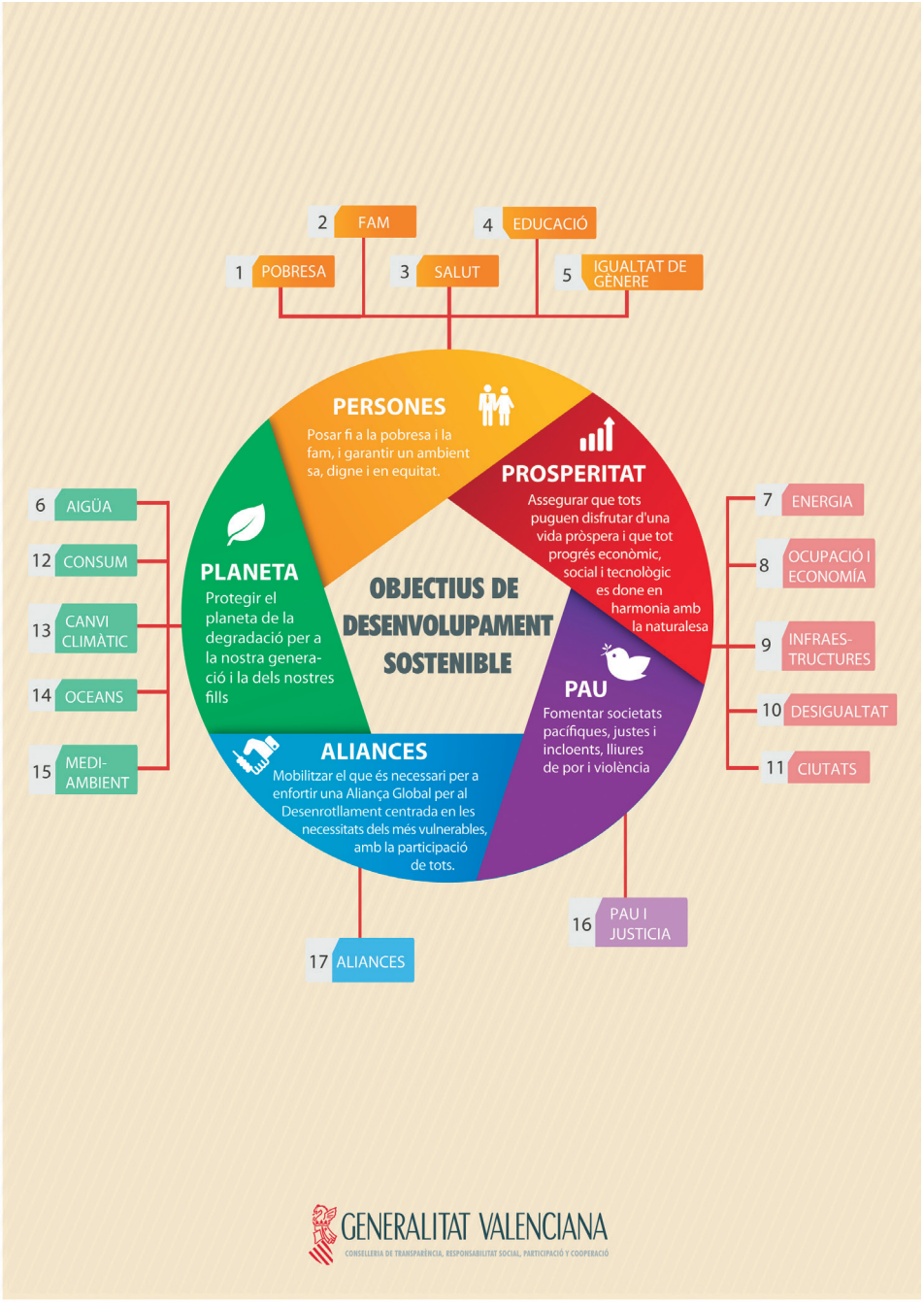
D'altra banda, un dels principals trets diferenciadors d'una aliança per al desenvolupament és que l'objectiu de la mateixa es fonamenta a generar un impacte positiu en el desenvolupament i millorar l'accés a béns i serveis bàsics que afecten la vida digna de les persones.

En aquest sentit, vull destacar que per a aconseguir un desenvolupament sostenible és fonamental territorialitzar les metes dels ODS, a partir del paper fonamental que les ciutats, a la Comunitat Valenciana, juguen en les polítiques públiques relacionades amb el desenvolupament sostenible, equitatiu i incloent, que se centra en les persones i en les comunitats.

El Consell, en aquest sentit, ha d'adoptar un paper facilitador, mostra d'això és la present publicació, que pretén promoure una adequada qualitat de govern local per mitjà de l'enfortiment de la capacitat de gestió política, tècnica i administrativa dels ajuntaments, perquè gestionen i promoguen el desenvolupament sostenible i inclusiu, ja que el marc dels ODS és, en essència, un compendi de béns públics que ha de ser garantit per les institucions polítiques.

Manuel Alcaraz Ramos
Conseller de Transparència, Responsabilitat Social, Participació i Cooperació

Les 5 esferes de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible

Les persones

Estem decidits a posar fi a la pobresa i la fam en totes les seues formes i dimensions, i a vetlar per que tots els sers humans puguen realitzar el seu potencial amb dignitat i igualtat i en un medi ambient saludable.*

ODS 1

Posar fi a la pobresa en totes les seues formes en tot el món.

ODS 2

Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible.

ODS 3

Garantir una vida sana i promoure el benestar per a tots en totes les edats.

ODS 4

Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots.

ODS 5

Aconseguir la igualtat entre els gèneres i empoderar a totes les dones i les xiquetes.

* Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible; Resolució aprovada per l'Assemblea General de l'ONU el 25 de setembre de 2015.

L'esfera “Persones” engloba cinc ODS:

- ODS 1: Fi de la pobresa
- ODS 2: Fam zero
- ODS 3: Salut i benestar
- ODS 4: Educació de qualitat
- ODS 5: Igualtat de gènere

La pobresa té mil cares: fam, malnutrició, accés limitat a l'educació i a altres serveis bàsics, discriminació i exclusió social i falta de participació en l'adopció de decisions que permeten millorar la societat i els seus habitants. L'eliminació de la pobresa, i per tant de totes les manifestacions que s'hi associen, parteix d'un creixement econòmic inclusiu que permeta la creació d'ocupacions sostenibles i la promoció de la igualtat.

D'altra banda, s'estima que actualment hi ha 925 milions de persones que pateixen fam i hi ha dades que permeten preveure la incorporació de 2.000 milions addicionals que viuran l'any 2050 a causa de la degradació dels sòls, de l'aigua, dels oceans, dels boscos i, en conjunt, de la biodiversitat, que juntament amb el canvi climàtic origina desastres com ara sequeres i inundacions. L'eradicació de la fam exigeix una profunda reforma del sistema mundial d'agricultura i alimentació, que permeta el desenvolupament de la població del camp i la protecció mediambiental.

Pel que fa a la salut i el benestar, i malgrat el fet que en les últimes dècades s'han aconseguit grans èxits en aquest tema, amb la millora de l'accés a aigua neta i a sanejament, la reducció de la malària, la tuberculosi, la poliomielitis i la propagació del VIH/SIDA, encara queden molts més reptes per poder eradicar per complet una àmplia gamma de malalties i fer front a nombroses i variades qüestions persistents i emergents relatives a la salut. Aconseguir el desenvolupament sostenible és condició per garantir una vida saludable i la promoció del benestar per a tots a qualsevol edat.

Encara hi ha taxes d'analfabetisme i desigualtat entre xiquetes i xiquets en tots els nivells educatius a molts països. La cerca d'un accés a l'educació i l'increment en les taxes d'escolarització a tots els nivells educatius sense importar la raça, l'edat, el sexe o la creença és la base per millorar la vida de les persones i el desenvolupament sostenible.

Les dones i les xiquetes continuen patint discriminació i violència a tots els llocs del món. La igualtat de gènere ha de facilitar a la població femenina l'accés a l'educació, l'atenció mèdica, el treball decent i la representació en els processos d'adopció de decisions polítiques i econòmiques, com a eina d'impuls de les economies sostenibles. La igualtat de gènere és, a més d'un dret humà fonamental, el pilar que permetrà aconseguir un món pacífic, pròsper i sostenible.

La desigualtat dels ingressos és un arma de dos talls, ja que, per bé que d'una banda ha permès una reducció de les desigualtats entre alguns països, de l'altra les ha augmentades dins d'alguns d'aquests, cosa que ha provocat dificultats en l'accés als serveis sanitaris i educatius i a altres béns productius. La seua eradicació requereix un creixement econòmic, social i ambiental inclusiu.

Aconseguir les metes emanades d'aquests ODS no és un treball individual ni d'un grup d'especialistes. Es tracta d'un treball conjunt en el qual governs, sector privat, societat civil i persones han de vetlar per complir els indicadors. La sinergia d'aquesta tasca conjunta ha de permetre treballar per a l'eradicació de la pobresa i la fam en totes les seues formes i dimensions, aconseguir els objectius de l'educació universal i vetlar perquè tots els éssers humans puguen viure la seua vida amb dignitat i igualtat i en un medi ambient saludable.

Esteban Morcillo Sánchez
Rector de la Universitat de València

ACCIÓ CONTRA LA FAM · ACCIÓN CONTRA EL HAMBRE

Save the Children

Posar fi a la pobresa en totes les seues formes en tot el món

Elaborat per Acció contra la Fam,
en col·laboració amb Save the Children

Presentació de l'entitat

Som una organització internacional no governamental, privada, apolítica, aconfessional i no lucrativa, que vam nàixer en 1979 per a intervindre en tot el món. La nostra vocació és lluitar contra la fam, el patiment físic i les situacions de desemparament que amenacen la vida d'homes, dones i xiquets.

Treballem combatent les conseqüències i les causes de la desnutrició en més de 40 països. Més de 5.000 professionals humanitaris compartim una visió: un món sense fam.

La nostra visió: un món sense fam, perquè som la primera generació que pot aconseguir-ho.

El nostre objectiu: salvar vides eliminant la fam a través de la prevenció, la detecció i el tractament de la desnutrició.

Els nostres principis: neutralitat, independència, no discriminació, accés lliure i directe a les víctimes, professionalitat i transparència.

Eixos d'acció: combatem la fam atacant directament les causes que l'originen:

- Aigua, sanejament i higiene: accés segur a aquests per a previndre la desnutrició.
- Nutrició i salut: prevenció, diagnòstic i tractament de la desnutrició i de les malalties relacionades.
- Seguretat alimentària i mitjans de vida: disponibilitat, accés i ús adequat dels aliments, sostingut en el temps.
- Emergències: resposta immediata d'urgència, postemergència i rehabilitació.
- Incidència: treballem per a incidir en les polítiques, programes i pressupostos que poden reduir la fam.
- Ocupabilitat: l'accés al mercat laboral com a fórmula per a acabar l'exclusió social.

En Acció contra la Fam tenim cinc pilars estratègics o metes que ens hem marcat. Els dos primers objectius marquen la nostra estratègia i els altres tres són mecanismes per a aconseguir aquests dos objectius principals, que aborden la desnutrició aguda i les crisis humanitàries:

- AUGMENTAR el nostre impacte sobre la desnutrició aguda, curant-la i prevenint-la, fonamentalment en els xiquets i xiquetes menors de cinc anys.
- RESPONDRE i previndre les crisis humanitàries, abordar la vulnerabilitat i reforçar la resiliència de la població davant de les crisis.
- CONTINUAR desenvolupant aliances amb actors locals, nacionals i internacionals per a augmentar el nombre de beneficiaris i promoure la seua sostenibilitat.
- DESENVOLUPAR la nostra capacitat per a garantir una resposta eficaç i eficient a les crisis humanitàries.
- SER preeminents en incidència política font de referència quant a la fam i la desnutrició.

Els nostres principis:

- INDEPENDÈNCIA: per a conservar la seua independència moral i econòmica, Acció contra la Fam actua en funció dels seus propis principis i mai en funció dels interessos de la política interna, externa o governamental.
- NEUTRALITAT: Acció contra la Fam obra dins del respecte a una estricta neutralitat i imparcialitat política i religiosa. No obstant això, es pot veure obligada a denunciar els atemptats els drets humans dels quals siga testimoni, així com els obstacles interposats al bon desenvolupament de la seua missió humanitària.
- NO DISCRIMINACIÓ: Acció contra la Fam rebutja, en la seua acció, tota discriminació per motius d'ètnia, sexe, religió, nacionalitat, opinió o classe social.
- ACCÉS LLIURE I DIRECTE A LES VÍCTIMES: Acció contra la Fam basa les seues intervencions en l'exigència del lliure accés a les víctimes i del control directe dels seus programes, assegurant-se els mitjans per a aconseguir-ho. Verifica que els recursos arriben directament als beneficiaris. En cap cas, els col·laboradors amb què treballa sobre el terreny seran els beneficiaris directes dels seus programes.
- PROFESSIONALITAT: Acció contra la Fam basa la concepció, realització, gestió i avaluació dels seus programes en la professionalitat i l'experiència

dels seus recursos humans, a fi d'optimitzar l'eficàcia i utilització correcta dels seus recursos.

- TRANSPARÈNCIA: Acció contra la Fam es compromet, davant dels seus beneficiaris, col·laboradors i donants, a respectar la transparència i informació sobre el destí i gestió dels fons rebuts, i a dotar-se de totes les garanties per a verificar la seua bona gestió.

Definició de l'objectiu i metes

Eradicar la pobresa és l'objectiu principal de l'Agenda de Desenvolupament Sostenible i també el major repte a què s'enfronta. Posar fi a la pobresa s'ha formulat com el requisit imprescindible per a aconseguir els altres 16 objectius i l'única manera d'aconseguir el desenvolupament sostenible. Vivim en el moment de major abundància i riquesa de la història de la humanitat i tenim al nostre servei oportunitats científiques i tecnològiques com mai abans s'havien tingut, aA més, s'ixí i tot, per a 836 milions de persones aquesta és una època de misèria. La persistència de la pobresa és una vergonya per a la nostra generació.

Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) es van construir sobre la base dels objectius de desenvolupament del mil·lenni, per a aconseguir allò que aquests no van poder i per a aprendre dels errors del procés anterior. Encara que hi hi ha raons per a celebrar, ja que l'objectiu de reduir la pobresa extrema a la meitat que proposaven els objectius de desenvolupament del mil·lenni va ser aconseguit en 2010 (cinc anys abans del que s'havia previst) i la classe mitjana es va triplicar, encara hi ha molt de camí per recórrer i encara hi ha milions de persones patint privacions.

Els ODS són el resultat d'un procés de decisió molt més inclusiu, en què tots els actors, inclosa la societat civil i tots els interessats a nivell global han participat en la definició dels nous objectius. En paraules de Ban Ki-moon, “no podem cometre el mateix error novament, són els desitjos i les expectatives de les persones allò que defineix el món en què volen viure".[1] Durant dos anys es van fer consultes públiques en 88 països de l'hemisferi sud i 11 en el nord, a més d'una enquesta global i es van recollir veus de totes parts del món, fent especial insistència en les dels més pobres i vulnerables. La conclusió a què es va arribar és que la pobresa ha de ser eradicada, no sols reduïda, i que s'ha de garantir a tot el món l'accés als serveis bàsics.

En aquest nou projecte pren força l'aspecte multidimensional de la pobresa. La pobresa va més enllà de la falta d'ingressos i recursos per a garantir uns mitjans de vida sostenibles. Entre les seues manifestacions s'inclouen la fam i la malnutrició,

1 Document “Un milió de veus: el món que volem. Futur sostenible amb dignitat per a tots i totes”. Pròleg. NNUU. Setembre 2013.

l'accés limitat a serveis d'higiene i sanejament, als serveis sanitaris, la discriminació i l'exclusió social, així com la falta de participació en l'adopció de decisions. El creixement econòmic ha de ser inclusiu a fi de crear ocupacions sostenibles i promoure la igualtat.[2] Així, els objectius de desenvolupament sostenible tenen una visió de futur transformativa que busca el benestar físic, mental i social.

Posar fi a la pobresa és un dels 17 objectius integrats, interrelacionats i indivisibles de la nova Agenda per al Desenvolupament Sostenible. Un compromís audaç per a finalitzar el que comencem i acabar amb la pobresa en totes les seues formes i dimensions d'ací al 2030. Les seues cinc metes materialitzen i concreten l'ambiciós objectiu:

1. Per al 2030, eradicar la pobresa extrema per a totes les persones en el món, actualment mesurada per un ingrés per persona inferior a 1,25 dòlars dels Estats Units al dia.
2. Per al 2030, reduir almenys a la meitat la proporció d'homes, dones i xiquets de totes les edats que viuen en la pobresa en totes les seues dimensions d'acord amb les definicions nacionals.
3. Posar en pràctica a nivell nacional sistemes i mesures apropiades de protecció social per a tots, inclosos nivells mínims, i, per al 2030, aconseguir una àmplia cobertura dels pobres i els vulnerables.
4. Per al 2030, garantir que tots els homes i dones, en particular els pobres i els vulnerables, tinguen els mateixos drets als recursos econòmics, així com accés als serveis bàsics, la propietat i el control de les terres i altres béns, l'herència, els recursos naturals, les noves tecnologies apropiades i els serveis financers, inclosa el microfinançament.
5. Per al 2030, fomentar la resiliència dels pobres i les persones que estan en situacions vulnerables i reduir la seua exposició i vulnerabilitat als fenòmens extrems relacionats amb el clima i altres crisis i desastres econòmics, socials i ambientals.

A més, emmarquen en dues mesures que possibiliten la consecució de les metes::

a) Garantir una mobilització important de recursos procedents de diverses fonts, fins i tot mitjançant la millora de la cooperació per al desenvolupament, a fi de proporcionar mitjans suficients i previsibles als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, per a posar en pràctica programes i polítiques encaminats a posar fi a la pobresa en totes les seues dimensions.

2 Document final de la cimera de les Nacions Unides per a l'aprovació de l'agenda per al desenvolupament després 2015. NNUU. Agost 2015.

b) Crear marcs normatius sòlids en els plans nacional, regional i internacional, sobre la base d'estratègies de desenvolupament en favor dels pobres que tinguen en compte les qüestions de gènere, a fi de donar suport a la inversió accelerada en mesures per a eradicar la pobresa.

Situació actual

A hores d'ara, hi ha en el món 836 milions de persones que viuen en la pobresa extrema, 1 de cada 5 persones de les regions en desenvolupament viu amb menys d'1,25 dòlars diaris, un terç de la població mundial no té accés a excusats o latrines i 1 de cada 7 xiquets menors de 5 anys no té una alçada adequada per a la seua edat. Totes aquestes dades són conseqüència de la pobresa.

No obstant això, des de 1990 la proporció de persones que viuen en condicions de pobresa extrema (és a dir, que sobreviuen amb menys d'1,25 US$ al dia) ha disminuït del 40% al 20% en tot el món. En aqueix període, més de 700 milions de persones han aconseguit eixir d'aqueixa situació.

Hui, la meitat de la força laboral dels països en desenvolupament està composta per persones que pertanyen a la classe mitjana, quan en 1991, la classe mitjana només representava un 18% de la població d'aquests països. Hi hi ha raons per a ser optimista i èxits que celebrar.

El context del 2000 al 2015 no era el mateix en què estem ara i els reptes, per tant, són diferents. L'enorme reducció de la pobresa que es va viure en aquest període va ser principalment gràcies al creixement econòmic de Xina i Índia que van traure a milions de persones de la pobresa; no obstant això, altres zones com ara Àsia meridional i Àfrica subsahariana van fer pocs avanços. A Àfrica subsahariana l'índex de pobresa va ser del 42,6% en 2012, per la qual cosa només va disminuir 13 punts des de 1990. Aquesta regió mostra una ralentització en la reducció de la pobresa junt amb un ràpid creixement poblacional, i alberga el 43 % de la població pobra del món, de fet, hi ha 120 milions més de persones pobres a Àfrica hui que en 1990.

A més, s'espera que el creixement econòmic, siga menys fort en el període del 2015 al 2030 del que va ser en el passat període, dificultant la consecució dels objectius. També cal considerar que el creixement ja no pot ser la solució única, ja que moltes de les poblacions que continuen en la pobresa viuen en economies poc diversificades basades en l'explotació dels recursos naturals, quasi el 80% de les persones extremadament pobres viuen en àrees rurals.

Altres viuen en estats fràgils i afectats per conflictes on el creixement econòmic simplement no és possible o està molt entorpit. A Àfrica quasi la meitat, els Estats són fràgils encara que el nombre de conflictes en aquesta regió ha disminuït des dels anys 90. No obstant això, a nivell mundial l'any 2014 ha sigut el més violent des del final de la Guerra Freda, amb el nombre més gran de conflictes i de fatalitats

des d'aquesta data i en els últims tres anys el número de desplaçats ha augmentat un 40%.

La situació actual mostra que la pobresa té múltiples causes, la inestabilitat, la violència, la marginació, etc. Però també la corrupció, la fam,[3] les desigualtats de gènere, els desastres naturals o el canvi climàtic entre altres factors que retroalimentan el cicle de la pobresa.

A la Comunitat Valenciana, per a analitzar el fenomen de la pobresa i la privació, la font de dades adequades és l'enquesta de condicions de vida. La seua gènesi està en un Reglament del Parlament i del Consell Europeu amb el propòsit d'obtindre informació rigorosa, de qualitat i comparable sobre la pobresa, privació i desigualtat en els estats membres. A la Comunitat Valenciana, el 23,6% de les persones estan en 2013 a les llars amb una renda inferior al llindar de la pobresa.

Per a una llar conformada per una única persona aquest llindar suposava una renda neta inferior a 8.114 euros a l'any. La Comunitat Valenciana està entre les comunitats amb major taxa de risc de pobresa, només cinc de les 16 comunitats restants presenten una taxa superior. La mitjana d'Espanya se situa 3 punts percentuals per davall de la Comunitat Valenciana, mentre que la distància amb la UE s'amplia fins als 6,5 punts percentuals.

En relació amb l'evolució diacrònica de la pobresa en la Comunitat Valenciana, des de l'inici de la crisi, la tendència ha sigut creixent, i se situa en els últims dos anys netament per damunt de la d'Espanya. Un altre element molt rellevant per a analitzar correctament el fenomen de la pobresa és la intensitat. Es calcula sobre el col·lectiu de persones en risc de pobresa i ens indica com a mitjana la diferència que hi ha entre la renda de les persones que estan en risc de pobresa i el llindar de pobresa. La intensitat de la pobresa ha passat del 5%, fins al 8% actual, cosa que significa un increment del 60%. És a dir, no sols ha augmentat el nombre de persones en risc de pobresa, sinó que els que són pobres ho són en major grau.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Així com la pobresa és multidimensional en les seues causes, també ho és en les seues solucions. Si bé el creixement és la solució més universal per a disminuir la pobresa[4] no és aplicable a tots els casos, bé perquè amb el simple creixement no

3 S'estima que els xiquets que viuen la crisi del Corn d'Àfrica de 2011 i que van patir desnutrició crònica, poden arribar a tindre un 23% menys d'ingressos en la vida adulta, cosa que es reflecteria en una reducció del 3% en el PIB a escala nacional. "La desnutrició infantil. Causa, conseqüències i estratègies per a la seua prevenció i tractament". UNICEF. 2011..

4 El 70% de les variacions en els canvis en la pobresa poden ser atribuïdes al creixement en els ingressos mitjans. "A Measured Approach to Ending Poverty anb Boosting Shared Prosperity Concepts, data and the twin goals". WBG. 2015.

siga suficient, bé perquè hi ha barreres que cal superar perquè el creixement siga possible. Per això, les propostes que formulem tenen un caràcter multidimensional:

1. Realitzar un diagnòstic rigorós de la situació de pobresa.
2. Definir una estratègia comuna en tots els àmbits que afecten la pobresa.
3. Destinar els recursos materials, humans i formatius que siguen necessaris per a abordar de manera eficaç la posada en marxa de les mesures més convenients.
4. Augmentar la transparència de la informació relativa als recursos públics destinats a la pobresa per cada administració.
5. Elaborar i aprovar un pla de suport a les famílies que agafe com a referència la recomanació de la Comissió Europea 'Invertir en la infància: trencar el cicle dels desavantatges'.
6. Promoure l'accés a l'educació, per a les minories, incorporació al mercat laboral i integració social, per a les dones, eliminar les diferències de gènere. En el cas de l'exclusió de les dones, s'estima que entre el 15 i el 20% de les diferències entre les taxes de creixement entre Àfrica subsahariana i el sud d'Àsia pot atribuir-se a la diferència d'accés de les dones a l'educació i a l'ocupació.
7. Des del govern i les organitzacions internacionals ha d'implicar-se a tots els sectors com la societat civil i les empreses, que tenen un paper central en la creació d'ocupació. La participació en les institucions i en la presa de decisions per a les persones de qualsevol nivell d'ingressos permet que es facen escoltar tots els interessos i les necessitats.

L'eradicació de la pobresa no pot abordar-se de manera independent a la resta dels ODS, i aquests tampoc poden progressar sense abordar el problema de la pobresa. Posar fi a la pobresa només pot aconseguir-se des d'una perspectiva holística i amb voluntat política i ciutadana.

Fonts de referència

ACNUR. Tendències Globals 2014. 2014. Disponible en línia: htt://acnur.es/portada/slider_destacados/img/PDF_141015184925-pdf

The World Bank. Data. Poverty & Equity. Regional Dashboard: Sub-Saharan Àfrica. Disponible en línia: http://povertydata.worldbank.org/poverty/region/SSA

NNUU. Assemblea General. Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible. 2015. Disponible en línia: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp? Symbol=A/70/L.1&Lang=S

NNUU. Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni Informe de 2015. 2015. Disponible en línia: http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/2015/mdg-report-2015_spanish.pdf

NNUU. Un milió de veus: el món que volem. Un futur sostenible amb dignitat per a tots i totes. 2013. Disponible en línia: file///C:/Users/tecnicos1/Downloads/A%20million%20Voices%20The%20Wold%20We%20Want%20_A%20sustainable%20future%20with

PubMed. Elrayah H, Eltom M, Bedri A, Belal A, Rosling H, Ostenson CG.Economic burden on families of childhood type 1 diabetes in urban Suen. 2005. Disponible en línia: http://www.ncbi.nim.nih.gov/pubmed/15919129?dopt=Abstract

UN. The Road to Dignity by 2030: Ending Poverty, Transforming All Lives and Protecting the Planet. 2014. Disponible en línia: http://www.un.org/disabilities/documents/reports/SG_Synthesis_Report_Road_to_Dignity_by_2030.pdf

UNDG. Socio-Economic Impact of Ebola Virus Disease in West African Countries A call for national and regional containment, recovery and prevention. 2015. Disponible en línia: https://undg.org/wp-content/uploads/2015/07/ebola-west-africa.pdf

UNICEF. La desnutrició infantil. Causes, conseqüències i estratègies per a la seua prevenció i tractament. 2011. Disponible en línia: https://www.unicef.es/sites/www.unicef.es/files/Dossierdesnutricion.pdf

UN. Secretary Genral. Secretary-General's remarks drec roundtable event on the Millennium Development Goals and Post-2015 Development Agenda [as preparet for delivery]. Ban Ki-moon.2013. Disponible en línia: http://www.un.org/sg/statements/index.asp?nid=6828

UPPSALA UNIVERSITET. Uppsala Conflict Data Program. Organized Violence in the World 2015 An assesment by the Uppsala Conflict Data Program. 2015. Disponible en línia: http://www.pcr.uu.se/digitalAssets/61/61335_1ucdp-paper-9.pdf

WB. Gender and Growth in Africa: Evidence and Issues. 2003. Disponible en línia: http://siteresources.worldbank.org/EXTAFRREGTOPGENDER/Resources/gendergrowthevidence.pdf

WORLD BANK GROUP. A Measured Approach to Ending Poverty and Boosting Shared Prosperity. Concepts, data and the twin goals. 2015. Disponible en líniahttps://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1792A%20Measured%20Approach%202015.pdf:

http://www.foessa.es/publicaciones_download.aspx?Id=4947

Raons contra la pobresa infantil https://www.savethechildren.es/publicaciones/2826549-razones-contra-la-pobreza-infantil

Posar fi a la fam, aconseguir la seguretat alimentària i la millora de la nutrició i promoure l'agricultura sostenible

Elaborat pel Centre d'Estudis Rurals i d'Agricultura Internacional (CERAI) i VSF Justícia Alimentària Global, amb el suport de la investigadora Ana Moragues

Presentació de les entitats

CERAI, Centre d'Estudis Rurals i d'Agricultura Internacional, és una organització no governamental de Desenvolupament de caràcter laic, progressista i independent especialitzada en el desenvolupament rural i pesquer sostenible sota l'enfocament de la sobirania alimentària.

Vam nàixer l'any 1994 a València, amb la intenció de crear una organització que abordara el món agrícola i rural espanyol i europeu, les relacions amb el comerç internacional, el problema de les desigualtats internacionals, el medi ambient, l'agricultura ecològica i el seu futur, el desenvolupament sostenible, l'èxode rural, la sobreexplotació pesquera i ramadera i els dèficits del model industrial de l'alimentació actual.

Volem continuar contribuint a la transformació del món rural actual i participar dels moviments socials que exigeixen la sobirania alimentària i el desenvolupament humà (no sols econòmic) de tots els pobles del món. Volem ser, en definitiva, una llavor per al canvi.

VSF Justícia Alimentària Global és una organització no governamental de desenvolupament que promou l'objectiu polític de la sobirania alimentària, concepte que va nàixer en el si de La Via Llauradora en 1996, com a proposta per a revalorar la producció llauradora d'aliments i –amb aquesta base– garantir la sostenibilitat ambiental, social i cultural del dret a l'alimentació per a tota la població mundial.

VSF acompanya les institucions i organitzacions llauradores i institucions per a aconseguir polítiques públiques més favorables a la sobirania alimentària, per mitjà d'estudis i investigacions que permeten conéixer el context en què es promouen aquests models productius.

VSF té un sòlid coneixement del sistema agroalimentari pels 30 anys de treball tant a l'Estat espanyol (seu central a Barcelona i delegacions a Catalunya, Euskadi, València, Balears, Andalusia, Extremadura), així com en diversos països americans (Guatemala, Hondures, El Salvador, República Dominicana, Haití i Bolívia) i en la RD del Congo i Uganda.

CERAI i VSF acompanyen l'Ajuntament de València per a l'aplicació i la posada en marxa d'algunes de les mesures del Pla d'acció integral per la promoció de l'activitat i l'espai agrícola municipal, dins de l'estratègia emmarcada en el pacte de política alimentària urbana de Milà, del qual la ciutat de València és firmant.

Definició de l'objectiu i metes

L'agricultura com a clau per a posar fi a la fam: l'ODS 2

Segons les declaracions de la FAO: "L'alimentació i l'agricultura se situen en el centre de l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, ja siga per a posar fi a la pobresa i a la fam, per a respondre al canvi climàtic o per a conservar els nostres recursos naturals".

Centrant-nos en el segon ODS, la FAO xifra, aproximadament, en 800 milions, el nombre de persones que no disposen d'aliments suficients per a portar una vida saludable i activa. Això vol dir que 1 de cada 9 persones en el planeta pateix fam. A més, 2.000 milions de persones estan afectades per les carències de micronutrients, o "fam oculta", a causa de la insuficiència de vitamines o minerals.[1]

Com es pot observar aquestes xifres denoten un gran camí per davant en l'eradicació de la fam i la desnutrició. Però també hi ha altres problemes de malnutrició que augmenten i suposen un gran repte dins del citat ODS com és l'obesitat. La meitat de la població mundial es veu afectada per algun tipus de malnutrició.

Quant a la situació de l'agricultura, segons les declaracions de la FAO, es tracta del sector que subministra la forma de vida del 40% de la població mundial i, a més, és la major font d'ingressos i treball a les llars pobres rurals. Dels 570 milions d'explotacions agràries del món, aproximadament 500 milions pertanyen al primer model, el familiar, són la majoria de secà i proporcionen un 70% dels aliments que es consumixen en el món. No obstant això, d'acord amb l'exrelator especial sobre el dret a l'alimentació: "*la modernització de les cadenes de subministrament d'aliments, junt amb l'aplicació de polítiques agrícoles més centrades en els productes bàsics (cash crops) que en els aliments, ha portat a la marginació dels sistemes alimentaris locals en els últims anys*".[2]

1 Els països es comprometen a combatre la malnutrició amb polítiques i accions fermes. OMS, http://www.who.int/mediacentre/news/releases/2014/icn2-nutrition/es/

2 A/HRC/25/57 - Report of the Special Rapporteur on the right to food, Olivier De Schutter. Final report: The transformative potential of the right to food. 2014.

El model industrial globalitzat de producció, distribució i consum d'aliments es basa a convertir els aliments en mercaderies perquè "la mà invisible" del mercat els porte a totes les persones en quantitat i qualitat suficient. No obstant això, aquest sistema que va sorgir en els anys 50 com a resposta a les fams canines de la postguerra, mostra hui clars símptomes d'esgotament, com demostren les dades que hem presentat de malnutrició, degradació ambiental i del medi rural. A pesar de la fam, paradoxalment una part creixent d'aquestes mercaderies es produeix per a sintetitzar biocombustibles i un terç dels aliments que es produeixen van al fem segons les declaracions de la FAO.[3] Aquestes tendències s'han d'invertir i una de les claus de l'èxit és la inversió en sistemes agroecològics de cultiu a escala local, i s'afavoreix l'establiment de cadenes curtes de subministrament i de sistemes alimentaris locals (SAL) que són els únics que tenen la capacitat de respondre amb la resiliència necessària davant dels canvis climàtics i la volatilitat dels preus dels aliments que poden tindre conseqüències catastròfiques com ara la crisi de 2006-2008.[4]. Així, invertir en els xicotets agricultors, dones i homes, es converteix en una forma important d'augmentar la seguretat alimentària i la nutrició per als més pobres, així com la producció d'aliments per a mercats locals i mundials.

Un altre gran problema a què s'enfronta l'agricultura actual és la pèrdua de biodiversitat, ja que des de 1900 s'ha perdut en els camps més del 75% de la diversitat de les collites. L'Agenda 2030 reconeix que, d'ara endavant, no es pot considerar l'alimentació, els mitjans de vida i la gestió dels recursos naturals per separat. Per tant, un millor maneig de la biodiversitat agrícola contribuiria en gran manera a una alimentació sana, millorar la vida de les comunitats agrícoles i fer més resilients i sostenibles els sistemes agrícoles.

L'ODS 2 cerca acabar totes les formes de fam i desnutrició d'ací al 2030 i vetlar per l'accés de totes les persones, en especial els xiquets i els més vulnerables, a una alimentació suficient i nutritiva durant tot l'any a través de 8 metes que resumim a continuació en 3 aquests:

1. Alimentació sana i sostenible (metes 1 i 2)

   Segons les declaracions de la FAO, hui en dia hi ha en el planeta suficient menjar per a tots, i, no obstant això, quasi 800 milions de persones pateixen fam. No obstant això, la lluita contra la fam i la malnutrició no consisteix només a impulsar la producció d'aliments, sinó que també té relació amb l'augment dels ingressos, la creació de sistemes alimentaris resilients i l'enfortiment dels mercats locals perquè les persones puguen tindre accés a aliments sans i nutritius, sostenibles i culturalment adequats.

3 Food and agriculture organization of the United Nations, http://www.fao.org/docrep/014/mb060e/mb060e00.pdf

4 Ensenyaments de la crisi alimentària mundial de 2006-08, http://www.fao.org/docrep/014/i2330s/i2330s04.pdf

2. Producció sostenible (metes 3, 4, 5, 6)

Segons l'escrit de l'exrelator especial sobre el dret a l'alimentació, Olivier de Schutter, "*els sistemes alimentaris no sols corren un gran risc a causa del canvi climàtic; sinó que també estan entre els principals responsables de les emissions de gasos d'efecte hivernacle que causen aquests canvis. Aquesta és una raó important per la qual es requereix urgentment un canvi a modalitats de producció basades en l'agroecologia (vegeu A/HRC/16/49). Com a mitjà de millorar la capacitat de recuperació i la sostenibilitat dels sistemes alimentaris, l'agroecologia disposa, actualment, del suport d'un nombre cada vegada major d'experts dins de la comunitat científica.*[5] *Ocupa un lloc destacat en l'avaluació internacional de la ciència i la tecnologia agrícoles per al desenvolupament*[6] *i en les recomanacions del Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient"*.[7]

3. L'alimentació i el mercat: mercaderia o bé comú? (metes 7 i 8)

Les dues últimes metes previstes en el segon ODS, diuen el següent:

"*Meta 7: corregir i previndre les restriccions i distorsions comercials en els mercats agropecuaris mundials, entre altres coses per mitjà l'eliminació paral·lela de totes les formes de subvencions a les exportacions agrícoles i totes les mesures d'exportació amb efectes equivalents, de conformitat amb el mandat de la Ronda de Doha per al Desenvolupament.*

Meta 8: adoptar mesures per a assegurar el bon funcionament dels mercats de productes bàsics alimentaris i els seus derivats i facilitar l'accés oportú a informació sobre els mercats, en particular sobre les reserves d'aliments, a fi d'ajudar a limitar l'extrema volatilitat dels preus dels aliments".

De la primera d'aquestes es pot interpretar com una reducció o eliminació de les restriccions dels mercats agropecuaris, liberalitzant aquest i desprotegint el mercat intern. Això pot ser contraproduent ja que el mercat intern es pot veure greument afectat l'entrar productes més barats de l'estranger amb completa llibertat i sense mesures restrictives que compensen aquests desequilibris. Per tant, la meta 7, segons s'interprete, pot entrar en conflicte amb la meta final de l'ODS que ens ocupa, atés que sense aquestes restriccions i regulacions del mercat difícilment es pot treballar sobre la volatilitat dels aliments.

5 A. Wezel and V. Soldat, "A quantitative and qualitative historical analysis of the scientific discipline of agroecology", International Journal of Agricultural Sustainability, vol. 7, Nº 1 (2009), págs. 3 a 18.

6 Avaluació internacional de la ciència i la tecnologia agrícoles per al desenvolupament, "Summary for decision-makers of the global report" (abril de 2008), conclusió 7.

7 Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient, The Environmental Food Crisis (Nairobi, 2009).

Així mateix, no es podrà protegir els agricultors i agricultores davant del mercat, i moltes vegades es estaran obligats/obligades a vendre els seus productes per davall del cost de producció a fi de poder competir amb el mercat global o, fins i tot, descartar els seus productes per ser inviable la seua venda.

És per això que creiem que per a avançar de manera seriosa i eficaç en la consecució de l'ODS 2 és necessari partir de la visió del "dret universal a l'alimentació", on el mitjà per a satisfer aquest dret, l'aliment, passe a ser un bé comú i deixe de ser considerat una mercaderia entre altres. D'aquesta manera, els estats hauran de dotar-se de polítiques alimentàries clares perquè les persones puguen tindre accés a aliments sans i nutritius, sostenibles i culturalment adequats.

Situació actual

Per què ens alimentem cada vegada pitjor? La pobresa creixent, el sistema industrial alimentari i l'entorn alimentari

La problemàtica de la mala alimentació és una qüestió crucial en el planeta, de la qual hui no escapem tampoc els països occidentals. A l'Estat espanyol, 3,2 milions de persones no poden alimentar-se de forma adequada per motius econòmics.[8] Amb una taxa creixent de pobresa del 22,2% i un 40% de famílies que tenen dificultats per a arribar a final de mes,[9] la pobresa alimentària augmenta amb la precarització del treball i el deteriorament dels serveis socials. En aquest context de baixos ingressos, les famílies opten per l'alimentació més barata, que paradoxalment és la més carregada en greixos i sucres: l'alimentació processada del sistema industrial.

Les variables externes que porten les famílies a triar uns aliments o altres conformen l'entorn alimentari. De l'entorn alimentari formen part la publicitat, la disponibilitat d'uns aliments o altres en botigues, màquines expenedores, col·legis, el preu, etc. El nostre entorn alimentari actual és un generador de malnutrició i sobrecàrrega, que afecta el 55% de la població (OCDE, 2010). La directora de l'OMS (2012) ha assenyalat com a causa d'aquesta epidèmia de sobrecàrrega a la globalització dels estils de vida no saludables, relacionats amb la modernització i urbanització del nostre món, així com amb els interessos i lobbys econòmics que no vetlen per la salut pública (OMS, 2012). En resum podem parlar de problemes de mala alimentació derivats d'un model industrial de producció i distribució d'aliments globalitzat. Ja no sabem on s'ha produït el que mengem ni en quines condicions, quants quilòmetres ha viatjat o si porta ingredients possiblement perjudicials a la salut. Davant de l'allau publicitària, ens interessa principalment quant val i si tenen bon gust.

8 The food foundation http://foodfoundation.org.uk/poor-eat-8-4-million-struggling-afford-eat-uk/

9 Ocupació precària i protecció social, http://www.caritas.es/imagesrepository/CapitulosPublicaciones/5113/16082_ANALISIS%20Y%20PERSPECTIVAS%202015.pdf

En què es tradueix el sistema alimentari global en la nostra realitat local?

Les contradiccions del sistema alimentari global industrial es fan patents també en la nostra realitat local de les formes següents:

- DRET A L'ALIMENTACIÓ: en l'estat espanyol 3,2 milions de persones no poden alimentar-se de forma adequada per motius econòmics.[10]
- PROBLEMES DE SALUT: en l'estat espanyol la sobrecàrrega afecta el 55% de la població i l'obesitat al 17% (OCDE, 2010). L'OMS apunta al factor alimentari com a principal factor de risc de salut entre la població espanyola.[11]
- ALIMENTS QUILOMÈTRICS: un filet de carn viatja com a mitjana 2.400 km abans d'arribar al nostre plat, mentre que un de peix 6.400 km,[12] amb la conseqüent emissió de gasos CO2. Segons les declaracions de GRAIN, entre el 44 i el 57% de les emissions de gasos d'efecte hivernacle provenen del sistema alimentari.[13]
- CONTAMINACIÓ: el sistema agrícola amb alta utilització d'entrades químiques ha portat a la contaminació de la major part de les aigües subterrànies de la Comunitat Valenciana per nitrats i a crisis puntuals per presència d'agroquímics en aqüífers, denunciades per moviments socials i mitjans de comunicació,[14] erosió de sòls o pèrdua de biodiversitat a causa dels sistemes de producció insostenibles, contaminació i degradació recursos, especulació urbanística.
- DESPOBLACIÓ RURAL, CRISI DEL SECTOR PRIMARI: les persones migren a les ciutats perquè cada vegada tenen més difícil dedicar-se a l'agricultura, a causa de la baixa renda que perceben. Això és, en part, a causa del monumental desequilibri de poder de la cadena agroalimentària. A Espanya el 60% del benefici del preu final d'un producte es queda en la gran distribució, segons les dades del Ministeri d'Agricultura.[15] Per exemple, el preu que paga qui consumeix una taronja en un supermercat és 11 vegades d'aquell que ha percebut l'agricultor/agricultora. I el grau de concentració de la producció

10 http://foodfoundation.org.uk/poor-eat-8-4-million-struggling-afford-eat-uk/

11 http://www.who.int/topics/global_burden_of_disease/en/

12 Quant quilòmetres recorren els aliments abans d'arribar al plat? http://www.tierra.org/wp-content/uploads/2016/01/alimentos_kilometricos_2.pdf

13 Com contribueix el sistema alimentari agroindustrial a la crisi climàtica http://www.soberaniaalimentaria.info/images/descargas/Food_and_climate_poster.pdf

14 Xúquer viu crida la societat a mobilitzar-se pel dret a abastir amb aigua de qualitat del Xúquer http://www.europapress.es/comunitat-valenciana/noticia-xuquer-viu-llama-sociedad-movilizarse-derecho-abastecerse-agua-calidad-jucar-20130326120357.html

15 Dades incloses en l'informe de la campanya "Curtcircuit sobre Compra Pública en Sistemes Alimentaris Locals" http://vsf.org.es/sites/default/files/docs/compra_publica_en_sistemas_alimentarios_locales_-_impactos_sociales_ambientales_y_economicos.pdf

és elevat, per exemple entre deu empreses integradores es distribueixen el 65,2%.[16] del mercat de pollastre en l'estat espanyol i una sola entitat té una quota de mercat del 26.2%. Aquest grup forma part d'una corporació transnacional amb seu als Països Baixos i es proveeix de pinso i pollets a través d'unes poques grans empreses transnacionals agrícoles. La vida en el camp actualment no sols depén de la naturalesa, de la capacitat de treball de les persones productores i de la tecnologia, sinó que ha passat a dependre de milions de fils globals difícilment governables i moguts per poques mans.

- DISTANCIAMENT ENTRE CONSUMIDORS I PRODUCTORS: la complexitat i l'opacitat de la cadena alimentària en un món creixentment urbà han debilitat els vincles entre les persones productores i consumidores, cosa que comporta que valorem cada vegada menys el treball d'aquells que produeixen els nostres aliments i assumim menys la nostra responsabilitat com a ciutadania en la construcció del sistema alimentari. Les administracions, per la seua banda, si bé assumeixen la gestió de la salut i l'educació com a béns públics, s'han relaxat en la seua obligació d'estructurar l'abastiment alimentari per a poder assegurar el dret a una alimentació sana i sostenible per a totes les persones.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

1. Reconstruint els sistemes alimentaris des de l'àmbit local: propostes a l'abast d'una administració local

L'actual sistema alimentari està trencat. Amb xifres tan esgarrifoses com el nombre de persones obeses que superen aquelles que estan malnodrides o que al voltant del 50% dels gasos d'efecte hivernacle provenen de l'agricultura. Aquestes xifres globals es tradueixen en persones, comunitats i territoris que pateixen les conseqüències socials, culturals, ecològiques i econòmiques d'un sistema injust. En l'estat espanyol 3,2 milions de persones no poden alimentar-se de forma adequada per motius econòmics. És en aquest context on moltes ciutats han començat a imaginar però també a caminar decididament cap a la creació d'un altre sistema alimentari.[17]

Es precisamente desde estos espacios urbanos, donde se ha empezado a És precisament des d'aquests espais urbans, on s'ha començat a qüestionar alguna cosa que donem per feta, que tots els dies arriben a les nostres

16 Compra pública en sistemes alimentaris locals http://vsf.org.es/sites/default/files/docs/5._compra_publica_en_sistemas_alimentarios_globales._impactos_sociales_ambientales_y_economicos_-_informe_de_la_campana_0.pdf

17 The food Foundation http://foodfoundation.org.uk/poor-eat-8-4-million-struggling-afford-eat-uk/

botigues de barri, mercats, supermercats, cafeteries i restaurants el menjar que necessitem; i sobretot a donar-nos compte que transformant aquest procés vital de produir, accedir, digerir i rebutjar menjar podem transformar molt més que el nostre sistema alimentari. *Per a transformar el sistema alimentari hi ha dos elements clau, tindre un enfocament holístic i integrar una major diversitat d'actors*.[18]

Aquest enfocament holístic ens ajuda a entendre per exemple que les creixents dades en obesitat amaguen darrere un increment de pobresa i falta d'accés a menjar sa i de qualitat, motivat per exemple pel cost de productes frescos en barris amb dificultats econòmiques, la falta de temps a causa de contractes de treball precaris o el deteriorament de coneixements sobre alimentació i cuina. Com aquest exemple mostra, els problemes de malnutrició no es deuen simplement a 'males' decisions individuals, si no que estan relacionats amb la planificació urbanística, el preu dels aliments, l'accés a educació i la regulació laboral entre altres.

Per tant, és essencial entendre i actuar des d'un enfocament de 'sistema alimentari'. El segon element clau és la integració de diversos actors. És difícil imaginar un canvi profund en el nostre sistema alimentari si no tenim en compte les necessitats, potencialitats i dificultats que travessen diferents actors, des de l'agricultora en una zona rural despoblada a l'ancià en un barri urbà deprimit, passant per transformadors, distribuïdors, comerciants, restauradors, etc. Unint aquests dos elements clau es troben.

2. Els consells alimentaris com a nous espais per a la coordinació de polítiques alimentàries

En l'actualitat hi ha més de 263 consells alimentaris a Amèrica del Nord, 44 ciutats al Regne Unit han establit aquest tipus d'aliances alimentàries i més de 100 ciutats han firmat el pacte de política alimentària urbana de Milà, i s'hi inclou València junt amb altres 7 ciutats de l'Estat espanyol, on es recomana la creació d'un consell per a l'alimentació. Motivats per aquest context, a València es fan les primeres passes per a desenvolupar el nostre consell alimentari. Aquest procés es basa en el treball que s'ha desenvolupat des de l'Ajuntament per a mobilitzar i millorar la política agroalimentària del consistori i també en el recorregut de diverses organitzacions a mobilitzar a la societat civil i desenvolupar iniciatives que transformen el nostre sistema

18 Moragues-Faus, A. Morgan, K., Moschitz, H., Neimane, I., Nilsson, H., Pinto, M, Rohracher, H., Ruiz, R., Thuswald, M., Tisenkopfs, T., Halliday, J., 2013. Urban Food Strategies: the rough guide to sustainable food systems, Document developed in the framework of the FP7 project FOODLINKS (GA No. 265287). http://www.foodlinkscommunity.net/fileadmin/documents_organicresearch/foodlinks/publications/Urban_food_strategies.pdf

alimentari. com per exemple, promoure canals curts de comercialització o menjadors escolars agroecològics, la reorganització dels mercats municipals i les plataformes logístiques perquè els xicotets productors i les xicotetes productores puguen tindre accés als canals de venda. Construint sobre aquest treball previ, pretenem dur a terme un procés participatiu que culmine en la creació d'un consell alimentari per a València. Aquest procés participatiu està acompanyat d'un procés de mapatge d'actors i diagnòstic sobre el sistema alimentari de València que permetrà construir amb la implicació activa de la ciutadania noves polítiques alimentàries, més justes, inclusives i sostenibles.

3. Altres agendes internacionals rellevants: el pacte de Milà

Representants de més de 100 ciutats de tot el món, entre aquest un gran nombre d'alcaldes metropolitans, es van reunir a Milà per a firmar el Pacte de Política Alimentària Urbà de Milà a l'octubre de 2015, amb el qual es van comprometre a desenvolupar uns sistemes alimentaris equitatius i sostenibles. El pacte va ser subscrit per l'alcalde de Milà, Giuliano Pisapia, junt amb els seus homòlegs de ciutats de tot el món, entre les quals cal citar Belo Horitzó, Barcelona, Dakar i Moscou, durant la cimera d'alcaldes que es va realitzar el dia 15 d'octubre.

Fonts de referència

http://www.fao.org/news/story/es/item/337901/icode/

Garantir una vida sana i promoure el benestar per a tots a totes les edats

Elaborat per Medicusmundi

Presentació de l'entitat

Medicusmundi defensa el dret a la salut de totes les persones i la sanitat pública universal des de fa més de 50 anys. És una organització de solidaritat internacional, amb personalitat jurídica pròpia, de caràcter federal, no governamental, sense ànim de lucre, que es declara independent dels poders públics i de qualsevol altra institució o grup d'interés de caràcter econòmic, polític o religiós, constituïda sobre la base d'associacions independents. En 1991, el Premi Príncep d'Astúries de la Concòrdia va reconéixer el compromís que des de 1963 té Medicusmundi amb la defensa de la salut com a component bàsic dels drets humans, a partir de la promoció de l'Atenció Primària de Salut i de la defensa d'un Sistema Públic de Salut que garantisca l'equitat i universalitat d'una atenció sanitària de qualitat a totes les persones, sense distinció de raça, sexe, religió o condició econòmica. A més, Medicusmundi va ser declarada d'utilitat pública el 27 de febrer de 1998.

La Federació d'Associacions de Medicusmundi Espanya està constituïda per associacions territorials que actuen amb autonomia, i comparteix un ideari i uns propòsits comuns amb una aposta clara per la descentralització. En l'actualitat són 12 les associacions que integren la Federació, de les quals dues estan a la Comunitat Valenciana: Medicusmundi Mediterrània i Medicusmundi Comunitat Valenciana–Alacant. Apostem per treballar en xarxa amb altres ONG i agents del desenvolupament des de l'autonomia i la participació responsable de cada una, per la qual cosa formem part de plataformes i agrupacions de la Comunitat Valenciana que treballen pels mateixos objectius, com són ODUSALUD, la Mesa de Salut de Castelló, la Xarxa Sanitària Solidària de Castelló i la Coordinadora Valenciana d'ONGD. L'aposta per treballar en xarxa no sols l'entenem i exercim a àmbit nacional o local, sinó també a àmbit internacional, cosa que ens va dur a ser membres fundadors de Medicusmundi Internacional, una xarxa d'organitzacions no governamentals de desenvolupament sanitari creat l'any 1963, i que des de 1974 manté relacions oficials amb l'Organització Mundial de la Salut.

Des de Medicusmundi reclamem el dret a la salut per a totes les persones i dediquem especial atenció a la dimensió universal i equitativa de la salut. Pensem que el dret a la salut no sols comprén l'atenció de salut oportuna i apropiada, sinó també els principals factors determinants de la salut, com l'accés a l'aigua neta potable i a condicions sanitàries adequades, el subministrament apropiat d'aliments sans, una nutrició i habitatges adequats, condicions dignes en el treball i el medi ambient, i accés a l'educació i informació sobre qüestions relacionades amb la salut, inclosa la salut sexual i reproductiva, i tot això en un ambient de pau. Centrem el nostre esforç a eliminar les diferències injustes i evitables sobre les quals les accions dels governs, institucions sanitàries implicades i les comunitats exerceixen una forta influència, i que es poden abordar amb polítiques públiques. Per tot això, treballem per a:

- Considerar l'equitat un element fonamental per a avaluar el nostre progrés com a societat.
- Aconseguir una prestació de serveis més eficient. L'elaboració i implementació de polítiques sanitàries equitatives i integrals, junt amb l'enfortiment dels sistemes de salut, basats en l'atenció primària, és la via que s'ha de seguir per a incrementar l'eficiència i l'equitat de l'atenció sanitària.
- Facilitar la creació d'entorns saludables en què puga prosperar la bona salut de totes les persones.
- Afavorir l'exercici efectiu dels drets humans en un escenari on el dret a la salut es mostre com una dimensió bàsica del dret a una vida digna.
- Ser una ONGD de referència, capaç de donar resposta efectiva a les aspiracions de canvi i compromís solidari de les persones que comparteixen la convicció que la salut és un dret humà pel qual val la pena treballar.

.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Per a aconseguir el desenvolupament sostenible és fonamental garantir una vida saludable i promoure el benestar per a tots a qualsevol edat. S'han obtingut grans progressos en relació amb l'augment de l'esperança de vida i la reducció d'algunes de les causes de mort més comuna relacionades amb la mortalitat infantil i materna. S'han aconseguit grans avanços pel que fa a l'augment de l'accés a l'aigua neta i el sanejament, la reducció de la malària, la tuberculosi, la poliomielitis i la propagació del VIH/SIDA. No obstant això, es necessiten moltes més iniciatives per a eradicar per complet una àmplia gamma de malalties i afrontar nombroses i variades qüestions persistents i emergents relatives a la salut.

Les metes que aquest ODS preten aconseguir per a 2030 són:

1. Per al 2030, reduir la taxa mundial de mortalitat materna a menys de 70 per cada 100.000 nascuts vius.
2. Per al 2030, posar fi a les morts evitables de nounats i de xiquets menors de 5 anys, i aconseguir que tots els països intenten reduir la mortalitat neonatal almenys fins a 12 per cada 1.000 nascuts vius, i la mortalitat de xiquets menors de 5 anys almenys fins a 25 per cada 1.000 nascuts vius.
3. Per al 2030, posar fi a les epidèmies de la SIDA, la tuberculosi, la malària i les malalties tropicals desateses i combatre l'hepatitis, les malalties transmeses per l'aigua i altres malalties transmissibles.
4. Per al 2030, reduir en un terç la mortalitat prematura per malalties no transmissibles per mitjà la prevenció i el tractament i promoure la salut mental i el benestar.
5. Enfortir la prevenció i el tractament de l'abús de substàncies addictives, fins i tot l'ús indegut d'estupefaents i el consum nociu d'alcohol.
6. Per al 2020, reduir a la meitat el nombre de morts i lesions causades per accidents de trànsit en el món.
7. Per al 2030, garantir l'accés universal als serveis de salut sexual i reproductiva, inclosos els de planificació de la família, informació i educació, i la integració de la salut reproductiva en les estratègies i els programes nacionals.
8. Aconseguir la cobertura sanitària universal, en particular la protecció contra els riscos financers, l'accés a serveis de salut essencials de qualitat i l'accés a medicaments i vacunes segurs, eficaços, assequibles i de qualitat per a tots.
9. Per al 2030, reduir substancialment el nombre de morts i malalties produïdes per productes químics perillosos i la contaminació de l'aire, l'aigua i el sòl.

A més s'emmarquen en quatre mesures que possibiliten la consecució de les metes:

a) Enfortir l'aplicació del conveni marc de l'Organització Mundial de la Salut per al control del tabac a tots els països, segons siga procedent.

b) Donar suport a les activitats d'investigació i desenvolupament de vacunes i medicaments per a les malalties transmissibles i no transmissibles que afecten primordialment els països en desenvolupament i facilitar l'accés a medicaments i vacunes essencials assequibles de conformitat amb la Declaració de Doha relativa a l'Acord sobre els ADPIC i la Salut Pública, en què s'afirma el dret dels països en desenvolupament a utilitzar al màxim les disposicions de l'acord sobre els aspectes dels drets de propietat intel•lectual relacionats amb el comerç quant a la flexibilitat per a protegir la salut pública i, en particular, proporcionar l'accés als medicaments per a tots.

c) Augmentar substancialment el finançament de la salut i la contractació, el desenvolupament, la capacitació i la retenció del personal sanitari en els països en desenvolupament, especialment en els països menys avançats i els xicotets estats insulars en desenvolupament.

d) Reforçar la capacitat de tots els països, en particular els països en desenvolupament, en matèria d'alerta primerenca, reducció de riscos i gestió dels riscos per a la salut nacional i mundial.[1]

Situació Actual

Encara que aquesta guia va dirigida a l'àmbit municipal de la Comunitat Valenciana, és pertinent recordar alguns índexs de salut global que continuen sent molt negatius i desfavorables. A pesar que l'Agenda 2015 va aconseguir alguns avanços en matèria de salut, queda molt per fer:

- Més de sis milions de xiquets menors de 5 anys moren cada any de malalties evitables. Quatre de cada cinc d'aquestes morts es donen a Àfrica subsahariana i Àsia meridional.
- La taxa de mortalitat materna (mares que moren durant el part i com a conseqüències d'aquest) és 14 vegades superior en les regions en desenvolupament que en aquelles que estan més desenvolupades.
- A pesar que les noves infeccions per VIH en xiquets ha disminuït en un 58% des del 2001, en 2013, 240.000 xiquets van ser infectats pel virus.
- El VIH és la principal causa de mort entre les dones en edat reproductiva a àmbit mundial.
- La malària continua sent la principal causa de mort en xiquets menors de 5 anys junt amb les infeccions respiratòries.
- Altres malalties com la tuberculosi continuen causant milers de morts anualment.[2]

La situació de la salut dels municipis valencians no pot comparar-se amb la dels països en desenvolupament, pel fet que els principals problemes que afecten cada àrea geogràfica són distints. En el cas espanyol, això és gràcies fonamentalment al Sistema Nacional de Salut, que entre altres característiques, ha assegurat la cobertura sanitària universal (CSU) a tots els ciutadans des de la seua implantació l'any 1986. No obstant això, aquest sistema es va modificar després de l'entrada en

1 Objectius Desenvolupament Sostenible: Metes. http://www.who.int/topics/sustainable-development-goals/targets/es/

2 ONU. Objectius Desenvolupament Sostenible. http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/health/

vigor del Reial Decret Llei 16/2012, aprovat el 20 d'abril del 2012, que va vincular el dret a l'assistència sanitària i el finançament públic dels medicaments a la situació administrativa i d'ocupació dels ciutadans, es trenca el model de Sistema Nacional de Salut existent fins a aquest moment i es deixen moltes persones en una situació d'exclusió sanitària.

En juliol de 2015 el Govern Valencià va publicar el Decret Llei 3/2015 amb l'objecte de garantir l'accés universal a l'atenció sanitària a la Comunitat Valenciana en resposta a allò que s'ha estipulat pel Reial Decret Llei 16/2012. A l'octubre de 2015, El Govern central va interposar un recurs d'inconstitucionalitat contra el Decret Llei 3/2015, quedant este suspés fins a març de 2016, en el propi Tribunal Constitucional va alçar la suspensió cautelar, restablint-se la vigència del DL 3/2015.[3] El RD 16/2012, és per tant el major obstacle per al compliment de l'ODS 3 a la Comunitat Valenciana i a Espanya. (Veure metes ODS 3)

Quant al nivell de salut dels valencians,[4] els principals problemes de salut presents entre la població i sobre els quals fan referència els ODS, són:

- La importància de les malalties no transmissibles (cardiovasculars, diabetis, càncer, etc.), principal causa de mort en la nostra societat.
- El consum i abús de substàncies addictives (drogues, alcohol...).
- Tabaquisme.
- Salut Mental.

Encara que les competències quant a prevenció i tractament dels problemes de salut pertanyen a l'Administració Autonòmica, des de les corporacions municipals es poden realitzar grans aportacions en matèria de promoció de salut, que actua sobre els hàbits de vida de la població i sobre els determinants socials de la salut, així com en intervencions de tipus urbanístic o de regulació del trànsit dirigides a reduir accidents i contaminació.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

L'OMS definix salut com un "estat de complet benestar físic, mental i social, i no sols com l'absència d'afeccions o malalties". És important assenyalar també que per a aconseguir una societat sana i saludable no n'hi ha prou amb incidir únicament en la millora dels sistemes sanitaris. En este sentit, l'OMS insta a la comunitat internacional a prendre mesures per a abordar els determinants socials

3 12º informe març 2016. ODUSALUD. http://odusalud.blogspot.com.es/

4 IV Pla de Salut de la Comunitat Valenciana, 2016-2020. http://www.san.gva.es/documents/157385/6431837/Resumen_ejecutivo_cas.pdf

de la salut.[5] Els determinants socials de la salut són les circumstàncies en què les persones naixen, creixen, viuen, treballen i envelleixen, inclòs el sistema de salut. Aqueixes circumstàncies són el resultat de la distribució dels diners, el poder i els recursos en l'àmbit mundial, nacional i local, que depén, al seu torn, de les polítiques adoptades. Els determinants socials de la salut expliquen la major part de les iniquitats sanitàries; és a dir, de les diferències injustes i evitables observades en els països i entre els països pel que fa a la situació sanitària. Els DSS més importants són: pobresa, desigualtat, gènere, aigua, nutrició/malnutrició –cosa que suposa desnutrició i obesitat– i habitatge. En aquest sentit és important elaborar activitats específiques destinades als col•lectius més vulnerables (immigrants, gènere, infància, ancianitat...), que permeten una inclusió d'aquests col•lectius en coherència amb el lema que defenen els ODS: "Ningú es queda arrere".

Des de Medicusmundi proposem les línies de treball següents en què els municipis poden incorporar els objectius i metes proposades per l'ODS 3, "Salut i benestar", centrats en quatre blocs principals:

1. Garantir un Sistema Sanitari que assegure la cobertura sanitària universal de totes les persones sense causar desigualtats.

Per a això, es recomana garantir la plena universalització de l'atenció sanitària per a tots els residents a la Comunitat Valenciana, amb una cobertura del 100%, indistintament de la seua situació administrativa i del tipus d'afiliació a la Seguretat Social. A àmbit municipal es recomana:

- Potenciar les iniciatives encaminades a assegurar la cobertura sanitària universal. En aquest sentit cal destacar l'Observatori del Dret a la Sanitat Universal de la Comunitat Valenciana (ODUSALUD) com a referent per a totes aquelles accions que estiguen encaminades a evitar l'exclusió d'aquells col•lectius que a causa del Reial Decret 16/2012 van quedar sense cobertura sanitària universal.
- Potenciar iniciatives encaminades a millorar l'eficiència en l'ús dels serveis sanitaris per part dels usuaris. Es recomana sol•licitar informació a entitats públiques que ja promouen iniciatives de mediació entre usuaris i serveis sanitaris com el Centre de Salut Pública de València i la ONG ACOEC amb el programa "MIH salut" en la ciutat de València o la Conselleria de Sanitat i Medicusmundi CV-Alacant a la ciutat d'Alacant.
- La relació entre salut i serveis socials és fonamental per a la millora de la cobertura. Com indica l'OMS, la millora dels indicadors de salut no es pot centrar només com en els aspectes físics, sinó que també cal tindre en compte els aspectes psíquics i socials. Els problemes de salut mental són els grans

5 http://www.who.int/social_determinants/es/ Determinants socials de la salut (OMS). Consultat el 5 de juny de 2016 a les 12:25.

oblidats en la nostra societat. No obstant això, no podem obviar, que la principal causa de mortalitat en joves entre 15-34 anys és el suïcidi (dades del Pla de Salut), dada suficient rellevant com per a tindre-ho present.

- Dur a terme accions d'incidència política en què se sol•licita des de l'àmbit municipal fins a les administracions competents l'enfortiment de l'atenció primària.
- Millorar l'accés a medicaments gratuïts a aquelles persones en situació més desfavorida.

2. Promoció de la salut:

- Fomentar activitats i programes de promoció de la salut orientades a la prevenció de drogodependències incloent programes específics d'alcohol i tabac.
- Promoure la salut en tots els entorns de la vida incloent la salut i els determinants socials de la salut en totes les polítiques municipals en un exercici de coherència de polítiques locals.
- Fomentar activitats i programes de promoció de la salut orientades a la prevenció de l'obesitat, la diabetis, les malalties cardiovasculars i d'altres derivades de la mala alimentació. Com a exemples proposem:

  a) Activitats i programes de promoció de la salut.

  b) Compra pública d'aliments sans i de proximitat

3. Crear entorns afavoridors de salut:

- Fomentar activitats i programes de promoció de la salut orientades a la consecució del municipi com a "Ciutat Saludable". Alguns exemples són l'augment de les àrees públiques per a practicar esport, zones urbanes de vianants, promoció d'accions per a la lluita contra el canvi climàtic com els dies sense cotxes, etc. En este sentit destacar l'existència d'una Xarxa de Ciutats Saludables (RECS), sobre la qual es poden prendre referències per a adherir-se i forma part.[6] També han d'estudiar-se accions tendents a reduir la contaminació ambiental analitzant les millors pràctiques que han aplicat altres ciutats, (per exemple, disminució del tràfic rodat per diversos mitjans, inclosa la millora en l'oferta de transport públic, la promoció de mitjans de transport no contaminants i sostenibles, restriccions al tràfic, etc.

6 http://recs.es/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 veure p. 185-186, Pla Salut. Consultat el 5 de juny de 2016 a les 12:06.

- Implementar accions tendents a disminuir els accidents de tràfic i les seues conseqüències. Introduir en la planificació dels entorns la perspectiva d'equitat en salut, utilitzant els marcs de l'avaluació d'impacte en salut i de la planificació urbana saludable (que impliquen la participació ciutadana). La iniciativa de la Llei de Barris (2/2004) de Catalunya,[7] , la inversió de la qual s'ha destinat principalment a la millora de l'espai públic i dotació d'espais verds i a la provisió d'equipaments com a centres cívics, per a gent major, o instal•lacions esportives, ha tingut gran repercussió en les condicions de vida i en la qualitat de l'entorn de residència i, en consecuència, en els determinants socials de la salut intermedis.
- Fomentar polítiques d'envelliment actiu des del pla cultural, esportiu i educatiu com des del pla laboral, dissenyades perquè siguen especialment efectives en persones de menor nivell socioeconòmic.
- Enfortir l'equitat i la igualtat de gènere, reduir les desigualtats en salut i fomentar la participació. Els governs autonòmics i locals han d'assegurar la participació i representació de tots els grups socials en la presa de decisions que afecten la salut.
- Cuidar la salut en totes les etapes de la vida, i fer especial insistència en aquelles activitats i programes enfocats cap a les persones majors i l'ancianitat saludable.

4. Cooperació Internacional:

- L'agenda dels ODS és una agenda global i els països més avançats han adquirit, des de fa molts anys, compromisos internacionals per a contribuir al desenvolupament dels altres països. Per això és necessari destinar una part del pressupost a cooperació internacional. Almenys el 0,7% del pressupost hauria de destinar-se a cooperació internacional, i, almenys, el 15% d'aquesta quantitat s'hauria de destinar a programes de salut.

Finalment, cal assenyalar que moltes de les línies de treball proposades enllacen amb les línies estratègiques de l'aprovat IV Pla de Salut de la Comunitat Valenciana.

7 http://www.parlament.cat/document/nom/TL45.pdf Llei de Barris (2/2004) de Catalunya. Consultat el 5 de juny de 2016 a les 12:21.

Fonts de referència

Objectius de desenvolupament sostenible: metes. Organització Mundial de la Salut (OMS) http://www.who.int/topics/sustainable-development-goals/targets/es/

ONU. Objectius de desenvolupament sostenibles. http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/health/

12 informe de març 2016. ODUSALUD. http://odusalud.blogspot.com.es/

IV Pla de Salut de la Comunitat Valenciana, 2016-2020. http://www.san.gva.es/documents/157385/6431837/Resumen_ejecutivo_cas.pdf

Determinants socials de la salut (OMS). http://www.who.int/social_determinants/es/ Consultat el 5 de juny de 2016, a les 12:25.

Xarxa Espanyol de Ciutats Saludables. http://recs.es/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1 vegeu pàg. 185-186, Pla de Salut. Consultat el 5 de juny de 2016, a les 12:06.

Llei de Barris de Catalunya. http://www.parlament.cat/document/nom/TL45.pdf Llei de Barris (2/2004) de Catalunya. Consultat el 5 de juny de 2016, a les 12:21.

Avançat cap a l'equitat: proposta de polítiques i intervencions per a reduir les desigualtats socials en salut a Espanya. http://www.msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/prevPromocion/promocion/desigualdadSalud/docs/Propuesta_Politicas_Reducir_Desigualdades.pdf

Garantir l'educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots

Elaborat per Save the Children

Save the Children

Presentació de l'entitat

Save the Children és l'organització independent líder en la defensa dels drets de la infància en tot el món. Treballem en més de 120 països salvant vides, proporcionant seguretat i protecció als xiquets i defenent els seus drets en el marc de la Convenció sobre els Drets del Xiquet de Nacions Unides. En tot el món treballem perquè cap xiquet mora per causes que es poden evitar i tinguen assegurat el seu dret a una salut adequada, volem un món en què tots els xiquets i xiquetes aprenguen gràcies a una educació de qualitat, volem un món en què els xiquets cresquen en un entorn familiar segur fora de perill de la violència i l'explotació, salvem la vida de milers de xiquets ens preparem i responem a les emergències humanitàries causades per desastres naturals, brots de malalties com l'Ebola i conflictes armats.

A Espanya treballem des de fa més de 20 anys amb programes d'atenció als xiquets més vulnerables, amb especial insistència en la infància en risc de pobresa o exclusió social. A través dels seus programes proporciona una atenció integral als xiquets i les seues famílies perquè la situació econòmica o d'exclusió social en què viuen els xiquets no els impedisca gaudir plenament dels seus drets i puguen aconseguir el màxim de les seues capacitats.

Tots els xiquets tenen dret a un futur. A Espanya i en tot el món, treballem cada dia per a assegurar que tots els xiquets sobreviuen, aprenen i estan protegits davant de la violència. Quan es produeix una emergència, i els xiquets són més vulnerables, som sempre un dels primers a arribar i els últims a anar-nos. Atenem les necessitats dels xiquets i ens assegurem que les seues veus són escoltades. Aconseguim canvis duradors en la vida de milions de xiquets, fins i tot en aquells a què costa més arribar. Fem tot el que siga necessari per a aconseguir que tots els xiquets, cada dia i quan ocorre una emergència, puguen canviar les seues vides i el futur que estem construint junts.

La nostra història és la de cada vida que hem aconseguit salvar, de cada millora que hem pogut aconseguir i d'allò que encara tractem de fer realitat. La nostra història és la de milions de xiquetes i xiquets. Però també la de totes les persones que s'uneixen per a donar suport al nostre treball.

El nostre equip

Som persones compromeses que treballem cada dia amb la convicció que és possible superar les barreres que impedeixen a milions de xiquets gaudir dels seus drets. Ho fem amb professionalitat, passió i fermesa. Perquè cada dia tenim l'oportunitat de fer-ho millor, i cada dia tractem de fer-ho realitat.

Els nostres valors

Treballem per a construir un món i una societat més justa amb la infància. Ho fem tenint sempre present la responsabilitat de cada una de les nostres accions, la importància d'aquells que ens donen suport i, sobretot, el compromís amb les xiquetes i els xiquets als quals defenem.

Definició de l'Objectiu i metes

L'objectiu 4 està encaminat a aconseguir una educació inclusiva i de qualitat per a totes les persones. Aquest objectiu es basa en la ferma convicció que l'accés a una educació de qualitat, és un dels elements més poderosos i provats per a garantir el desenvolupament sostenible. Amb aquesta finalitat, l'objectiu busca assegurar que totes les xiquetes i xiquets completen l'Educació Primària i Secundària d'ací al 2030 i que aquesta siga gratuïta i de qualitat. També aspira a proporcionar accés igualitari a formació tècnica assequible i eliminar les disparitats de gènere i ingressos, a fi d'aconseguir accés universal a educació superior de qualitat.

Les Metes proposades són:

- Per al 2030, vetlar perquè totes les xiquetes i tots els xiquets acaben els cicles de l'ensenyament primari i secundari, que ha de ser gratuït, equitatiu i de qualitat i produir resultats escolars pertinents i eficaços.
- Per al 2030, vetlar per que totes les xiquetes i tots els xiquets tinguen accés a serveis d'atenció i desenvolupament, en la primera infància i a un ensenyament preescolar de qualitat, a fi que estiguen preparats per a l'ensenyament primari.
- Per al 2030, assegurar l'accés en condicions d'igualtat per a tots els homes i les dones a una formació tècnica, professional i superior de qualitat, inclosa l'ensenyament universitari.
- Per al 2030, augmentar substancialment el nombre de joves i adults que tenen les competències necessàries, en particular tècniques i professionals, per a accedir a l'ocupació, el treball decent i l'emprenedoria.

- Per al 2030, eliminar les disparitats de gènere en l'educació i garantir l'accés en condicions d'igualtat de les persones vulnerables, incloses les persones amb discapacitat, els pobles indígenes i els xiquets en situacions de vulnerabilitat, a tots els nivells de l'ensenyament i la Formació Professional.
- Per al 2030, garantir que tots els joves i, almenys, una proporció substancial dels adults, tant homes com dones, tinguen competències de lectura, escriptura i aritmètica.
- Per al 2030, garantir que tots els alumnes adquirisquen els coneixements teòrics i pràctics necessaris per a promoure el desenvolupament sostenible, entre altres coses mitjançant l'educació per al desenvolupament sostenible i l'adopció d'estils de vida sostenibles, els drets humans, la igualtat entre els gèneres, la promoció d'una cultura de pau i no-violència, la ciutadania mundial i la valoració de la diversitat cultural i de la contribució de la cultura al desenvolupament sostenible, entre altres mitjans.
- Construir i adequar instal•lacions escolars que responguen a les necessitats dels xiquets i les persones discapacitades i tinguen en compte les qüestions de gènere, i que oferisquen entorns d'aprenentatge segurs, no violents, inclusius i eficaços per a tots.
- Per al 2020, augmentar substancialment a nivell mundial el nombre de beques disponibles per als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, els xicotets estats insulars en desenvolupament i els països d'Àfrica, perquè els seus estudiants puguen matricular-se en programes d'estudis superiors, inclosos programes de formació professional i programes tècnics, científics, d'enginyeria i de tecnologia de la informació i les comunicacions, en països desenvolupats i altres països en desenvolupament.
- Per al 2030, augmentar substancialment l'oferta de mestres qualificats, entre altres coses mitjançant la cooperació internacional per a la formació de docents en els països en desenvolupament, especialment els països menys avançats i els xicotets estats insulars en desenvolupament.

Situació actual

Des de l'any 2000, any en què es van establir els ODM, s'han registrat grans avanços en la meta relativa a educació primària universal. La taxa total de matrícula va aconseguir el 91% en les regions en desenvolupament en 2015 i la quantitat de xiquets que no assisteixen a l'escola va disminuir quasi a la meitat a nivell mundial. També s'ha millorat en les taxes d'alfabetització i més xiquetes que mai abans assisteixen hui a l'escola. Són èxits molt importants. No obstant això, el progrés

també ha enfrontat grans desafiaments en les regions en desenvolupament a causa dels alts nivells de pobresa, conflictes armats i altres emergències. En l'actualitat en regions com ara Àsia Occidental i el Nord d'Àfrica, els conflictes armats han augmentat la proporció de xiquets que no assisteixen a l'escola, i constitueix una tendència preocupant, s'estima que el 50% dels xiquets en edat de rebre educació primària, però que no assisteix a l'escola viu en zones afectades pels conflictes armats. Àfrica subsahariana va aconseguir els avanços més notables en la matriculació en l'escola primària entre totes les regions en desenvolupament (de 52% en 1990 a 78% en 2012) però encara hi ha grans disparitats, especialment entre les zones rurals i urbanes. Quasi 9 de cada 10 xiquets del 20% de les llars més riques dels països menys avançats del món van a escola primària, en comparació amb només prop de 6 de cada 10 de les llars més pobres. La diferència és més greu fins i tot en els països d'Àfrica occidental i central. A Burkina Faso, per exemple, el 85% dels xiquets de les llars més riques va assistir a l'escola, en comparació amb el 31% dels xiquets de les llars més pobres. Independentment de la riquesa, les xiquetes segueixen sense poder assistir a l'escola. Per cada 100 xiquets matriculats en l'escola primària a Àfrica occidental i central, només ho estan 90 xiquetes. L'exclusió és més greu en l'escola secundària, on hi ha només 77 xiquetes matriculades per cada 100 xiquets. En el món, 103 milions de joves no tenen un nivell mínim d'alfabetització, més del 60% són dones.

A Espanya i a la Comunitat Valenciana, per descomptat, no tenim la mateixa realitat que en els països en via de desenvolupament. A pesar d'açò no podem dir que l'educació dels xiquets i xiquetes no puga millorar-se en relació als objectius i metes plantejats en els ODS i als drets que els són propis i que recull la Convenció de Drets del Xiquet de 1989. A la Comunitat Valenciana, on el 37'7% dels xiquets i xiquetes viuen en risc de pobresa o exclusió social, ens trobem amb taxes de repetició, abandó, fracàs escolar i absentisme alarmants. Al voltant del 32'6% dels alumnes de secundària no obté el graduat de l'ESO a la Comunitat València, les taxes d'abandó escolar precoç són del 23'4% i estan molt lluny de la mitjana europea, del 12%, i molt lluny de complir l'objectiu europeu del 10% per a l'any 2020. Les llars on hi ha hagut un major augment del nivell de dsepesa per llar en educació han sigut els de la Comunitat Valenciana, comunitat on les llars han perdut un 24% de la seua renda des de l'inici de la crisi econòmica actual. A més, molts xiquets i xiquetes a la Comunitat Valenciana tenen moltes dificultats per a accedir a serveis assequibles, inclusius i de qualitat en educació no formal, activitats culturals, cures en primera infància, etc. A més, en massa casos les infraestructures educatives públiques no tenen les condicions de qualitat imprescindibles que garantisquen el ple compliment dels drets de desenvolupament dels xiquets i xiquetes de la nostra comunitat.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Les polítiques públiques han d'estar orientades a eliminar la desigualtat en l'educació i a possibilitar l'accés a aquesta en igualtat de condicions per a totes les xiquetes i xiquets, i fomentar processos que permeten la seua participació activa en la presa de decisions. Per a això a continuació detallem una sèrie de propostes i accions que es poden desenvolupar en àmbit local:

1. Garantir l'accés a l'educació, i veure el procés educatiu en la seua perspectiva més àmplia.

Les polítiques públiques hauran de ser transversals comprenent aspectes com ara l'accés als coneixements, la salut, l'esport, les activitats culturals i d'oci i en general a tot allò que contribueix a la formació i al desenvolupament personal:

Accions:

a) Establir un sòl mínim d'inversió pública a fi d'assegurar una educació en equitat i qualitat amb les mateixes garanties per a tots els xiquets i xiquetes.

b) Considerar despeses imprescindibles i no voluntaris per al bon desenvolupament escolar, aquells que permeten a l'alumnat més desfavorit accedir no sols a les instal•lacions educatives, sinó a les activitats complementàries com ara excursions o activitats culturals que es desenvolupen en el seu centre escolar.

c) Garantir el dret a beques comprensives amb criteri d'equitat de transport, menjador, material escolar, uniformes i exercici d'activitats escolars i extraescolars als menors en la unitat familiar del qual no se supere el doble de l'IPREM, i garantir aquests recursos econòmics fins a la finalització del procés educatiu. En situacions especials com ara famílies nombroses i monomarentals o davant de l'existència de persones amb discapacitat es podria considerar ampliar el marge fins a uns ingressos no superiors a quatre vegades l'IPREM anual.

d) Mantindre un mínim de 5 cursos escolars els llibres de text (llevat que hi haja raons que ho desaconsellen) i crear en cada centre un banc de llibres o mesures equivalents per a aconseguir que l'alumnat puga disposar d'aquests sota la fórmula de préstec, intercanvi o reutilització.

2ª Promocionar dins dels centres educatius l'escolarització per a tractar d'evitar l'abandó escolar.

Accions:

a) Organitzar en els centres educatius programes d'orientació dirigits a conscienciar l'alumnat dels avantatges de prosseguir la seua formació.

b) Campanyes de conscienciació tant en els mateixos centres escolars, com en els mitjans de comunicació locals, i promoure l'educació com un mecanisme i una ferramenta imprescindibles per a accedir i exercir en condicions d'equitat tots els altres drets.

c) Dissenyar plans individualitzats dirigits a les famílies promovent la seua implicació en l'educació dels menors d'edat. Aquests plans hauran de ser desenvolupats per educadors socials, amb la detecció prèvia de la necessitat d'aquest reforç familiar.

d) Promoure un sistema de visites i assessorament a les llars de les xiquetes i xiquets en situació més desfavorida.

3ª Establir programes o actuacions dirigides a garantir una Educació Infantil de qualitat, tant en l'etapa 0-3 anys com en la de 4 a 6 encaminat a garantir la igualtat d'oportunitats i socialització i estimulació primerenques.

Accions:

a) Provisió de places educatives fins a donar cobertura a tots els menors en aquestes franges d'edat.

b) Assegurar l'accessibilitat per a totes les xiquetes i xiquets amb un sistema de beques o subvencions amb criteri d'equitat que garantisca la gratuïtat (o progressivitat) del servei en funció als ingressos familiars.

c) Prestar especial atenció a les zones rurals a l'hora de planificar la creació de nous centres o fórmules que garantisquen l'assistència dels menors que resideixen en aquestes.

d) Els centres d'atenció a la primera infància, a més, han de convertir-se gradualment en espais de participació i escolta per a famílies i per a la comunitat.

e) Promoure un sistema de visites i assessorament a les llars de les xiquetes i xiquets en situació més desfavorida.

4ªGarantir l'accessibilitat al servei de menjador (econòmica i per proximitat) de tots els menors, així com la qualitat nutricional de les dietes que s'ofereixen en aquests serveis.

Accions:

a) Simplificar el disseny dels procediments de sol•licitud de les ajudes, i evitar processos tediosos i de gran complexitat formal que excloguen de facto a les famílies amb menor nivell educatiu.

b) Gratuïtat del servei per a aquells alumnes i alumnes les famílies dels quals tinguen dificultats econòmiques de manera que es garantirà que els menors que estan vivint per davall del llindar de la pobresa reben una alimentació adequada, almenys, una vegada al dia.

c) En cap cas, les famílies han d'anticipar les quanties de les ajudes atorgades per al pagament del menjador escolar. Aquesta situació provoca que les famílies que no puguen realitzar els avanços siguen excloses del sistema d'ajudes.

d) Potenciar l'extensió del servei (desdejunis, berenars) de manera que repercutisca favorablement en aquelles xiquetes i xiquets en situacions més desfavorables de forma no estigmatitzen-te.

5ª Garantir les activitats extraescolars en els centres educatius per als menors de totes les edats.

Accions:

a) Els preus han de ser assequibles per al conjunt dels menors i gratuïtes per a aquelles la situació econòmica familiar dels quals els impossibilite el pagament de les quotes.

b) Establir (i dotar) pressupostàriament un sistema de beques amb criteri d'equitat que garantisca l'accés a aquesta activitats a tots els xics i xiques.

c) El contingut i la qualitat de les activitats extraescolars serà acordat per totes les parts involucrades (alumnat, famílies, centres educatius, entitats locals, administracions amb competències en la matèria, etc.) cooperant conjuntament en el disseny i planificació d'aquestes activitats.

6ª Garantir uns centres confortables assegurant les condicions adequades de les infraestructures físiques i ambientals adequades que promoguen l'assistència als centres educatius, habilitant la partida pressupostària a este efecte.

Accions:

a) Proporcionar recursos econòmics a tots aquells centres que necessiten realitzar obres de reforma, remodelació i modernització dels edificis o dirigides a millorar l'accessibilitat d'aquests, en aquest cas, no sols en relació amb les infraestructures sinó també en l'accessibilitat a equips, materials, etc.

b) Donar suport als centres educatius i subvencionar-los en la compra de material educatiu, la compra o actualització d'equips informàtics, l'adquisició de material esportiu, recursos de la biblioteca escolar, etc.

c) Modernització dels mitjans amb inversions en ferramentes tecnològiques que es posen a la disposició de professorat i alumnat a fi d'evitar futures bretxes digitals.

d) El desplaçament als centres escolars no hauria de superar en cap cas la mitja hora, i assegurar per a aquest desplaçament el transport públic, que serà gratuït per a aquells que el necessiten.

e) Els centres rurals hauran d'adoptar normes específiques regulant-ne els aspectes organitzatius a causa del seu caràcter peculiar, garantint el dret a rebre un servei educatiu amb els mateixos nivells de qualitat que el que es presta en els centres no rurals.

7ª Assegurar una educació de qualitat per a tot l'alumnat.

Accions:

a) Reforçar la formació dels xiquets i xiquetes orientada a assumir una vida responsable en una societat lliure, amb esperit de comprensió, pau, tolerància i respecte per la diversitat i els drets humans sense cap discriminació i especialment per raó de discapacitat, de gènere, d'orientació sexual, d'origen ètnic o nacional, ideològic, de creences religioses o qualsevol altra situació personal.

b) Establir mecanismes i accions encaminades al foment d'una educació basada en la no-violència i de lluita contra l'acaçament escolar.

d) Garantir la provisió de suports i d'ajustos en atenció especialitzada i adequada a aquells alumnes amb necessitats educatives especials que permeten una formació en igualtat d'oportunitats.

e) Posar en marxa programes i plans de lluita contra l'abandó escolar i per a inclusió social a través de l'educació en el marc de programació dels Fons Estructurals de la UE 2014-2020 aprofitant de manera eficient i eficaç aquests recursos per part de les administracions públiques autonòmiques i locals.

8ª L'educació no pot ser només una responsabilitat dels centres educatius. Les distintes administracions, les famílies, les associacions, les xarxes culturals i els agents econòmics han d'involucrar-se i crear "comunitats educatives".

Accions:

a) Avançar cap a polítiques d'infància i joventut integrals i multisectorials en les que participen i es coordinen de manera eficaç les distintes administracions públiques i els serveis públics implicats (educació, salut, social, joventut, ocupació i ocupabilitat).

b) Actuar en les zones o matèries que presenten majors nivells de pobresa educativa per a la qual cosa es recomana crear i implementar programes integrals d'activitats educacionals, tant en els centres educatius com fora d'aquests.

9ª Integració i accés dels grups minoritaris al procés educatiu.

Accions:

a) Dissenyar plans específics per a pal·liar les carències que puguen presentar els col·lectius minoritaris, i assegurar-ne la plena integració.

b) Formar mediadors culturals tant en els possibles conflictes entre menors de diverses nacionalitats o ètnies, com en qualsevol conflicte que sorgisca entre menors en el seu entorn escolar o d'oci.

Fonts de referència

Save the children https://www.savethechildren.es/

Objectius de desenvolupament sostenible. ONU http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/education

Objectius de desenvolupament sostenible. PNUD http://www.undp.org/content/undp/es/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/goal-4.html

Reimaginar el futur, innovació per a tots els xiquets i xiquetes. Unifec http://www.unicef.org/spanish/publications/files/SOWC_2015_Summary_Spanish_Web.pdf

Objectius de desenvolupament sostenible. Objectiu 4. Garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots. ONU http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/education/

Save the children Assiego, Violeta i Thomas Ubrich (205) Il•luminant el futur. Save the Children. https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/pobreza-equidad-educativa-espana_iluminando-el-futuro.pdf

Aconseguir la igualtat entre els gèneres i apoderar a totes les dones i les xiquetes

Elaborat per Assemblea de Cooperació per la Pau

Presentació de l'Entitat

Assemblea de Cooperació Per la Pau (ACPP) és una ONGD que desenvolupa programes i projectes en el camp de la solidaritat, la cooperació al desenvolupament, l'educació per al desenvolupament i la defensa dels drets humans. És, a més, un punt de trobada de persones que aspiren a viure en un món que fonamente els seus pilars en la dignitat, la justícia i la igualtat i s'hi posen per a aportar col•lectivament el seu granet d'arena. Les regles del joc no són neutres i el treball d'ACPP s'emmarca en el desig de canviar-les des de la pràctica quotidiana.

El treball d'ACPP apunta en una doble direcció, que en realitat és una sola. D'una banda, en els països empobrits promou un desenvolupament autònom i democràtic, un desenvolupament en què és innegociable el respecte al medi ambient, un desenvolupament en què dones i homes han de ser igualment protagonistes i beneficiaris. Per a això, considera imprescindible la implicació amb les organitzacions socials del Sud. Amb elles comparteix aspiracions i elles són les protagonistes reals del desenvolupament de les persones que habiten en els seus territoris. D'una altra, a Europa fomenta la capacitat crítica amb la intenció de generar ciutadania compromesa amb la construcció d'una societat, que tinga la solidaritat global com a referent per a la construcció d'un món més just. En qualsevol procés de transformació, han d'assumir el protagonisme les persones implicades. Així ho entén ACPP i, en aqueix sentit, treballa per a incrementar el potencial transformador que duga aquestes persones a convertir-se en agents de canvi social per a fer-se càrrec del seu propi futur.

ACPP treballa en 18 països: el Magrib (Mauritània, el Marroc, Tunis); l'Àfrica Occidental (Guinea Bissau, Mali, Níger, Senegal); el Carib (Cuba, Haití, República Dominicana); l'Orient Mitjà (Líban, Israel, Territoris Ocupats Palestins); Amèrica central (el Salvador, Guatemala, Hondures, Nicaragua); i Amèrica del Sud (Colòmbia).

Al País Valencià, ACPP ha exercit activitats d'educació per al desenvolupament i projectes de cooperació internacional al desenvolupament, finançats per les administracions públiques des de l'any 1998. Reconegut és el programa d'ACPP Escoles Sense Racisme, Escoles per a la Pau i el Desenvolupament amb el suport de diverses institucions públiques i en què ja han participat més de 30 centres d'ensenyament primari i secundari de Castelló, València i Alacant així com col•lectius organitzats de les tres províncies; o el programa Elles Trien, que té el seu centre de mira en el reconeixement, impuls i difusió del paper de les dones com a motors de canvi i de transformació social, apostant a més per generar un teixit social fort i compromès, que es coordina entre altres molts espais en la Coordinadora Valenciana d'ONGD per a treballar pel compliment dels drets humans.

ACPP també s'ha sumat al compromís promogut des de la Direcció General de Cooperació de contribuir a l'èxit dels Objectius de Desenvolupament Sostenible, perquè aquests siguen una responsabilitat conjunta de tots els agents presents en el territori, i aquesta Guia n'és un exemple.

Definició de l'objectiu i metes

Els Objectius de Desenvolupament Sostenible pretenen guiar els programes de desenvolupament en els pròxims 15 anys a través d'un marc inclusiu d'acció, i l'acord d'uns objectius i metes clars a seguir per tots els països del món. Aquesta visió conjunta respon a una voluntat d'abordar simultàniament la inclusió social, el creixement econòmic i la protecció ambiental.

Les dones tenen un paper fonamental que exercir en tots els ODS, amb moltes metes que reconeixen específicament la igualtat entre les persones com a procés i objectiu, i emfasitza l'apoderament de les dones com a part de la solució dels problemes que es pretén eradicar. Si es consagra un objectiu exclusivament per a combatre la desigualtat de gènere, no és perquè aquest siga independent dels altres (hi ha estudis que mostren que la igualtat entre dones i homes és una condició prèvia als mateixos objectius), sinó per a recalcar-ne la importància, i proposar accions positives prioritzant i en pro de l'eliminació de les desigualtats entre homes i dones. L'ODS5 s'enfoca en un treball, tant en polítiques per a les dones com en la participació de les dones en la vida política, econòmica i pública. L'objectiu planteja la igualtat de gènere i l'apoderament de les dones i xiquetes com a eina de desenvolupament sostenible, més que com a objectiu en si mateix, i això és important tindre-ho clar des de l'àmbit local per a dissenyar processos equitatius que treballen en la reducció de la desigualtat econòmica, social, cultural, política i ètica de les dones i xiquetes.

Si bé no és un tema nou, i que en part ja s'havia treballat en els precedents objectius de desenvolupament del mil•lenni, les consultes que es van fer a una multitud

d'actors —des de la societat civil fins al sector privat, passant per universitats i centres d'investigació— han fet que les metes per a aconseguir aquest ODS siguen molt més àmplies, però també molt més ambicioses, iper a no quedar en paper mullat precisaran de mitjans adequats per a això i d'un compromís polític a l'altura.

Les metes que aquest objectiu pretén assolir en 20301 són:

1. Posar fi a totes les formes de discriminació contra totes les dones i les xiquetes en tot el món.
2. Eliminar totes les formes de violència contra totes les dones i les xiquetes en els àmbits públic i privat, incloses la tracta i l'explotació sexual i altres tipus d'explotació.
3. Eliminar totes les pràctiques nocives, com el matrimoni infantil, precoç i forçat i la mutilació genital femenina.
4. Reconèixer i valorar les cures no remunerades i el treball domèstic no remunerat per mitjà de la prestació de serveis públics, la provisió d'infraestructures i la formulació de polítiques de protecció social, així com per mitjà de la promoció de la responsabilitat compartida en la llar i la família, segons escaiga en cada país.
5. Vetlar per la participació plena i efectiva de les dones i la igualtat d'oportunitats de lideratge a tots els nivells de l'adopció de decisions en la vida política, econòmica i pública.
6. Garantir l'accés universal a la salut sexual i reproductiva i els drets reproductius, de conformitat amb el Programa d'Acció de la Conferència Internacional sobre la Població i el Desenvolupament, la Plataforma d'Acció de Beijing i els documents finals de les seues conferències d'examen.
7. Emprendre reformes que atorguen a les dones el dret als recursos econòmics en condicions d'igualtat, així com l'accés a la propietat i al control de les terres i altres béns, els serveis financers, l'herència i els recursos naturals, de conformitat amb les lleis nacionals.
8. Millorar l'ús de la tecnologia instrumental, en particular la tecnologia de la informació i les comunicacions, per a promoure l'apoderament de la dona.
9. Aprovar i enfortir polítiques encertades i lleis aplicables per a promoure la igualtat entre els gèneres i l'apoderament de les dones i les xiquetes a tots els nivells.

L'objectiu i les seves metes en si, dependran del context i de país. En alguns contextos s'haurà de comptar amb canvis profunds a nivell jurídic i legislatiu per a garantir els drets de les dones del món. Si bé 143 països, una xifra rècord, havien garantit fins a l'any 2014 la igualtat entre dones i homes en les seues constitucions,

n'hi havia 52 que no havien adoptat esta iniciativa. També, i a pesar de les millores, com a mitjana, les dones treballadores continuen guanyant un 24 % menys que els homes a nivell mundial. També a nivell mundial, a l'agost de 2015, únicament el 22 % de tots els escons parlamentaris nacionals estaven ocupats per dones, a més del doble d'aconseguir la paritat.

Més encara, és important ressaltar l'èmfasi donat a la violència contra les dones, inexistent en els ODM. La desigualtat en general que viuen les dones respecte als homes es perpetua a través de la violència de tota índole (econòmica, física, psicològica, patrimonial, sexual, simbòlica, comunitària, institucional i laboral), exercida contra elles, tant en l'esfera pública com a privada. Els ODS s'aplicaran i monitoraran en tots els països del món, posant de manifest que en temes d'igualtat hi ha molt a fer en totes parts.

En Assemblea de Cooperació per la Pau (ACPP) considerem que una societat igualitària es construeix des de les expressions micro, aquelles que en la vida quotidiana desvirtuen, desconstrueixen i contradiuen les actituds masclistes, i és en aqueixa esfera en què l'administració local ha de realitzar el seu treball de sensibilització i promoció de polítiques públiques contundents contra el masclisme i la desigualtat.

Perquè en ACPP es creu que el desenvolupament només serà possible a través de processos inclusius i democràtics, per això hem fet de la igualtat de gènere una línia prioritària en tots els àmbits d'intervenció. Per exemple, en educació per al desenvolupament es treballa en la promoció d'una societat igualitària, el coneixement de les desigualtats i la visibilització de la discriminació amb tots els agents socials. Però amb un major èmfasi, en l'àrea de cooperació internacional, ACPP s'esforça per treballar des d'un enfocament de Gènere en desenvolupament (GED) i Drets Humans, es treballa basant-se en l'Estratègia GED que planteja el treball per a superar la subordinació de les dones en els models de desenvolupament, i basa les seues intervencions, no en les dones, sinó en les relacions desiguals entre homes i dones. Planteja aconseguir una distribució més equitativa d'activitats, expectatives i oportunitats entre dones i homes, reestructurar les relacions de poder entre gèneres, dissenyar models de desenvolupament integrals, democràtics i sostenibles i promoure una transformació social real generant debats democràtics, i incorporant els grups destinataris i no sols el personal expert en el procés de disseny d'un model de desenvolupament equitatiu i sostenible.

Situació actual

ACPP creu que tots els fenòmens estan interrelacionats i que s'ha de posar en perspectiva tot el treball que es fa ací, però també fora, per a aprofundir en els processos transformadors, i proposar polítiques de canvis adequades.

Dins del nostre territori és important prestar especial atenció a la situació de les dones que, com a col·lectiu organitzat i agents de canvi transformadores, treballen per la construcció d'una societat més justa, inclusiva i igualitària, junt amb tots els agents socials.

No podem deixar de costat les dones de la Comunitat Valenciana i els diferents reptes que continuen presents per a aconseguir la igualtat de gènere en: les polítiques públiques, la desigualtat econòmica, la falta de participació real i igualitària en la vida pública o l'accés en condicions d'igualtat a l'àmbit professional, l'assetjament laboral i la violència exercida sobre les dones en totes les seues manifestacions.

La situació de les dones a la Comunitat Valenciana no és comparable a la d'altres zones del planeta en via de desenvolupament; no obstant això, cal donar visibilitat a algunes dades que posen en relleu la necessitat de polítiques públiques que donen suport a les dones en situacions com la violència de gènere, la desigualtat econòmica, la falta de participació real i igualitària en la vida pública o l'accés en condicions d'igualtat a l'àmbit professional.

En relació a les dades existents sobre violència exercida contra les dones i xiquetes, la Comunitat Valenciana se situa entre les quatre autonomies amb major taxa de víctimes per violència de gènere el 2016, Castella i Lleó, Balears, Catalunya i la Comunitat Valenciana van registrar a 2016 6 víctimes de violència de gènere, segons la Fitxa Estadística de víctimes Mortals per violència de gènere de l'any 2016 del Ministeri de Sanitat.

A més, un total 13.513 dones apareixen com a víctimes de violència de gènere en les 14.521 denúncies presentades en 2016 en els jutjats valencians, segons xifres de l'Observatori contra la Violència Domèstica i de Gènere del Consell General del Poder Judicial.

Quant a l'autonomia i apoderament econòmic de les dones, la bretxa salarial s'ha aguditzat durant els últims anys donada la situació de crisi econòmica: la diferència salarial entre homes i dones és ja del 32%, segons els estudis presentats per les centrals sindicals de CCOO-PV i UGT-PV, el Servei Valencià d'Ocupació i Formació (Servef) i l'organització professional de tècnics d'Hisenda, Gestha. Les dones han de treballar a la Comunitat Valenciana 116 dies més a l'any que els homes per a obtindre el mateix salari. També la precarietat es nota en les modalitats de contractació, ja que quasi un terç de les valencianes ocupades té un contracte amb jornada de treball a temps parcial, mentre que el percentatge dels homes es redueix al 9,3%.

Són dades que posen de manifest que encara existeix molt treball a fer en matèria d'igualtat de gènere i part d'aquesta tasca es pot i ha de realitzar des de les administracions locals.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Un dels canvis introduïts per l'Agenda Mundial per al desenvolupament 2030 respecte a les agendes anteriors és que posa el focus en la seua aplicació, tant en l'àmbit internacional com en els àmbits més pròxims, és a dir, recomana que també les institucions, entitats i organitzacions locals i de base es proposen i complisquen el repte d'incorporar responsablement aquestes metes en les seues pràctiques cíviques i de bon govern. I això, perquè l'àmbit local és un espai estratègic per a conformar i establir experiències i polítiques públiques democràtiques de compromís i participació real.

Per això, tant les administracions locals valencianes com les organitzacions socials estem cridats a posar en marxa pràctiques que ens permeten aconseguir superar la pobresa, la injustícia i les desigualtats de gènere en l'àmbit local, extrapolables al global.

1. Propostes lligades al compromís de les corporacions municipals amb la cooperació internacional al desenvolupament com a eina de lluita per a la consecució de l'ODS 5:

- Fomentar i enfortir el teixit associatiu de les ONGD valencianes i de les entitats feministes del municipi, a través de la formació i assessorament, amb dotació de recursos adequats per al seu funcionament general, en què s'incloga un pla de cessió d'espais públics i establint espais i protocols de participació efectius en el desenvolupament de les polítiques públiques municipals, com aliança per a la consecució dels Objectius de Desenvolupament Sostenible a nivell local i la coresponsabilitat a nivell internacional.
- Establir grups de treball de monitoratge i anàlisi de l'enfocament GED en els Consells Municipals de Cooperació i Solidaritat.
- Els progressos en matèria d'igualtat i equitat entre gèneres, així com l'apoderament de les dones són la pedra angular dels programes de desenvolupament, segons la Conferència Internacional sobre Població i desenvolupament 1994, per això els consistoris han de donar suport a projectes de cooperació internacional al desenvolupament que es plantegen des d'un enfocament de gènere en desenvolupament (GED), superant l'enfocament MED (dones en desenvolupament), i posant èmfasi en l'impacte diferencial que els projectes puguen tindre sobre les dones i els homes en la seua identificació, execució i avaluació final.
- Incrementar el compromís pressupostari dels pressupostos municipals per a cooperació al desenvolupament, amb vista a complir dins de l'actual legislatura els compromisos internacionals d'inversió del 0'7%.

2. Propostes lligades a les polítiques locals d'enfortiment de les dones i de treball per una societat equitativa i compromesa amb la igualtat de gènere:

- Uns dels objectius dels governs locals és actuar com a model de bones pràctiques per a la seua comunitat o ciutadania. Erigits com els subministradors de serveis més pròxims a la ciutadania, els consistoris han d'exercir una influència significativa en la vida de les dones per mitjà de l'ús de pràctiques laborals justes, reserva de recursos econòmics específics destinats a polítiques d'igualtat i prestació de serveis no discriminatoris a la ciutadania.
- Generar comissions de coordinació en què es monitore l'actuació policial, la posada en marxa de serveis integrals que contemplen l'ajuda jurídica i psicològica a les dones víctimes de violència de gènere com a eines clau per a combatre la desigualtat de gènere. Les administracions locals són fonamentals per a identificar les dones i xiquetes víctimes de violència, així com per a prestar la primera ajuda a aquestes dones.
- Analitzar la situació dels grups femenins més vulnerables dels seus pobles i ciutats (dones amb diversitat funcional, dones immigrants amb baixos recursos, dones caps de famílies amb problemes d'integració social, etc.), per a proposar mesures concretes que realment ajuden a refer la vida d'aquestes persones i impulsar un context adequat de reconeixement i visibilització.
- Les administracions locals han d'integrar plenament, si no ho fan encara, la perspectiva de gènere en la legislació local i en la formulació i dotació de fons de totes les seues polítiques públiques, sense distinció de l'àmbit o sector. Aquest és l'únic camí perquè les dones i xiquetes aconseguisquen un apoderament real i puguen participar equitativament de la vida econòmica, social, política i cultural de les seues ciutats i pobles.
- Els governs d'àmbit local han de garantir l'accés equitatiu de les dones a la vida pública en l'esfera local: promoure la seua participació en els organismes de governança local i en els processos d'elaboració de polítiques públiques en l'àmbit local. Han de facilitar l'organització de les dones, proposar la participació de les dones organitzades en la definició de les polítiques públiques d'igualtat i en els plans municipals d'igualtat d'oportunitats entre dones i homes i els plans integrals contra la violència de gènere, i destinar fons per a enfortir aquests col•lectius i fer-ho possible.
- La sensibilització i educació per al desenvolupament contínua sent fonamental per a aconseguir la igualtat de gènere i l'apoderament de dones i xiquetes també en l'àmbit local. Les administracions locals, en el marc de les seues competències, han de dissenyar programes o activitats educatives i campanyes específiques que sensibilitzen sobre aquesta qüestió. Al ser les

administracions més pròximes, els consistoris poden dissenyar estratègies de sensibilització i educació per al desenvolupament, a partir de l'anàlisi de les dades municipals sobre violència de gènere, desigualtat i tracte discriminatori en determinats sectors poblacionals com els i les adolescents, etc.

- Encara avui el nombre de dones que ocupen càrrecs directius en totes les administracions públiques és molt reduït. És necessari que les administracions locals fomenten la representació femenina en els càrrecs electes, així com en els llocs tècnics de l'administració, dissenyant unes polítiques laborals que integren la flexibilitat laboral, serveis d'atenció de la infància, etc. Perquè es produïsquen canvis en aquest sentit, és important que les administracions locals promoguen l'elaboració de Plans d'igualtat en les empreses amb presència en el territori. Aquest Pla s'ha d'implantar tant en l'administració pública, com en l'àmbit empresarial privat, per a aconseguir èxits efectius i mesurables a llarg termini; on el paper de la dona tinga el reconeixement social que mereix, sent possible conciliar la vida laboral i familiar, sense patir un perjuí comparatiu en l'àmbit laboral per aquest fet.

.

Fonts de referència

Referència de polítiques municipals de gènere.

Ajuntament de Quart de Poblet. http://dona.quartdepoblet.es/

Ajuntament de Burjassot. http://www.burjassot.org/espai-dona/

- Nacions Unides Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/water-and-sanitation/
- PNUD Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.undp.org/content/undp/es/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/
- Posició de la cooperació espanyola respecte dels Objectius de Desenvolupament Sostenible http://www.cooperacionespanola.es/sites/default/files/posicion_espanola_post2015_final_cooperacion_espanola.pdf
- Nacions Unides Objectius del Mil•lenni: http://www.un.org/es/millenniumgoals/environ.shtml
- ONU dones Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.unwomen.org
- Informe del grau de compliment dels ODM (2015) http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/2015/mdg-report-2015_spanish.pdf
- Document esborrany sobre indicadors de l'agenda 2030 (2016): http://unstats.un.org/sdgs/meetings/iaeg-sdgs-meeting-03/
- Informe de seguiment dels ODM (2012) http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/mdg_2012_foreword_overview.pdf
- Aigua i desenvolupament Sostenible (WM3-2015): http://www.un.org/spanish/waterforlifedecade/pdf/WM_IIIESP.pdf
- Informe la Realitat de l'Ajuda (2015). Oxfam Intermón: http://www.realidadayuda.org/analizar-la-ayuda/ayuda-autonomica-comunidad-valenciana
- Futur en comú: Valoració Agenda 2030 (2016): http://futuroencomun.net/
- Les dones en el treball, Tendències 2016. Organització Internacional del Treball (OIT). http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_457094.pdf
- Compilació de bones pràctiques en matèria d'edat, gènere i diversitat. Oficina per a les Amèriques. Alt Comissionat de les Nacions Unides, ACNUR.

- Compilació de bones practiques en matèria d'edat, genere i diversitat. Oficina per a les Amèriques 2012 ACNURhttp://www.acnur.org/t3/fileadmin/scripts/doc.php?file=t3/fileadmin/Documentos/BDL/2012/8911
- Guia per a l'elaboració de plans municipals d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones. Generalitat Valenciana, Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives.
- http://www.inclusio.gva.es/documents/610706/162187124/Gu%C3%8Da+PMIO/2e64c86d-22d3-44e3-a37f-ee3f460564ee
- Guia per a l'elaboració de i obtenció del visat de Plans d'Igualtat de les empreses de la Comunitat Valenciana. Generalitat Valenciana, Vicepresidència i Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives.
- Guia per a l'elaboració i obtenció del visat de plans d'igualtat de les empreses de la comunitat valenciana http://www.inclusio.gva.es/documents/610706/162189992/Gu%C3%ADa%20del%20Visado%20de%20Planes.pdf/575b991f-a2bc-4bc3-b751-55a48fdb62ff
- Confederació Sindical de Comissions Obreres http://www.ccoo.es/Mujeres
- Unió General de Treballadors http://www.ugt.es/mujer/default.aspx

Dades estadístiques sobre violència de gènere:

- Fitxa estadística de víctimes mortals per violència de gènere, 2016 ("http://www.violenciagenero.msssi.gob.es/violenciaEnCifras/victimasMortales/fichaMujeres/pdf/VMortales_2016_12_31.pdf")
- http://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Datos-estadisticos/La-violencia-sobre-la-mujer-en-la-estadistica-judicial--Segundo-trimestre-de-2016

El planeta

Estem decidits a protegir el planeta contra la degradació, inclús per mitjà del consum i la producció sostenibles, la gestió sostenible dels seus recursos naturals i mesures urgents per a fer front al canvi climàtic, de manera que puga satisfer les necessitats de les generacions presents i futures.*

ODS 6
Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots.

ODS 12
Garantir modalitats de consum i producció sostenibles.

ODS 13
Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes.

ODS 14
Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible.

ODS 15
Protegir, restablir i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, gestionar els boscos de forma sostenible, lluitar contra la desertificació, detindre i invertir la degradació de les terres i posar fre a la pèrdua de la diversitat biològica.

* Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible; Resolució aprovada per l'Assemblea General de l'ONU el 25 de setembre de 2015.

L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible és el reflex del fort compromís internacional per l'eradicació de la pobresa en tot el món. La nova Agenda posa en relleu la necessitat de comprendre el treball en pro del desenvolupament de forma sostenible, transversal i multidimensional, en coordinació amb les diferents estratègies, amb el suport de les bases socials i en aliança amb els múltiples actors. Esta nova òptica en què deuen de ser tots els països, independentment de la seua renda i grau de desenvolupament, els que desenvolupen i apliquen estratègies per al compliment d'aquests objectius, introduïx un principi de coresponsabilitat en el desenvolupament —perquè este siga sostenible— que ens obliga a tota la societat, a la ciutadania, a treballar en pro de la consecució de l'agenda.

Per això, l'èxit o fracàs d'aconseguir els reptes que planteja l'agenda dependrà de com tota la societat i ciutadania unisquen esforços en el desenvolupament de noves estratègies. És per això que els diferents actors (ajuntaments, universitats, societat civil organitzada, etc.) tenim la responsabilitat social de treballar junts.

L'Agenda 2030 planteja un conjunt de 169 metes repartides en 17 objectius de desenvolupament sostenible (ODS) que són de caràcter integrat i indivisible. Els objectius conjuguen les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i ambiental; i engloben cinc esferes d'importància crítica per a la humanitat i el planeta sobre les quals treballar en els pròxims 15 anys.

En relació a l'esfera que centra ací la nostra atenció, el planeta, els ODS marquen una sèrie de metes dirigides a protegir el planeta contra la degradació, a través d'una sèrie de mesures com el consum i la producció sostenibles, i la gestió sostenible dels seus recursos naturals. A pesar de reconéixer el caràcter indivisible i integrat dels objectius, hi ha objectius de l'Agenda directament relacionats amb esta esfera:

- ODS 6: l'aigua
- ODS 12: el consum responsable
- ODS 13: el canvi climàtic
- ODS 14: els oceans
- ODS 15: el medi ambien

L'Esfera del Planeta: fer front de forma equitativa al canvi climàtic i protegir els nostres ecosistemes per a totes les societats i per als nostres fills

El desenvolupament de les diferents societats al llarg de tot el planeta ha de respectar els límits planetaris presents i futurs. La lluita contra el canvi climàtic ha de tindre en compte l'equitat a l'hora d'assumir esforços i, sobretot, els seus efectes desiguals en les diferents societats. Aspectes com la pèrdua de diversitat biològica, la desertificació, l'abús de recursos naturals... són danys que afecten de forma desigual a les persones, sent pitjors els impactes en la població més vulnerable, i hem de posar-los fre des d'esta perspectiva.

D'altra banda, i com a plasmat l'informe de síntesi del secretari general de les Nacions Unides, A/69/700, "El camí cap a la dignitat per a 2030: acabar amb la pobresa i transformar vides protegint el planeta" (2014, p.21), "hem de protegir la flora i fauna silvestres, salvaguardar els boscos i les muntanyes, reduir el risc de desastres i augmentar la resiliència. Hem de protegir els nostres oceans, mars, rius i atmosfera, que constituïxen el nostre patrimoni mundial, i aconseguir la justícia climàtica. Hem de promoure l'agricultura, la pesca i els sistemes alimentaris sostenibles; fomentar la gestió sostenible dels recursos hídrics i dels rebutjos i els productes químics; promoure les fonts d'energia renovables i més eficients; desvincular el creixement econòmic de la degradació ambiental; impulsar la industrialització sostenible i les infraestructures resistents; garantir modalitats de consum i producció sostenibles; i aconseguir l'ordenació sostenible dels ecosistemes marins i terrestres i l'ús de la terra."

Llavors, quin paper podem jugar les administracions públiques davant de tals desafiaments? Dins d'aquesta esfera, hi ha qüestions clau a tindre en compte immediatament, com és la reducció de l'emissió de diòxid de carboni, principal factor causant del canvi climàtic. El calfament del planeta és innegable, igual que ho és la dificultat de mantindre per davall de 2 graus centígrads l'augment d'aquest. El causant és humà –per l'ús de combustibles fòssils i la desforestació causada en la producció- i la resposta ha de ser-ho també. Des de la innovació científica, la investigació, la formació i la sensibilització, les universitats juntament amb l'administració local, estan cridades a exercir un rol crucial en la lluita pel desenvolupament sostenible des d'aquesta esfera.

Molts altres problemes afecten la salut del planeta i la dels diferents ecosistemes i pobles que viuen en ell. Les estratègies deuen de ser abordades de forma multidimensional i, per això, totes les parts necessiten de les altres. Les universitats tenen l'avantatge estratègic de ser la font de la innovació tecnològica que pot ser aplicada per al benefici social, tenint sempre com a marc la resta de les esferes de l'Agenda 2030. D'altra banda, la societat civil té el coneixement i la proximitat de les poblacions més vulnerables i d'aspectes clau, sobre el terreny, de la lluita pel

canvi climàtic. Els ajuntaments i la resta d'administracions públiques tenen els recursos, la legitimitat i la responsabilitat d'afavorir la coordinació entre totes les parts, així com facilitar els recursos per a poder treballar en esta línia.

Les sinergies entre els diferents actors per al compliment dels ODS, dins d'aquesta esfera, resulten necessàries i no són utòpiques. Universitats, administració pública i la ciutadania comprenen totes les esferes de la societat i és des d'ací d'on les estratègies es deuen de realitzar perquè el desenvolupament siga de veritat sostenible. Les estratègies poden ser a nivell micro, aquelles que són de "fàcil" implementació per cada ciutadà, departament, administració; o a nivell macro, com a polítiques públiques o privades, beneficis o incentius i subvencions per a les activitats que promoguen les sostenibilitat.

A nivell macro, universitats, ajuntaments i resta d'administracions públiques hem d'anar avançant cap a la senda de la sostenibilitat. Abordem ací tres elements que podrien ser fàcilment implementats en relació a l'esfera Planeta:

- Incorporar en la contractació pública enfocaments ètics i de sostenibilitat. Productes locals, de temporada, que respecten el medi ambient, de comerç just, condicionar la contractació a què les empreses complisquen determinats requisits ètics i de sostenibilitat dins de la seua estructura, funcionament i cadena de producció, etc. Són moltes les administracions que ens hem unit a la compra ètica.
- Establir una coherència de polítiques entre les diferents àrees i una major coordinació en relació als temes de sostenibilitat. La sostenibilitat no pot ser abordada des d'un departament, sinó que totes àrees deuen de complir amb els procediments que siguen oportuns per a aquesta tasca. No vol dir que no existisca una àrea concreta que vetle per això, que considerem crucial, sinó que siga de compliment obligatori aquells aspectes que es determinen com de necessari compliment per a aconseguir les metes marcades pels ODS que ens afecten.
- Conéixer, avaluar i minimitzar tots els impactes ambientals derivats de les seues activitats, amb l'objecte de controlar, previndre i reduir els adversos, i, de potenciar i difondre els positius. Per exemple, l'energia utilitzada per al funcionament quotidià del servei, àrea o departament, deu de procedir d'energies netes en la mesura en què siga possible, i de forma progressiva fins a substituir al màxim l'ús de combustibles fòssils.

A nivell micro les administracions també podem donar xicotets passos en pro del planeta:

- Complir amb els requisits legals ambientals i altres requisits d'aplicació a les administracions relacionats amb els aspectes ambientals.

- Promoure la formació del personal en temàtiques relacionades amb la sostenibilitat.
- Informar, formar i sensibilitzar ambientalment tots els membres de la societat.
- Promoure una alimentació dels serveis públics ecològica i local.
- Fomentar la reutilització (mobiliari sostenible, etc.) i el reciclatge.
- Promoure el comerç just.

En definitiva, les administracions públiques no podem eludir la senda marcada en l'Agenda 2030. La Universitat Politècnica de València pretén ser una institució moderna, innovadora i eficient que, entre altres aspectes, destaque pels seus compromisos en matèria de responsabilitat social com a universitat pública, i en concret en sostenibilitat ambiental, per a ser reconeguda com una de les universitats europees líders en sostenibilitat ambiental. Com a institució d'ensenyança superior, pretén fomentar en tots els membres de la comunitat universitària, empleats i alumnes, el sentit de la responsabilitat per la conservació i millora del medi ambient, sent conscient que a través de la formació té una responsabilitat excepcional en la transformació de la societat, contribuint a la transmissió dels valors ambientals.

Cada administració, amb les seues debilitats i fortaleses, haurà d'analitzar per a cada cas concret de quina manera es pot donar resposta per a aconseguir l'Agenda 2030. El desafiament és gran, ara ens toca a les administracions estar a l'altura d'aquest repte.

Francisco José Mora Mas
Rector de la Universitat Politècnica de València

Garantir la disponibilitat d'aigua i la seua gestió sostenible i el sanejament per a tots

Elaborat per Aliança per la Solidaritat

Presentació de l'entitat

Aliança per la Solidaritat és una organització de la societat civil amb 30 anys d'experiència treballant per a lluitar contra les desigualtats i contribuint a protegir els Drets Humans en més de 12 països d'Amèrica Llatina, Àfrica, Orient Mitjà i Europa.

Declaració d'intencions

Aliança per la Solidaritat naix amb l'objectiu d'apoderar les persones, els seus col•lectius i comunitats perquè prenguen les regnes del seu futur i siguen capaços de transformar les seues societats, corregint les desigualtats d'arrel i de manera sostenible.

Treballem per a defendre els drets humans, per a fer avançar a les societats, per a reduir les desigualtats i per a fer del món un lloc millor per a nosaltres i les generacions futures. Defensem un model de cooperació que busque solucions complexes, estructurals i duradores als problemes i les desigualtats que provoca el sistema actual, i que lluite per trencar actuacions que generen més pobresa o solucions temporals. Tenim un compromís amb la difusió d'informació veraç, el coneixement i les experiències entorn de les temàtiques i causes en què treballem. I també un enfocament de treball en xarxa, de construcció d'aliances i participació en espais europeus.

En Aliança per la Solidaritat estem convençuts que aquesta forma de gestionar la complexitat del desenvolupament és clau per a aconseguir la transformació social d'una forma eficient i duradora. Perquè siga imparable.

Programes o línies de treball

Drets de les Dones: creiem que el ple exercici de drets per part de les dones és una qüestió de democràcia i de justícia. També creiem que el desenvolupament, tant de cada persona com de la societat en el seu conjunt, només és possible si hi ha

igualtat entre dones i homes. Per aquesta raó, invertim tot el nostre coneixement, experiència i creativitat a defendre i avançar en els drets de les dones.

Desenvolupament Local Sostenible: tractem de reconduir algunes de les pautes insostenibles de l'actual model de producció i consum en països industrialitzats que generen greus impactes en les poblacions més empobrides dels països en desenvolupament: millorem la capacitat d'adaptació d'estes poblacions enfront del canvi climàtic, tractant de reduir la seua vulnerabilitat enfront dels seus efectes. També apostem per una governança compartida dels recursos naturals incidint en el polític, reforçant les capacitats de les poblacions, i recolzant models de gestió més igualitaris i participatius.

Acció Humanitària: no sols reaccionem davant d'una crisi amb una intervenció humanitària adequada, sinó que en treballem l'abans, per mitjà de la prevenció i reducció del risc i la vulnerabilitat, el durant amb una resposta d'emergència coordinada amb els actors locals, i el després, a través de la recuperació primerenca, rehabilitació i reconstrucció, que tenen en compte i enforteixen el vincle existent entre l'acció humanitària i el desenvolupament.

Ciutadania Global: reivindiquem que aconseguir l'exercici dels drets humans per a totes les persones del planeta sense cap discriminació, passa necessàriament per la construcció d'una ciutadania global. Així entesa, la ciutadania global és un procés de transformació activa, tant individual/personal com col•lectiva/social, orientada per la cooperació, els drets humans, la pau i la dignitat de les persones. Entenem que el treball a Espanya en Educació per al desenvolupament i sensibilització són eines transformadores fonamentals per a avançar en un canvi real d'estructures en l'actual context de relacions Nord-Sud; contribuint així a l'èxit d'un món més just, equitatiu, solidari i sostenible.

Definició de l'objectiu i metes

L'aigua és un factor fonamental per a l'eradicació de la pobresa i el desenvolupament sostenible, i de gran impacte estratègic, perquè contribueix a la realització d'altres metes clau del desenvolupament humà (seguretat alimentària i nutricional, salut o sostenibilitat ambiental), amb equitat.

Per això en 2010, l'Assemblea General de l'ONU va reconèixer oficialment el dret humà a l'aigua i al sanejament com a dret humà fonamental bàsic per a una vida digna, sent necessari disposar de quantitats d'aigua potable i de serveis de sanejament que siguen assequibles, accessibles, acceptables des del punt de vista cultural, i que els serveis esmentats es presten de forma participativa, responsable i no-discriminatòria.

Aquest compromís ha sigut assumit per molts Estats i a més ha tingut el seu reflex en la nova agenda dels ODS, on se li ha donat un paper important al dret a l'aigua, en convertir-lo en un dels objectius de l'agenda.

Però, els impactes del desenvolupament econòmic sobre el medi ambient, constitueixen una autèntica amenaça per a la provisió d'aigua amb la qualitat adequada, per a la provisió d'aliments, per a l'estabilitat del clima i per a la regulació de l'aigua.

Així, ja en la Declaració del Mil•lenni s'incloïen aquests aspectes dins de l'Objectiu 7. Garantir la sostenibilitat del medi ambient. Concretament la meta 7.C. tenia com a fi Reduir a la meitat, per a 2015, la proporció de persones sense accés sostenible a l'aigua potable i a serveis bàsics de sanejament.

Gràcies a això, durant els anys d'implementació de l'agenda dels Objectius de Desenvolupament del Mil•lenni (2000-2015), s'han millorat moltes de les dades sobre accés a l'aigua i sanejament. En el cas de l'aigua, des de l'any 2010 es va aconseguir la reducció a la meitat del percentatge de població sense accés a l'aigua a nivell mundial. Mentre que en 2015, el 91% de la població mundial utilitza una font millorada d'aigua potable, en comparació al 76% en 1990. Més de la meitat de la població mundial (58%) ara gaudeix d'aigua corrent al més alt nivell de servei.

Per la seua banda, en matèria de sanejament, només 95 països han complit aquesta meta. Entre 1990 i 2015, la proporció de la població mundial que usa instal•lacions sanitàries millorades ha augmentat de 54% a 68%, però 2.600 milions de persones seguixen sense disposar d'instal•lacions millorades.

A més quasi mil milions de persones que encara defequen a l'aire lliure. La proporció d'aquest indicador s'ha reduït a quasi la meitat a nivell mundial, de 24% a 13% en els últims 25 anys.

No obstant això, aquests èxits aconseguits en el marc dels Objectius de Desenvolupament del Mil•lenni no són suficients, ja que encara estem molt lluny d'aconseguir l'objectiu que totes les persones tinguen accés a aigua i sanejaments segurs: 1.000 milions de persones no tenen accés a fonts d'aigua millorades i 2.600 milions de persones no utilitzen serveis de sanejament millorats. Per això era necessari un canvi de paradigma a causa del context actual d'escassetat d'aigua i ràpid creixement demogràfic.

L'aigua potable, segura i accessible per a tots és part essencial del món en què volem viure. L'escassetat de recursos hídrics, la roïna qualitat de l'aigua i el sanejament inadequat influeixen negativament en la seguretat alimentària, les opcions de mitjans de subsistència i les oportunitats d'educació per a les famílies pobres en tot el món. La sequera afecta alguns dels països més pobres del món, recrua la fam i la desnutrició. S'estima que per a 2050, almenys una de cada quatre persones probablement visca en un país afectat per escassetat crònica i reiterada d'aigua dolça.

A més respecte a l'equitat de gènere, els subministraments d'aigua inadequada suposen càrregues addicionals per a les dones. En l'Àfrica subsahariana les dones

són les encarregades d'arreplegar aigua: s'estima que, en un sol dia, en 25 països, les dones passen 16 milions d'hores arreplegant aigua, la qual cosa té importants impactes sobre l'educació, l'accés a treballs remunerats i inclús per a la salut de les dones i xiquetes que assumeixen aquesta tasca, diàriament.

En el cas del sanejament i el dret a un sanejament en bones condicions, afecta també de forma diferent les dones i xiquetes, que no sols pateixen les conseqüències en la salut per contaminació d'aigua i proliferació de malalties, sinó que a vegades la falta d'infraestructures de sanejament és la causa que les mares i pares no envien les seues filles a l'escola. En les escoles, la falta d'instal•lacions separades per a xiquetes pot ser un dels principals motius pels quals les mares i els pares no volen que vagen a l'escola.

Per totes aquestes raons, en la nova Agenda de desenvolupament marcada per Nacions Unides per als pròxims 15 anys (2015-2030), s'inclouen l'accés a l'aigua i al sanejament per a tots i totes dins d'un objectiu propi. A més s'estableix l'accés a aquests béns d'una manera universal, incloent-hi les dimensions específiques per a dones i xiquetes, així com un enfocament integrat de la gestió dels recursos hídrics i el millor coneixement dels recursos hídrics i la seua evolució en el temps, tenint en compte els futurs escenaris climàtics.

L'ODS 6 es planteja les metes següents:

1. Per a 2030, aconseguir l'accés universal i equitatiu a l'aigua potable, a un preu assequible per a tots.
2. Per a 2030, aconseguir l'accés equitatiu a serveis de sanejament i higiene adequats per a tots i posar fi a la defecació a l'aire lliure, prestant especial atenció a les necessitats de les dones i les xiquetes i les persones en situacions vulnerables.
3. Per a 2030, millorar la qualitat de l'aigua per mitjà de la reducció de la contaminació, l'eliminació del vessament i la reducció al mínim de la descàrrega de materials i productes químics perillosos, la reducció a la meitat del percentatge d'aigües residuals sense tractar i un augment substancial del reciclatge i la reutilització en condicions de seguretat a nivell mundial.
4. Per a 2030, augmentar substancialment la utilització eficient dels recursos hídrics en tots els sectors i assegurar la sostenibilitat de l'extracció i l'abastiment d'aigua dolça per a fer front a l'escassetat d'aigua, i reduir substancialment el nombre de persones que pateixen d'escassetat d'aigua.
5. Per a 2030, posar en pràctica la gestió integrada dels recursos hídrics a tots els nivells, inclús per mitjà de la cooperació transfronterera, segons siga escaient.

6. Per a 2020, protegir i restablir els ecosistemes relacionats amb l'aigua, inclosos els boscos, les muntanyes, les zones humides, els rius, els aqüífers i els llacs.
7. Per a 2030, ampliar la cooperació internacional i el suport prestat als països en desenvolupament per a la creació de capacitat en activitats i programes relatius a l'aigua i el sanejament, inclosos l'arreplega i emmagatzematge d'aigua, la dessalinització, l'aprofitament eficient dels recursos hídrics, el tractament d'aigües residuals i les tecnologies de reciclatge i reutilització.
8. Recolzar i enfortir la participació de les comunitats locals en la millora de la gestió de l'aigua i el sanejament.

Situació actual

Com ja s'ha vist en l'apartat anterior, en els últims anys, s'ha treballat molt el dret a l'aigua i el sanejament, convertint-se en un dels assumptes principals en les agendes de molts estats.

No obstant això, segons dades de l'ONU, l'escassetat d'aigua afecta més del 40% de la població mundial, una xifra que segurament s'incremente a causa del canvi climàtic i a l'ascens de les temperatures. A més, aquest problema afecta a tots els continents: en els últims 25 anys la quantitat de persones que usaven aigua de superfície es va reduir en més de la meitat: de 346 milions a 159 milions. Igualment, molts països estan experimentant estrès hídric, és a dir, estan a punt d'esgotar les seues fonts d'aigua dolça renovable i hauran de dependre d'altres subministraments. De fet, Espanya és la tercera nació europea més estressada hídricament, consumint quasi el 35% dels seus recursos d'aigua a llarg termini.

Tot el país, però especialment la costa mediterrània, ha presentat històricament problemes d'escassetat d'aigua que s'han intentat solucionar amb la construcció de preses, transvasaments i augmentant la profunditat de les captacions subterrànies. No obstant això, aquestes solucions no han garantit l'abastiment d'aigua potable i a més, han ocasionat nombrosos costos ambientals i socials.

Aquestes infraestructures no han sigut suficients per a abastir la creixent demanda d'aigua que generen el turisme i l'agricultura en la costa mediterrània i a més ha estès l'escassetat d'aigua al centre de la península; augmentant els nivells de contaminació i fomentant el mercat il•legal de l'aigua.

L'agricultura cada vegada demanda més aigua, a causa de l'augment de cultius de regadiu i a la creixent tendència de regar oliverars i vinyes, cultius típicament de secà, sense que s'haja fomentat clarament sistemes de regadiu eficients.

D'altra banda, el benigne clima de la costa mediterrània ha propiciat que la zona es consolide com un focus de turisme, desembocant en l'expansió de complexos

turístics amb gespa, piscina i camps de golf, que arriben a consumir el doble d'aigua que els apartaments tradicionals.

Per això, unit a aquesta creixent demanda d'aigua, ha proliferat l'extracció il•legal de l'aigua. Estima que només el 25% dels pous tenen una explotació legal i que alguns aqüífers han baixat el seu nivell freàtic d'una manera dramàtica. Per exemple, en l'Alt Vinalopó ha descendit 170 m en menys de 20 anys, i també estan molt afectats el Vinalopó Mitjà i la zona de la Plana de Castelló.

Igualment, en la zona costanera, que és on es concentra el major consum d'aigua humà, han proliferat les plantes dessaladores, element d'un model insostenible de creixement basat en l'abús d'un recurs escàs, com l'aigua.

Per la seua banda, en la conca hidrogràfica del Xúquer, que comprèn tota la Comunitat Valenciana, la demanda d'aigua supera en 1.000 Hm3 els recursos de la conca i, a més, l'excessiva regulació a través dels 28 embassaments, forcen l'incompliment dels cabals ecològics dels rius. Així, cada vegada és més freqüent veure com les aigües del riu Xúquer no desemboquen en el mar durant llargs períodes de l'any, la qual cosa produeix que la falca salina penetre fins a 3 km cap a l'interior, inclús en anys humits.

Igualment, en la costa mediterrània la salinització dels aqüífers, a causa de la caiguda del nivell freàtic és tot un problema. Prop del 40% de les Unitats Hidrogeològiques de la conca del Xúquer es troben sobreexplotades, la qual cosa ha provocat que en la zona costanera el 56% dels aqüífers estiguen salinitzats, presentant preocupants concentracions de nitrats i sulfats.

Malgrat que les anàlisis de la qualitat de l'aigua van verificar en 2013 que 99,3% de l'aigua de consum a Espanya és apta per a aqueix fi, la pressió sobre els recursos hídrics ha empitjorat la qualitat de l'aigua i augmentat la contaminació tant en fluxos superficials com subterranis, degut no sols als abocaments incontrolats sinó a la falta de depuració total o parcial de les aigües residuals d'alguns municipis.

El 20% dels punts de control d'aigües superficials que empra la Confederació del Xúquer presenten una qualitat no satisfactòria o inadequada; mentre que la contaminació per nitrats i fosfats i els abocaments d'aigües industrials i urbanes estan produint impactes importants en el medi hídric. Així alguns rius, com l'Albaida i el Vinalopó, i zones humides com l'Albufera presenten seriosos problemes de contaminació

Propostes i pràctiques a desenvolupar

La universalitat dels ODS, implica que les metes acordades són aplicables a tots els països i suposa que tots els països hagen de posar els mitjans i mesures addicionals perquè aquestes es complisquen tant a nivell internacional com en els seus propis països. Aquest plantejament posa de manifest una mirada més global on es veu que

no hi ha cap país fora de perill dels problemes del desenvolupament o la desigualtat que genera el model actual.

D'altra banda, tal com indiquen algunes organitzacions ecologistes, tant els ODS com la Cimera de París, van mostrar una excessiva confiança en les solucions tecnològiques i de mercat, per a fer front als desafiaments de sostenibilitat ambiental. No obstant això, la transferència tecnològica no és suficient i s'eviten les decisions necessàries vinculades amb el canvi de model productiu, de distribució i de consum. Ha d'abordar-se que el planeta té límits ecològics, i que ens trobem en una situació molt greu a causa del canvi climàtic i la pèrdua de biodiversitat, on s'està produint una greu sobreexplotació dels recursos com l'aigua.

És fonamental reduir el consum d'aigua, utilitzant aquest recurs d'una manera més eficient i considerant que els rius, llacs i zones humides són molt més que simples canals: són complexos ecosistemes que hem de protegir.

En aquesta mateixa línia, segons el PNUD, si volem mitigar l'escassetat d'aigua, és fonamental protegir i recuperar els ecosistemes relacionats amb aquest recurs, com boscos, muntanyes, zones humides i rius. També es requereix més cooperació internacional per a estimular l'eficiència hídrica i recolzar tecnologies de tractament en els països en desenvolupament.

El dret a l'aigua i al sanejament està molt relacionat amb altres qüestions clau com són la salut, el canvi climàtic, l'agricultura sostenible, on l'accés a aquests recursos és bàsic per a millorar totes aquestes qüestions que estan interrelacionades.

Des d'aquesta realitat suggerim les següents propostes a l'hora d'implementar l'ODS 6 en l'àmbit local:

1. Els drets humans i la lluita contra les desigualtats en el centre. A l'hora de posar en marxa les distintes iniciatives de suport a la defensa del dret a l'aigua i al sanejament, s'ha d'utilitzar un enfocament basat en drets humans que es convertisquen en la base de totes les accions.

2. Mantindre el compromís amb la recuperació de l'AOD i el suport a iniciatives de cooperació al desenvolupament, programes d'EpD, Acció humanitària entorn de la temàtica de l'accés a aigua i sanejament segurs i sostenibles, i en les pràctiques d'higiene adequades. L'AOD ha caigut entre el 2008 al 2014 un 97%, unes de les retallades més dràstiques en les distintes comunitats autònomes. El pressupost actual és inferior al 0,1%, si bé s'ha comunicat un compromís per invertir la tendència d'aquests últims anys de retallades, per a recuperar l'AOD en la Comunitat.

3. Suport a iniciatives i projectes en països empobrits que milloren l'accés a l'aigua potable i a infraestructures de sanejament, projectes que protegisquen ecosistemes i biodiversitat relacionats amb l'aigua (boscos, zones humides,

etc.), suport a sistemes per a la gestió de l'aigua i gestió dels residus de forma sostenible tenint en compte un enfocament de drets, enfocament de gènere, i que promoguen processos participatius i de no-discriminació. Recolzar projectes que protegisquen el medi ambient i les fonts d'aigua de qualitat, fent una extracció sostenible i evitant abocaments i la contaminació de les deus d'aigua.

4. Desenvolupament de programes de sensibilització, educació per al desenvolupament i mobilització de la ciutadania valenciana entorn del dret a l'aigua i al sanejament i la defensa de l'accés a fonts d'aigua i sanejaments de qualitat i segurs tant en el Nord com en el Sud.

5. Impuls de la participació de la ciutadania en la planificació i gestió de l'aigua. El procés de participació pública ha d'anar molt més enllà de la mera consulta pública. Han d'establir-se metodologies pròpies per a l'elaboració de tallers/ jornades de participació per al debat i presa de decisions i fulls de ruta consensuats. Els resultats de la participació han de quedar reflectits i inclosos en els documents definitius de planificació. S'ha d'augmentar la importància i l'operativitat dels Consells de l'Aigua de les Demarcacions Hidrogràfiques, augmentant la seua agilitat i estenent la seua activitat més enllà dels períodes d'elaboració o revisió dels plans hidrològics. També es proposa incorporar en aquests consells altres representants de la societat civil, com les universitats, organitzacions de la societat civil o centres d'investigació.

6. Gestió de l'aigua de forma sostenible i eficient a la Comunitat Valenciana. Ús eficient de l'aigua i dels recursos, reduir la pèrdua d'aigua, promoure la depuració i la reutilització d'aigües per a reg d'àrees verdes. Involucrar responsables locals i adaptar-se al context local. Involucrar usuaris finals tenint en compte qüestions com el gènere, edat, discapacitats, etc. Enfortir les capacitats tècniques, institucionals i financeres de les institucions i mecanismes a nivell local i autonòmic, dirigits a promoure un ús i gestió sostenible de l'aigua amb un enfocament participatiu, transparent, on se'n reten comptes a la ciutadania.

7. Establiment de rutes cap a la sostenibilitat. A causa del canvi climàtic, cap conca no pot considerar-se excedentària d'aigua, ja que es preveu que els cabals d'aigua seguisquen reduint-se. Per això, és necessari assolir una eficient gestió dels recursos d'aigua disponibles en cada territori sense comptar amb aportacions externes.

8. Afavorir programes de control i vigilància L'aigua que és utilitzada per la població creix desmesuradament, especialment els mesos d'estiu amb el turisme. Açò està provocant el debilitament dels aqüífers de la costa.

9. Millorar la qualitat de l'aigua per mitjà de la reducció de la contaminació,

eliminant abocaments i minimitzant la descàrrega de materials, nitrats i productes químics perillosos, i augmentar de forma substancial el reciclatge i la reutilització a la Comunitat Valenciana.

10. La demanda d'aigua a la Comunitat Valenciana augmenta tots els anys a causa del desenvolupament poblacional i al turisme, encara que tan sols suposa el 17% del total. La resta és utilitzada per la indústria (el 3%) i l'agricultura el 80% restant. Açò obliga a la innovació en la tecnologia de reg més eficient.

11. Garantir a tota la ciutadania de la Comunitat Valenciana, independentment de la seua capacitat econòmica, el subministrament d'aigua potable en quantitat i qualitat adequades. Defensa de l'aigua com a bé comú en la Comunitat Valenciana. Evitar privatització i mercantilització de l'aigua que no garantisca el subministrament de qualitat a un preu just, sostenible ambientalment i que no genere discriminació ni desigualtat en l'accés a aquest bé públic. Garantir una gestió transparent dels serveis d'aigua i un tarifació que s'ajuste al context i a la realitat de la Comunitat Valenciana. Supervisar els concursos de privatització i vigilar la qualitat dels serveis prestats, tant per operadors públics com privats, garantint la sostenibilitat econòmic i l'autofinançament del servei, però sense incloure costos no associats al servei d'aigua.

12. Drets humans i empreses. Les empreses també tindran un paper en aquesta agenda, donada la seua dependència i l'impacte que aquestes generen sobre els recursos hídrics. És important recolzar les companyies que desenvolupen la seua activitat de forma sostenible, integrant-hi el dret humà a l'aigua i al sanejament. No obstant, això també hi ha empreses transnacionals responsables de l'acaparament de recursos com l'aigua en tercers països o d'inversions amb un greu impacte ambiental, a què se'ls ha d'exigir responsabilitats. És important defendre un model de negoci basat en un desenvolupament sostenible i equitatiu, contribuint al benestar de les conques, ecosistemes i les comunitats en què operen aquestes empreses.

Fonts de referència

Nacions Unides Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/water-and-sanitation/

PNUD Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.undp.org/content/undp/es/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/

Posició de la cooperació espanyola respecte dels Objectius de Desenvolupament Sostenible http://www.cooperacionespanola.es/sites/default/files/posicion_espanola_post2015_final_cooperacion_espanola.pdf

Nacions Unides Objectius del Mil•lenni: http://www.un.org/es/millenniumgoals/environ.shtml

ONU dones Objectius de Desenvolupament Sostenible: http://www.unwomen.org

Informe del grau de compliment dels ODM (2015)

http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/2015/mdg-report-2015_spanish.pdf

Document esborrany sobre indicadors de l'agenda 2030 (2016): http://unstats.un.org/sdgs/meetings/iaeg-sdgs-meeting-03/

Informe de seguiment dels ODM (2012) http://www.un.org/es/millenniumgoals/pdf/mdg_2012_foreword_overview.pdf

Aigua i desenvolupament Sostenible (WM3-2015): http://www.un.org/spanish/waterforlifedecade/pdf/WM_IIIESP.pdf

Informe la Realitat de l'Ajuda (2015). Oxfam Intermón: http://www.realidadayuda.org/analizar-la-ayuda/ayuda-autonomica-comunidad-valenciana

Nacions Unides. Declaració sobre el dret a l'aigua (2010): http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/HRC/RES/18/1&Lang=S

Drets cap al final: Bones pràctiques en la realització dels drets a l'aigua i al sanejament (2012): http://www.ohchr.org/Documents/Issues/Water/BookonGoodPractices_sp.pdf

Futur en comú: Valoració Agenda 2030 (2016): http://futuroencomun.net/

Qualitat de l'aigua de consum humà a Espanya Informe tècnic Any 2013 http://www.msssi.gob.es/profesionales/saludPublica/docs/INFORME_2013_AGUACONSUMO.pdf

Informe Rich countries, poor water http://awsassets.wwf.es/downloads/paises_ricos_pobres_en_agua.pdf

Aigua. La qualitat de les aigües a Espanya. Un estudi per conques http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/other/agua-la-calidad-de-las-aguas.pdf

Prioritats per a una nova política de l'aigua a Espanya. http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/2016/report/agua/PrioridadesNuevaPoliticadelAguaenEspana.pdf

Garantir modalitats de consum i producció sostenibles

Elaborat per ECOSOL, en col•laboració amb l'Associació Petjades, la Tenda de Tot el Món i Solidaritat Internacional del País Valencià

Presentació de les entitats

ECOSOL és una ONGD que treballa des de 1994 en la promoció i defensa del dret al desenvolupament, principalment en països empobrits, des de la millora de les capacitats econòmiques i productives basades en models de desenvolupament alternatiu i sostenible que impliquen la generació de riquesa, la distribució i redistribució equitatives, així com la promoció de la seguretat i sobirania alimentàries, el consum responsable i el comerç just, amb enfocament d'inclusió.

Petjades és una organització no governamental sense ànim de lucre que treballa en cooperació internacional des de 1993. En aquest sentit, busca estar inserida en processos de desenvolupament local, contribuint a la promoció i implementació de plans de desenvolupament integral; promovent el desenvolupament de les capacitats humanes i productives; treballant com a prioritats horitzontals tant l'equitat de gènere com la situació ambiental i el ple exercici dels drets humans, i possibilitar així l'accés de la població menys afavorida a una vida més digna i la seua inserció econòmica i social, en condicions d'equitat, per a garantir una forma de desenvolupament sostenible.

L'associació sense ànim de lucre (ONGD) LA TENDA DE TOT EL MÓN, des de la seua constitució l'any 1998, ha realitzat activitats de difusió i sensibilització sobre comerç just i consum responsable, fonamentalment a la comarca del Camp de Morvedre. La seua missió és contribuir a reduir les desigualtats nord-sud a través de la comercialització de productes de comerç just i la sensibilització per a un consum responsable des de l'educació per al desenvolupament.

Les àrees d'activitat més importants que desenvolupa són: gestió d'una botiga de productes de comerç just on s'exerceix l'activitat de la venda, informació i sensibilització; Centre de Documentació i Recursos; línia de compra pública ètica dirigida a administracions públiques, organitzacions socials i empreses; Àrea

d'Educació per al Desenvolupament; treball en xarxa en la Coordinadora Estatal de Comerç Just, en la Coordinadora Valenciana d'ONGD, en la plataforma Pobresa Zero i en REAS-PV.

Solidaritat Internacional del País Valencià és una ONG de desenvolupament creada l'any 1991 i declarada d'utilitat pública el 2002.

Les principals àrees d'actuació d'aquests projectes són l'enfortiment de la societat civil; l'equitat de gènere i apoderament de la dona; l'accés i la gestió als recursos; la seguretat i sobirania alimentàries, i la protecció i millora del medi ambient.

També du a terme campanyes de sensibilització i d'educació al desenvolupament dirigides a la població valenciana en defensa del desenvolupament humà sostenible, l'equitat de gènere, el comerç just i, en definitiva, a la consciència solidària per a contribuir a un món més just.

Definició de l'ODS i de les principals metes

L'actual model de producció i consum ha estat orientat cap al màxim benefici econòmic d'uns pocs, en detriment del benefici comú i la preservació de l'entorn.

Són nombrosos els estudis i casos pràctics que ens han revelat la necessitat imperiosa d'un canvi de model de producció i consum, cap a l'exercici d'una sobirania productora i consumidora.

Les decisions que prenem a l'hora de produir estan vinculades amb el màxim benefici econòmic en el menor termini possible, deixant de costat consideracions com la preservació de la identitat cultural o allò ecològicament sostenible.

D'altra banda, les decisions que cada un i cada una de nosaltres pren a l'hora de comprar estan condicionades normalment pel preu, la marca, la qualitat del producte, les ofertes, la presentació o fins i tot el lloc que ocupa el producte en l'estanteria. No obstant això, el contingut de les nostres cistelles d'anar a comprar no sol estar associat a una elecció ètica. La manera en què decidim gastar els nostres diners pot tenir un impacte en les vides dels éssers humans, els animals i el planeta. Aquests diners poden contribuir al desenvolupament de mercats locals, granges familiars, associacions benèfiques i donar suport al bé comú, o bé pot contribuir a la violació dels drets humans, el comerç d'armes i el maltractament animal; a la generació de residus, l'explotació i el deteriorament mediambiental.

Com a persones consumidores tenim dret a triar. L'exercici dels nostres drets d'una manera conscient ens fa consumidors responsables. No sols importa el que comprem sinó a qui beneficien les nostres compres i sobretot quin n'és l'ús i la necessitat del que comprem. Moltes vegades comprem sense necessitat, o comprem productes "d'usar i tirar" que generen un increment de residus totalment evitables.

En la producció i el consum responsable, les administracions públiques tenen un paper fonamental, des del moment que poden afavorir, a través de la incorporació del comerç just, l'agricultura ecològica, criteris socials i el comerç de proximitat en la compra i la contractació pública.

En aquest sentit, l'Agenda 2030 estableix que el consum i la producció sostenibles consisteixen a fomentar l'ús eficient dels recursos i eficiència energètica, infraestructures sostenibles i facilitar l'accés als serveis bàsics, ocupacions ecològiques i decents, i una millor qualitat de vida per a tots. La seua aplicació ajuda a aconseguir els plans generals de desenvolupament, reduir els futurs costos econòmics, ambientals i socials, augmentar la competitivitat econòmica, i reduir la pobresa.

L'objectiu del consum i la producció sostenibles és fer més i millors coses amb menys recursos, i incrementar els guanys nets de benestar de les activitats econòmiques mitjançant la reducció de la utilització dels recursos, la degradació i la contaminació durant tot el cicle de vida, i aconseguir al mateix temps una millor qualitat de vida. En aqueix procés participen diferents interessats com ara empreses, consumidors, encarregats de la formulació de polítiques, investigadors, científics, detallistes, mitjans de comunicació i organismes de cooperació per al desenvolupament.

També cal adoptar un enfocament sistèmic i aconseguir la cooperació entre els participants de la cadena de subministrament, des del productor fins al consumidor final. Consisteix a involucrar els consumidors mitjançant la sensibilització i l'educació sobre el consum i les formes de vida sostenibles, facilitant-los informació adequada a través de normes i etiquetes, i participant en la contractació pública sostenible, entre altres.

Les principals metes plantejades per l'ODS 12 són:

1. Aplicar el Marc Decennal de Programes sobre Modalitats de Consum i Producció Sostenibles, amb la participació de tots els països i sota el lideratge dels països desenvolupats, tenint en compte el grau de desenvolupament i les capacitats dels països en desenvolupament.
2. Per a 2030, aconseguir la gestió sostenible i l'ús eficient dels recursos naturals.
3. Per a 2030, reduir a la meitat les deixalles mundials d'aliments per capita en la venda al detall i a nivell dels consumidors, i reduir les pèrdues d'aliments en les cadenes de producció i distribució, incloses les pèrdues posteriors a les collites.
4. Per a 2020, aconseguir la gestió ecològicament racional dels productes químics i de totes les deixalles al llarg del seu cicle de vida, de conformitat

amb els marcs internacionals convinguts, i reduir-ne de manera significativa l'alliberament a l'atmosfera, l'aigua i el sòl a fi de reduir al mínim els seus efectes adversos en la salut humana i el medi ambient.

5. Per a 2030, disminuir de manera substancial la generació de deixalles mitjançant polítiques de prevenció, reducció, reciclatge i reutilització.
6. Animar les empreses, en especial les grans empreses i les empreses transnacionals, perquè adopten pràctiques sostenibles i incorporen informació sobre la sostenibilitat en el seu cicle de presentació d'informes.
7. Promoure pràctiques de contractació pública que siguen sostenibles, de conformitat amb les polítiques i prioritats nacionals.
8. Per a 2030, vetlar perquè les persones de tot el món tinguen informació i coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa.
9. Donar suport als països en desenvolupament en l'enfortiment de la seua capacitat científica i tecnològica a fi d'avançar cap a modalitats de consum i producció més sostenibles.
10. Elaborar i aplicar instruments que permeten seguir de prop els efectes en el desenvolupament sostenible, amb vista a aconseguir un turisme sostenible que cree llocs de treball i promoga la cultura i els productes locals.
11. Racionalitzar els subsidis ineficients als combustibles fòssils que animen el consum antieconòmic mitjançant l'eliminació de les distorsions del mercat, d'acord amb les circumstàncies nacionals, fins i tot mitjançant la reestructuració dels sistemes tributaris i l'eliminació gradual dels subsidis perjudicials, quan n'hi haja, perquè es pose de manifest el seu impacte ambiental, tenint plenament en compte les necessitats i condicions particulars dels països en desenvolupament i reduint al mínim els possibles efectes adversos en el seu desenvolupament, de manera que es protegisca els pobres i les comunitats afectades.

Situació actual

A escala internacional

Es calcula que cada any al voltant d'una tercera part dels aliments produïts —l'equivalent a 1.300 milions de tones valorades en un bilió de dòlars aproximadament— acaba podrint-se en els cubells del fem dels consumidors i els detallistes, o bé es fa malbé a causa del transport i els mètodes de recol•lecció deficients.

Si la població mundial començara a utilitzar peretes de baix consum, s'estalviarien 120.000 milions de dòlars anuals a escala mundial.

Si la població mundial arriba als 9.600 milions per a 2050, caldrien quasi tres planetes per a proporcionar els recursos naturals necessaris per a mantenir les formes de vida actuals.

1. Aigua:

- Menys del 3 % de l'aigua del planeta és dolça (potable), de la qual el 2,5 % està congelada en l'Antàrtida, l'Àrtic i les glaceres. Per tant, la humanitat compta només amb el 0,5 % per a satisfer totes les necessitats d'aigua dolça dels ecosistemes i de l'home.
- L'ésser humà està contaminant l'aigua a un ritme més ràpid del que necessita la naturalesa per a reciclar-la i purificar-la en els rius i els llacs.
- Més de 1.000 milions de persones encara no tenen accés a aigua dolça.
- L'ús excessiu d'aigua contribueix a l'estrés mundial per dèficit hídric.
- L'aigua s'obté gratuïtament de la naturalesa, però la infraestructura necessària per a subministrar-la és costosa.

2. Energia:

- A pesar dels avanços tecnològics que han promogut millores en matèria d'eficiència energètica, l'ús d'energia en els països de l'Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmics (OCDE) continuarà creixent un altre 35 % d'ací a 2020. L'ús d'energia comercial i residencial és el segon sector de consum energètic mundial que més ràpid creix, després del transport.
- L'any 2002, la quantitat de vehicles automotors en els països de l'OCDE era de 550 milions de vehicles (el 75 % dels quals eren automòbils per a ús personal). Es preveu un augment del 32 % en la propietat de vehicles d'ací a 2020. Al mateix temps, s'espera que el quilometratge dels vehicles automotors augmente un 40 % i que el transport aeri global es triplique en el mateix període.
- Les llars consumeixen el 29 % de l'energia mundial i, en conseqüència, contribueixen al 21 % de les emissions de CO_2 resultants.
- L'any 2013, una cinquena part del consum final d'energia al món va procedir de les fonts d'energia renovables.

3. Aliments:

- Si bé el principal impacte ambiental dels aliments es deu a la fase de producció (agricultura, elaboració d'aliments), les llars influeixen en aqueix

impacte a través de les seues opcions i hàbits alimentaris, amb els efectes conseqüents en el medi ambient a causa del consum d'energia i la generació de deixalles relacionades amb els aliments.

- Mentre que cada any es balafien 3.000 milions de tones d'aliments, quasi 1.000 milions de persones estan subalimentades i 1.000 milions més pateixen fam.
- El consum excessiu d'aliments és perjudicial per a la salut i el medi ambient.
- A escala mundial, 2.000 milions de persones pateixen sobrepés o obesitat.
- La degradació de la terra, la disminució de la fertilitat dels sòls, l'ús insostenible de l'aigua, la sobrepesca i la degradació del medi marí estan disminuint la capacitat de la base de recursos naturals per a subministrar aliments.
- El sector de l'alimentació representa al voltant del 30 % del consum total d'energia del món i prop del 22 % de les emissions totals de gasos d'efecte d'hivernacle.

4. Comerç Mundial:

- En els últims 20 anys, els 48 països menys avançats, que alberguen el 10 % de la població mundial, han vist com minven les seues exportacions, fins a arribar al 0,4 % del total mundial, alhora que les provinents dels EUA i la UE creixen fins a representar-ne el 50 %. Això significa que el 10 % més ric del planeta exporta 125 vegades més que el 10 % més pobre.
- Si Àfrica, l'est i el sud d'Àsia i Amèrica Llatina veieren incrementada en un 1 % la seua participació en les exportacions mundials, l'augment resultant dels seus ingressos podria alliberar 128 milions de persones de la pobresa.

En l'àmbit estatal

- Espanya és el sisé país en l'àmbit de la UE en deixalles d'aliments, amb 7,7 tones en 2010, segons l'informe d'Oxfam Intermón de setembre de 2015, "España frente a los retos del desarrollo sostenible".
- De la mateixa manera, aquest informe especifica que la taxa de reciclatge està entre un 17 % i un 30 %, enfront del 42 % de mitjana en la UE.
- Les vendes de comerç just en 2014 van arribar a 33,2 milions d'euros en el conjunt de l'Estat espanyol, la qual cosa va representar un increment del 6,6 % respecte a l'any anterior. L'increment anual mitjà de les vendes de comerç just a Espanya en els últims 15 anys (2000-2014) ha sigut del 9,4 % en euros constants (12,1 % en euros corrents de cada any) i s'ha mantingut en els recents anys de crisi econòmica. No obstant això, a pesar d'aquest

increment en les vendes, en 2014 la despesa anual per habitant a Espanya va ser de 71,3 cèntims d'euro mentre que el consum per capita a Europa és de 13,42 euros.

En l'àmbit autonòmic

- A la Comunitat Valenciana s'introdueixen 230.000 tones d'envasos lleugers, però només se n'arrepleguen 100.000. Els municipis capdavanters tenen unes taxes de reciclatge que a penes arriben al 30 %.
- Respecte a les vendes de comerç just, en 2014 la despesa anual per habitant a la Comunitat Valenciana va ser de 66,8 cèntims d'euro mentre que el consum per capita a Europa és de 13,42 euros. Segons l'informe del Grup de Treball de Comerç Just de la CVONGD, "El comercio justo en el País Valenciano 2013-2014".

Propostes i pràctiques a desenvolupar

El comerç just, l'agricultura ecològica, el consum de proximitat i l'enfocament d'inclusió i identitat cultural apareixeran com a alternatives a un consum i una producció insostenibles que empobreixen persones productores i degraden l'ambient.

Atesa l'experiència de les organitzacions que presenten aquest esborrany, i també la impossibilitat de treballar de manera eficaç sobre la diversitat de metes proposades per a aconseguir l'ODS 12, considerem com a estratègia focalitzar el treball amb administracions locals valencianes en la consecució de les metes següents:

1. Promoure pràctiques de contractació pública que siguen sostenibles, de conformitat amb les polítiques i prioritats nacionals

Per a la generació de processos, proposem que es prenguen com a entitats de referència el Grup de Comerç Just de la CVONGD, la Coordinadora Estatal de Comerç Just, i també la REAS, perquè les administracions públiques puguen exigir el subministrament de productes de comerç just (5 %), agricultura ecològica (20 %), productes de proximitat (30 %), productes elaborats amb enfocament d'inclusió i identitat cultural (20 %) en els plecs de condicions de compra o contractació pública (criteris d'adjudicació: 60 % econòmics, 40 % socials; condicions especials d'execució i/o objecte del contracte segons les característiques d'aquest, en les compres menors, poden incorporar aquests productes directament).

2. Per a 2030, vetlar perquè les persones de tot el món tinguen informació i coneixements pertinents per al desenvolupament sostenible i els estils de vida en harmonia amb la naturalesa

Es recomana la realització de jornades específiques intermunicipals o comarcals sobre models de producció i consum responsable, específiques per als sectors següents: persones tècniques i prenedores de decisions en administracions públiques; professionals de l'àmbit educatiu, i ciutadania en general. Aquestes jornades haurien de realitzar-se amb especial incidència en grups de consum i societat civil organitzada. En aquestes, s'haurien de desenvolupar les temàtiques de comerç just, agricultura ecològica, consum de proximitat, consum responsable, enfocament d'inclusió i identitat cultural.

3. Per a 2030, disminuir de manera substancial la generació de deixalles mitjançant polítiques de prevenció, reducció, reciclatge i reutilització

Es recomana reduir la producció de residus, promovent campanyes de minimització del consum en la indústria i en la societat, i incrementar el reciclatge i la reutilització en l'àmbit municipal per a aconseguir la meta del 70 % de residus municipals reciclats i separats per a la seua reutilització, en 2030.

Fonts de referència

Marc legal

Directiva 2014/24/UE, del Parlament Europeu i del Consell, de 26 de febrer de 2014 sobre contractació pública, i per la qual es deroga la Directiva 2004/18/CE.

Resolució del Parlament Europeu sobre comerç just i desenvolupament (2005/2245(INI)).

Reial Decret 3/2011, de 14 novembre. TRLCSP.

Certificació

Sistema de reconeixement per a organitzacions: certifica que el producte ha sigut importat i distribuït per una organització de comerç just que porte la marca IFAT de l'Organització Mundial del Comerç Just -WFTO-.

En l'Estat espanyol, les organitzacions que formen part de la Coordinadora Estatal de Comerç Just han passat un sistema de monitoratge que garanteix que els productes que comercialitzen són de comerç just.

Sistema de reconeixement per a productes. La FTO reconeix cinc segells de certificació de productes:

FAIRTRADE. Organització Fairtrade Labelling Organizations International.

ECOCERT. Organisme de certificació per al desenvolupament sostenible.

FUNDEPPO. Fundación de Pequeños Productores Organizados.

Segell IMO-Fair for Life. Certificació de responsabilitat social i comerç just en l'agricultura, l'elaboració de productes manufacturats i les operacions comercials.

Naturland. Combina l'agricultura orgànica, la responsabilitat social i el comerç just, tant localment com globalment.

Per a aconseguir garantir la llibertat, igualtat de tracte, no-discriminació, reconeixement mutu, proporcionalitat i transparència, en absència d'aquests segells s'ha d'acreditar documentalment que es compleixen els estàndards o criteris de CJ reconeguts en la Resolució del Parlament Europeu sobre comerç just i desenvolupament de 6 de juny de 2006 [2005/2245 (INI)].

Bibliografia

Espanya frente a los retos de la agenda de desarrollo sostenible. Un informe d'Oxfam Intermón, en col·laboració amb UNICEF Comité Espanyol. 2015. https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/EspanaRetosDesarrolloSostenible.pdf

El comerç just al país valencià, 2013-2014. CVONGD.

El comercio justo en Espanya. Informe CECJ 2014.

Adoptar mesures urgents per a combatre el canvi climàtic i els seus efectes

Elaborat per Fundació Musol

Municipalistas por la Solidaridad y el Fortalecimiento Institucional

MUSOL

Presentació de l´entitat

MUSOL – Municipalistes per la Solidaritat i l'Enfortiment Institucional naix en 1998 per iniciativa d'un grup de tècnics i tècniques, funcionaris i funcionàries, i acadèmics i acadèmiques relacionats amb l'administració pública local i regional, a Espanya i a Europa. És una organització independent de qualsevol organització econòmica, política o sindical i no té ànim de lucre. Ha sigut reconeguda com a organització no governamental de desenvolupament (ONGD) per l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional per al Desenvolupament (AECID).

La missió de MUSOL és "promoure el desenvolupament sostenible de les poblacions més desfavorides, i desenvolupar i enfortir les capacitats tant dels governs regionals i locals com de la societat civil, a Espanya, Àfrica i Amèrica Llatina, en el marc dels processos de desenvolupament, descentralització i participació vigents en els països destinataris de la nostra activitat".

La visió de MUSOL és "ser una organització de referència en el treball amb les organitzacions i entitats públiques regionals i locals d'Espanya, Àfrica i Amèrica Llatina, que fomenta la sensibilització, la transparència i l'eficàcia, l'aprenentatge i la millora contínua, internament i entre les seues contraparts, per a promoure el progrés satisfactori de les poblacions més desfavorides i la participació d'aquestes en els processos de desenvolupament local".

L'organització actua aplicant els valors següents: transparència; participació, equitat de gènere i democràcia; apoderament, enfortiment i responsabilitat; obertura al treball amb poblacions migrants; valoració de l'espai públic; aprenentatge, i innovació.

Els eixos estratègics d'acció de MUSOL són cinc: MUSOL Desenvolupament (cooperació per a la promoció del desenvolupament sostenible a Guatemala, Bolívia i Senegal, així com a Europa), MUSOL Educa (sensibilització i educació per al desenvolupament a Espanya i la resta d'Europa), MUSOL transform-acció social (acció social transformadora a Espanya i a la resta d'Europa), MUSOL Excel•lent

(gestió de la qualitat i innovació interna), MUSOL Consultoria (consultories, en particular assistències tècniques d'enfortiment d'ens locals i regionals, en tot el món).

La fundació compta, a més, amb plans estratègics relatius a les prioritats transversals, denominats Estratègies MUSOL 2020, que comprenen les temàtiques següents: Gènere per al desenvolupament, Governança i desenvolupament, Canvi climàtic, medi ambient i desenvolupament.

A més del personal contractat, ateses la seua mateixa naturalesa i les especificitats de la seua missió, l'organització compta amb equips especialitzats en l'àmbit de la descentralització i de l'administració local que formen part del Comité Assessor de MUSOL. El dit comité és un òrgan consultiu, els objectius del qual són (1) orientar la fundació en l'administració i gestió de l'organització, (2) donar suport a l'execució dels projectes, prestant assistències tècniques especialitzades.

Cal mencionar, a més, que MUSOL col•labora, a Espanya, amb el Col•legi de Secretaris, Interventors i Tresorers de l'Administració Local (COSITAL), i a Europa amb UDITE, la Unió de Directius Territorials Europeus. L'estreta relació amb COSITAL i UDITE garanteix a MUSOL la col•laboració amb professionals d'alt nivell especialitzats en diferents àmbits de l'administració local, que aporten saber fer (know how) específic en els projectes.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Les metes que este objectiu pretén aconseguir per a l'any 2030 són:

1. Enfortir la resiliència i la capacitat d'adaptació als riscos relacionats amb el clima i els desastres naturals en tots els països
2. Incorporar mesures relatives al canvi climàtic en les polítiques, estratègies i plans nacionals
3. Millorar l'educació, la sensibilització i la capacitat humana i institucional en relació amb la mitigació del canvi climàtic, l'adaptació a ell, la reducció dels seus efectes i l'alerta primerenca
4. Posar en pràctica el compromís contret pels països desenvolupats que són part en la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre el Canvi Climàtic amb l'objectiu de mobilitzar conjuntament 100.000 milions de dòlars anuals per a l'any 2020, procedents de totes les fonts, a fi d'atendre a les necessitats dels països en desenvolupament, en el context d'una labor significativa de mitigació i d'una aplicació transparent, i posar en ple funcionament el Fons Verd per al Clima capitalitzant-ho com més prompte millor
5. Promoure mecanismes per a augmentar la capacitat de planificació i gestió eficaç en relació amb el canvi climàtic en els països menys avançats i els

xicotets, Estats insulars en desenvolupament, centrant-se en particular en les dones, els joves i les comunitats locals i marginades.

Situació actual

El canvi climàtic és la major amenaça mediambiental a què s'enfronta la humanitat. Les emissions constants i desproporcionades de gasos d'efecte hivernacle estan provocant greus modificacions en el clima a escala global. El canvi climàtic és un fenomen al qual tots els països contribueixen, però en mesura molt diferent, ja que les emissions dels països menys desenvolupats són molt més baixes que les emissions dels països desenvolupats o emergents. Per exemple, un ciutadà nord-americà emet 17,0 tones de gasos d'efecte d'hivernacle a l'any, mentre un ciutadà bolivià emet 1,6 tones i un haitià 0,2 tones per capita/any (Banc Mundial, 2011).

Les conseqüències del canvi climàtic afecten sobretot els països en via de desenvolupament i es tradueixen en inundacions, sequeres, augment del nivell del mar i altres tipus de desastres naturals que deixen la població desvalguda i sense mitjans per a subsistir. Els dits efectes posen en risc els avanços aconseguits en molts països receptors d'ajuda al desenvolupament i afecten greument les poblacions més vulnerables. A més, els efectes del canvi climàtic són un repte per a la cooperació per al desenvolupament, ja que afecten la sostenibilitat dels programes i projectes promoguts per les agències de cooperació. Al mateix temps, la cooperació per al desenvolupament té l'oportunitat de promoure la lluita contra el canvi climàtic i de fomentar un desenvolupament "a prova de clima", integrant-hi mitigació i adaptació al canvi climàtic com a eixos transversals en totes les iniciatives de cooperació.

La mitigació el canvi climàtic es refereix a la reducció de les emissions de gasos d'efecte hivernacle per a frenar el calfament global. En l'Acord de París, d'acord amb les recomanacions dels científics, la comunitat internacional ha decidit prendre les mesures necessàries per a retenir l'augment de la temperatura global "bé per davall dels 2ºC" i de fer esforços globals per tractar d'acostar el dit augment a 1,5ºC, respecte a la temperatura preindustrial.

Les mesures d'adaptació es prenen per a fer front a un clima canviant, per exemple a un augment de les precipitacions, temperatures més altes, recursos hídrics més escassos o tempestats més freqüents, en l'actualitat o en previsió d'aqueixos canvis en el futur. L'adaptació té per objecte reduir el risc i els danys per impactes nocius, actuals i futurs, d'una manera rendible o explotant els beneficis potencials.

L'Agenda 2030 per al desenvolupament sostenible té en compte aquest context i integra objectius estretament relacionats amb la lluita contra el canvi climàtic, en particular l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 13. Aquesta decisió fomenta la coordinació i col•laboració entre sectors que per molts anys han treballat sense

integrar-se: els actors de la cooperació per al desenvolupament, d'una banda, i els que decideixen i implementen les polítiques climàtiques internacionals, d'una altra banda. De fet, es pot afirmar que hi ha una progressiva convergència de l'agenda del desenvolupament i l'agenda climàtica, en particular a partir de l'Acord de París sobre el clima (2015).

Com va destacar el Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic, el canvi climàtic accentua les amenaces. Fa que el compliment de l'agenda de desenvolupament sostenible siga més difícil perquè inverteix les tendències positives, crea noves incerteses i augmenta els costos de la resiliència. (El camí cap a la dignitat per a 2030: acabar amb la pobresa i transformar vides protegint el planeta. Informe de síntesi del secretari general sobre l'agenda de desenvolupament sostenible després de 2015, NNUU, P.7).

Propostes i pràctiques a desenvolupar

El canvi climàtic és un dels exemples més clars i contundents de fenòmens globals que tenen repercussions en l'àmbit local i viceversa, de processos, hàbits i models locals que tenen efectes a escala global.

1. En l'àmbit municipal, és fonamental actuar per a reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle, és a dir per a mitigar el canvi climàtic, frenant el calfament global i evitant així els seus efectes més catastròfics. Les ciutats, singularment, tenen un paper destacat en la contribució al canvi climàtic. El 50 % de la població mundial viu en zones urbanes i es preveu que en 2050 aquest percentatge arribarà al 70 %. Les ciutats consumeixen el 80 % de l'energia produïda a escala global i són responsables d'un percentatge aproximadament equivalent de les emissions de gasos d'efecte hivernacle totals. Al mateix temps, les ciutats són particularment vulnerables al canvi climàtic. Les infraestructures urbanes, la qualitat de vida i els sistemes urbans sencers, tant en els països pobres com en els rics, estan en risc. El canvi climàtic afecta els principals "talons d'Aquil•les" de les ciutats: l'accés a l'aigua, etc., per la qual cosa la seua adaptació al canvi climàtic és essencial.

2. La manera en què les ciutats creixen i com es produeix l'energia que demanen són crucials per a promoure la mitigació del canvi climàtic, és a dir per a reduir les emissions de gasos d'efecte hivernacle. Les ciutats més denses i compactes, organitzades en l'espai de manera racional i sense una expansió horitzontal accentuada, són elements importants per a reduir l'ús d'energia, ja que disminueixen l'ús del transport privat i optimitzen les necessitats energètiques dels edificis. Ciutats compactes, com ara Madrid i Viena, tenen una densitat poblacional més alta i un ús més intensiu del

transport públic que ciutats més extenses com ara Atlanta o Houston, on les distàncies fomenten més l'ús del transport privat. Ciutats més compactes redueixen, a més, els costos de les infraestructures i serveis locals. L'accés i la qualitat dels serveis bàsics (en particular, transport públic, sistemes d'aigua, sanejament, gestió de residus) són fonamentals perquè la densitat per si sola no és suficient, i sense serveis adequats pot transformar les ciutats en llocs caòtics, amuntegats i congestionats. Des del punt de vista de la mitigació, ciutats que no s'amplien ocupant nous terrenys, abans agrícoles o boscosos, redueixen, a més, les emissions pel canvi d'ús de la terra. Respecte a les fonts d'energia, l'ús de fonts renovables haurà d'augmentar, procés que haurà d'anar acompanyat per un augment de l'eficiència energètica dels edificis i la disminució de l'ús del transport privat. En resum, els principals canvis que les ciutats han d'emprendre són: dissenyar o transformar-se en ciutats més compactes i denses; la millora de la planificació urbanística per a evitar l'expansió horitzontal de les ciutats; canviar les pràctiques de construcció per models més eficients (com es refreden i calfen els edificis, etc.); canviar les fonts d'energia; planificar millors serveis de transport, aigua, gestió de residus, etc. Els països en via de desenvolupament, en particular, estan en ple procés d'urbanització i tenen oportunitat d'influir en la forma de les seues ciutats, millorant-ne la planificació i el desenvolupament perquè siga "a prova de clima".

3. També respecte a l'adaptació al canvi climàtic, són els governs locals els que responen inicialment a les crisis, per la seua proximitat amb el ciutadà. En proveir la majoria dels serveis en el dia a dia de la gent, són les ciutats i els governs locals en general els que han de fer front a la majoria dels efectes adversos del canvi climàtic. Només un treball integral pot contribuir a construir ciutats més resistents i amb capacitat de recuperació dels efectes del canvi climàtic. El Banc Mundial (2011) indica algunes iniciatives clau que es basen en la visió de la ciutat com un ecosistema: l'enfortiment de les infraestructures més importants (aigua, sanejament, energia); la inclusió social, per a reduir la vulnerabilitat social a les amenaces; l'anàlisi del risc urbà per a la preparació als desastres; la protecció dels serveis ambientals clau (zones de recarrega hídrica, etc.), i l'adaptació dels edificis a la variabilitat del clima.

4. La capacitat dels governs locals és fonamental per a abordar tant la mitigació com l'adaptació en el desenvolupament de les ciutats. L'OECD (2009) prioritza el suport a la descentralització i a l'enfortiment dels ens locals triats democràticament per a afavorir una major adaptació i una millor gestió dels riscos determinats pel clima, tant en el medi rural com en l'urbà. Les experiències de reducció de desastres demostren (Banc Mundial, 2011) que el capital social és un altre factor clau per als sistemes de suport i protecció

davant de desastres o altres fenòmens i amenaces prevists. L'enfortiment de les xarxes i organitzacions ciutadanes també és important per a l'adaptació al canvi climàtic. Finalment, cal recordar les necessitats de finançament. A més de l'accés a fons creats per a l'adaptació al canvi climàtic en el marc de les estratègies climàtiques internacionals, les ciutats han buscat formes alternatives de finançament de l'adaptació. Algunes han creat impostos sobre recursos o serveis sensibles al canvi climàtic, com l'aigua, els residus, els combustibles, o han implementat peatges a la circulació per a fomentar l'ús compartit i/o intel•ligent de l'automòbil privat. Altres ciutats han creat sistemes de mercat del carboni a nivell ciutadà per a fomentar la mitigació del canvi climàtic. Tòquio, per exemple, ha creat un sistema de comerç de drets d'emissió que ha obligat aproximadament 1.340 grans indústries, oficines, instal•lacions públiques i educatives, botigues, etc., a no superar determinats nivells d'emissions de carboni, i ha autoritzat la compra i venda de drets d'emissió.

5. Les ciutats no s'han limitat a actuar individualment. Han creat també aliances i xarxes internacionals, per a incidir en els fòrums oficials, reivindicar un paper actiu en les negociacions i en l'èxit dels objectius de la Convenció Marc de les Nacions Unides sobre Canvi Climàtic. En el marc d'organitzacions com ara Ciutats i Governs Locals Units, ICLEI - Local Governments for Sustainability (una aliança de 1.220 governs locals de tot el món), el C40 (un grup de grans ciutats) i la plataforma NAZCA, realitzen accions d'intercanvi tècnic, de bones pràctiques i d'informació, d'investigació i d'incidència política perquè els ens locals siguen tinguts en compte en la negociació de polítiques climàtiques nacionals i internacionals.

6. Destaca l'experiència del Pacte dels Alcaldes per al Clima i l'Energia, una iniciativa a què s'han adherit més de 6.000 ciutats de tot Europa. El pacte és el principal moviment europeu en què participen les autoritats locals i regionals que han assumit el compromís voluntari de reduir les emissions de CO2 almenys un 40 % d'ací a 2030, i adoptar un enfocament integral per a abordar l'atenuació del canvi climàtic i l'adaptació a aquest. El pacte promou l'elaboració de plans d'acció per a l'energia sostenible i el clima en les ciutats membres del pacte i presta assistència metodològica i tècnica. Els plans identifiquen les principals fonts de gasos d'efecte hivernacle de la ciutat analitzada i recopilen les accions necessàries per a reduir-ne les emissions, així com les accions per a l'adaptació. El pacte és la iniciativa urbana més gran del món en matèria de clima i energia i la Unió Europea promou activament la seua implantació en altres regions del món, i obri noves oportunitats de col•laboració en polítiques climàtiques entre municipis de tot el món.

Fonts de referència

Pàgines web:

- Acord de París, lloc web oficial: http://newsroom.unfccc.int/es/acuerdo-de-paris/
- C40 Cities - Grup de Lideratge del Clima de Grans Ciutats: http://www.c40.org/
- El Pacte dels Alcaldes: http://www.pactodelosalcaldes.eu
- Grup Intergovernamental d'Experts sobre el Canvi Climàtic (IPCC): http://www.ipcc.ch/home_languages_main_spanish.shtml
- NAZCA, una finestra a l'acció climàtica de ciutats i sector privat: http://climateaction.unfccc.int/
- UN Habitat: www.unhabitat.org
- Programa de l'ICLEI de Ciutats Resilients i de Baixes Emissions: http://sams.iclei.org/es/que-hacemos/promovemos-la-accion-local/programas/ciudades-resilientes-y-de-bajas-emisiones.html
- Xarxa Espanyola de Ciutats pel Clima: http://www.redciudadesclima.es/

Bibliografia

- Field, C. B. (2014). *Cambio climático 2014 Impactos, adaptación y vulnerabilidad Contribución del Grupo de trabajo II al Quinto Informe de Evaluación del Grupo Intergubernamental de Expertos sobre el Cambio Climático. Ginebra: Grupo Intergubernamental de Expertos sobre el Cambio Climático.*
- Filippi, F. (2014). *Cambio climático y desarrollo, una tarea global.* Valencia: Fundación MUSOL.
- Fundación Biodiversidad et al., (2013). *Cambio Climático: Bases Físicas. GUÍA RESUMIDA DEL QUINTO INFORME DE EVALUACIÓN DEL IPCC GRUPO DE TRABAJO* I. Madrid: Fundación Biodiversidad.
- Giddens, A. (2010). *La política del Cambio Climático.* Madrid: Alianza Editorial.
- IPCC, 2013. *Resumen para responsables de políticas. En: Cambio Climático 2013: Bases físicas. Contribución del Grupo de trabajo I al Quinto Informe de Evaluación del Grupo Intergubernamental de Expertos sobre el Cambio Climático* [Stocker, T. F., D. Qin, G.-K. Plattner, M. Tignor, S. K. Allen, J. Boschung, A. Nauels, Y. Xia, V. Bex y P.M. Midgley (eds.)]. Cambridge University Press, Cambridge, Reino Unido y Nueva York, NY, Estados Unidos de América.
- Steinemann, M., Guyer, M. (2011). *Clima y RRD Check Lineamientos de cómo integrar la Mitigación / Adaptación al Cambio Climático y la Reducción del*

Riesgo de Desastres en la Cooperación al Desarrollo. Swiss Agency for Development and Cooperation SDC.

Conservar i utilitzar en forma sostenible els oceans, els mars i els recursos marins per al desenvolupament sostenible

Elaborat per l'Associació Poseidón (Aposeidón)

Presentació de l'entitat

L'Associació Poseidón (Aposeidon) és una entitat sense ànim de lucre d'àmbit nacional constituïda l'any 2009, que desenvolupa les seues activitats, principalment, a la Comunitat Valenciana i Múrcia.

Els fins de l'associació són l'estudi i el coneixement del patrimoni natural del medi ambient marí i el seu entorn litoral, amb una concepció globalitzadora dels problemes que afecten les espècies, els ecosistemes i les relacions de les persones amb el medi ambient marí i el seu entorn litoral, que inclou l'ordenació i gestió del territori i la seua dimensió social i econòmica, i de la implicació personal dels ciutadans.

En conseqüència als seus objectius, els projectes que es duen a terme des d'Aposeidon se centren en la promoció i organització d'activitats dirigides a l'estudi, la protecció, la conservació i el coneixement del medi ambient marí i el litoral, amb la missió d'implicar els diferents agents socials, públics i privats, en la conservació i protecció del medi ambient marí, a llarg termini, promovent fórmules de gestió participativa.

Des d'Aposeidon, es promou donar a conéixer a la ciutadania i als diferents sectors la importància de conservar i protegir el mar, i els valors i serveis que proporcionen els seus ecosistemes a la societat, mitjançant la implicació directa dels diferents col•lectius en accions de conservació i sensibilització.

En aquest marc, Aposeidon desenvolupa iniciatives per a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de Nacions Unides. En concret, es duen a terme accions que fomenten els valors de la pesca artesanal (pesca turisme a la badia d'Altea en col•laboració amb l'empresa Rutes de Mar) i que impulsen fórmules per a la gestió activa i participativa en el medi marí i litoral, com són les accions de custòdia marina i litoral, desenvolupant acords voluntaris i accions concretes en diferents municipis costaners de la Comunitat Valenciana

i Múrcia. L'objectiu principal és realitzar una millora mediambiental tangible en àrees concretes, algunes de les iniciatives dutes a terme són: Tu i la Mar a Nules, Cens de cetacis coordinat a la Comunitat Valenciana, Coneixement i conservació de les praderies de posidònia al Prat de Cabanes, badia d'Altea lliure d'ancoratges, Dénia diu NO als sondatges, Acció Fems Marins (implicant-hi les administracions locals com a promotores de la iniciativa): neteja de cales, platges i fons marins a Altea, l'Alfàs del Pi, Calp, Dénia i Benidorm. Aquestes són possibles gràcies a la col•laboració amb altres entitats: administracions (locals, regionals, nacionals), confraries de pescadors, universitats i centre d'investigació, associacions i ONG, empreses privades i la ciutadania.

Des de 2011 es du terme la iniciativa "Enfortint Aliances en el Mediterrani", amb l'objectiu de teixir i enfortir aliances entre aquests agents socials i actors implicats en la conservació i la protecció del mar. Per a això, es realitzen diverses accions, com són una jornada anual sobre Enfortint Aliances en el Mediterrani (enguany se n'ha fet la 3a edició), un butlletí mensual que serveix de plataforma de comunicació i per a informar sobre les accions de conservació i sensibilització que es desenvolupen i, amb això, visibilitzar les aliances existents i les noves, i, finalment, el desenvolupament d'accions concretes de conservació com puguen ser les anteriorment mencionades.

En aquesta línia, Aposeidon, du a terme la iniciativa Posidòniament, amb l'objectiu d'unificar punts en el Mediterrani per a la conservació del mar, protegir els recursos pesquers i promoure el desenvolupament local sostenible. Per a això, s'ha creat una marca responsable amb el medi ambient amb una sèrie de productes tèxtils (camisetes, dessuadores i bosses de mà) que sensibilitzen i unifiquen, a través de quatre models, quatre punts del litoral: cap de Sant Antoni, Serra Gelada, cap de Palos i Las Negras. La iniciativa és sense ànim de lucre i els fons recaptats serveixen per a donar suport a les diferents iniciatives de conservació que duen a terme l'associació i altres organitzacions col•laboradores com són: empreses de turisme actiu, confraries de pescadors, centres de busseig i botigues responsables. Els productes són de cotó orgànic, de comerç just, i realitzats reduint les emissions de gasos d'efecte d'hivernacle.

Al seu torn, Aposeidon participa en la Xarxa Posimed per al seguiment de les praderies de Posidonia oceanica, per mitjà de voluntaris, a la Comunitat Valenciana, iniciativa que coordina l'Institut d'Ecologia del litoral des de fa 17 anys.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Els oceans del món, la seua temperatura, composició química, corrents i vida són el motor dels sistemes globals que fan que la Terra siga un lloc habitable per als éssers humans. La forma en què gestionem aquest recurs vital és fonamental per a la humanitat i per a contrarestar els efectes del canvi climàtic.

Els mitjans de suport de més de 3.000 milions de persones depenen de la biodiversitat marina i costanera. No obstant això, el 30 % de les poblacions de peixos del món està sobreexplotat fins a arribar a un nivell tal que hui està molt per davall del necessari per a produir un rendiment sostenible.

Els oceans també absorbeixen al voltant del 30 % del diòxid de carboni generat per les activitats humanes i s'ha registrat un 26 % d'augment en l'acidificació dels mars des de l'inici de la revolució industrial. La contaminació marina, que prové majoritàriament de fonts terrestres, arriba a nivells alarmants: per cada quilòmetres quadrat d'oceà hi ha una mitjana de 13.000 trossos de residus plàstics.

Els objectius de desenvolupament sostenible generen un marc per a ordenar i protegir de manera sostenible els ecosistemes marins i costaners de la contaminació terrestre, així com per a abordar els impactes de l'acidificació dels oceans. Millorar la conservació i l'ús sostenible dels recursos oceànics a través del dret internacional també ajudarà a mitigar alguns dels reptes a què han de fer front els oceans.

Protegir els oceans és un dels 17 objectius globals de la nova Agenda per al Desenvolupament Sostenible. Un enfocament integral és crucial per a avançar en els diversos objectius.

Les metes principals de l'ODS 14 són:

1. Per a 2025, prevenir i reduir de manera significativa la contaminació marina de qualsevol tipus, en particular la contaminació produïda per activitats realitzades en terra ferma, inclosos els detrits marins i la contaminació per nutrients.
2. Per a 2020, gestionar i protegir de manera sostenible els ecosistemes marins i costaners amb vista a evitar efectes nocius importants, fins i tot per mitjà de l'enfortiment de la seua resiliència, i adoptar mesures per a restaurar-los a fi de restablir la salut i la productivitat dels oceans.
3. Reduir al mínim els efectes de l'acidificació dels oceans i fer-los front, fins i tot per mitjà de la intensificació de la cooperació científica a tots els nivells.
4. Per a 2020, reglamentar eficaçment l'explotació pesquera i posar fi a la pesca excessiva, la pesca il•legal, la pesca no declarada i no reglamentada i les pràctiques de pesca destructives, i aplicar plans de gestió amb fonament científic, a fi de restablir les poblacions de peixos en el termini més breu possible, almenys a nivells que puguen produir el màxim rendiment sostenible d'acord amb les seues característiques biològiques.
5. Per a 2020, conservar almenys el 10 % de les zones costaneres i marines, de conformitat amb les lleis nacionals i el dret internacional i sobre la base de la millor informació científica disponible.
6. Per a 2020, prohibir determinades formes de subvencions a la pesca que

contribueixen a la capacitat de pesca excessiva i la sobreexplotació pesquera, eliminar les subvencions que contribueixen a la pesca il•legal, no declarada i no reglamentada i abstenir-se d'introduir noves subvencions d'aqueixa indole, tot reconeixent que la negociació sobre les subvencions a la pesca en el marc de l'Organització Mundial del Comerç ha d'incloure un tracte especial i diferenciat, apropiat i efectiu per als països en desenvolupament i els països menys avançats.

7. Per a 2030, augmentar els beneficis econòmics que els xicotets estats insulars en desenvolupament i els països menys avançats reben de l'ús sostenible dels recursos marins, en particular mitjançant la gestió sostenible de la pesca, l'aqüicultura i el turisme.
8. Augmentar els coneixements científics, desenvolupar la capacitat d'investigació i transferir la tecnologia marina, tenint en compte els criteris i les directrius per a la transferència de tecnologia marina de la Comissió Oceanogràfica Intergovernamental, a fi de millorar la salut dels oceans i potenciar la contribució de la biodiversitat marina al desenvolupament dels països en desenvolupament, en particular els xicotets estats insulars en desenvolupament i els països menys avançats.
9. Facilitar l'accés dels pescadors artesanals en xicoteta escala als recursos marins i els mercats.
10. Millorar la conservació i l'ús sostenible dels oceans i els seus recursos aplicant el dret internacional reflectit en la Convenció de les Nacions Unides sobre el Dret del Mar, que proporciona el marc jurídic per a la conservació i la utilització sostenible dels oceans i els seus recursos.

Situació actual

La contaminació marina

- Al voltant de 3.200 milions de persones, prop de la meitat de la població del globus, viuen en les costes o a menys de 200 km del litoral. L'any 2025, es calcula que aquesta xifra arribarà als 6.300 milions, és a dir, el 75 % de la població mundial.
- La generació de residus provocats per l'activitat humana és un dels efectes principals de la contaminació marina: residus sòlids urbans, aigües residuals, activitat industrial, agricultura intensiva en zones costaneres, etc.
- A Espanya es generen 24 milions de tones de residus urbans a l'any i un 80 % dels fems marins es deu a fonts terrestres.
- Els plàstics i la seua degradació en micronanoplàstics en el medi marí s'estan convertint en un gran problema per als ecosistemes i organismes marins.

S'estima que si el ritme d'acumulació de residus plàstics en el mar continua aquest ritme, en 2050 hi haurà més plàstic que peixos.

Sobreexplotació dels recursos pesquers

- La sobreexplotació pesquera és considerada la principal causa de la disminució dels recursos vius marins i de la degradació i alteració de l'ecosistema marí en general.
- Entre 1950 i 1985 es va produir un increment de la pesca desembarcada a escala mundial, mentre que en els anys posteriors aquest valor s'ha mantingut constant, entorn de 90 milions de tones, a causa de l'esgotament dels caladors de pesca tradicionals (principalment a l'Atlàntic Nord).
- Des de l'inici de la pesca industrial en els anys 50, les poblacions de grans depredadors com ara tonyines, peix espasa o abadejo han disminuït un 90%.
- Generalment, tres de cada quatre poblacions són objecte de sobrepesca, que arriba al 82 % en el Mediterrani i al 63 % en l'Atlàntic.
- El percentatge de rebutjos (la devolució al mar de peixos i altres organismes marins morts, no desitjats o de grandària no reglamentària) representa fins a un 20 - 60 % de les captures totals en pes en determinades pesqueries i causa danys inenarrables als ecosistemes marins.

La pèrdua de diversitat biològica

- Entre el 12 % i el 55 % de determinats grups de vertebrats, invertebrats i vegetals estan amenaçats d'extinció. El 25 % dels mamífers marins estan amenaçats d'extinció.
- Continuem perdent 13 milions d'hectàrees de selva tropical cada any, i s'ha perdut ja el 20 % dels esculls de coral tropicals, mentre que un altre 50 % corre perill.
- La majoria dels ecosistemes d'Europa es consideren actualment degradats, quasi un 30 % del territori d'Europa es considera entre altament i moderadament fragmentat.

Introducció d'espècies invasores

- En els últims 150 anys el nombre d'espècies invasores ha mostrat una clara tendència creixent i són una amenaça per a biodiversitat autòctona.
- En el Mediterrani, els macròfits invasors (com ara angiospermes marines i macroalgues), serveixen d'exemple per a il•lustrar aquest fenomen. Segons les dades disponibles, des de principis del segle XX el nombre d'espècies de

macròfits invasors quasi es duplica cada 20 anys. Seguint aquesta cinètica, s'espera que siguen introduïdes 80 noves espècies en els pròxims 20 anys

Propostes i pràctiques a desenvolupar

1. Per a conservar i protegir de manera sostinguda els oceans i els mars, cal:

- Establir un pla integrat i enfortir aliances entre els diferents actors socials, públics i privats, implicats en la conservació del mar, i amb això incrementar el benestar social i econòmic de les regions costaneres i desenvolupar el seu potencial.
- És imprescindible teixir noves aliances i enfortir les existents, entre els diferents actors: administracions locals, regionals, nacionals, ONG, associacions, universitats i científics, gestors, confraries de pescadors, grups ecologistes, polítics i la ciutadania amb una visió general que 'tots guanyem' i on cada un ocupe el seu lloc.
- És fonamental fomentar iniciatives o propostes a escala local entre ells i arribar a acords i decisions participatives perquè la conservació siga més efectiva i a llarg termini. Si s'impliquen i participen mostrant els punts de vista i les necessitats a escala local, i després s'extrapolen a altres nivells i s'aplicaren en les normatives, es valorarien i es respectarien més els marcs legals en les zones on s'apliquen. Això contribuiria a tenir un marc normatiu més clar i consensuat. Però per a això, cal temps i crear confiança entre les parts.

  D'aquesta manera, es podrien generar voluntats i responsabilitats polítiques a tots els nivells -local, regional i nacional-, un efecte dòmino que es genera des de l'actuació local, a xicoteta escala. Des de les administracions locals a les regionals i nacionals. Això facilitaria la gestió per a la conservació, ja que hi ha un elevat nombre de marcs normatius on diferents administracions tenen competències que poden ser difuses i interpretables: pesca, foment, medi ambient, indústria, a escala local, regional, nacional.

  Al seu torn, proporcionaria un espai dinàmic per a millorar la presa de decisions en temes essencials com són la contaminació marina, la pesca il•legal, la governança dels espais marins protegits, la investigació i el seguiment per al coneixement de l'estat de conservació.

2. Per a reduir la contaminació marina, promoure una gestió i protecció a llarg termini, reduir la pesca il•legal i complir els marcs legals nacionals, fomentar la pesca sostenible i artesanal, augmentar el coneixement sobre l'estat de conservació dels ecosistemes, les comunitats marines i poblacions de pesca és necessari:

- Implicar i unir els diferents agents socials en accions concretes de conservació i sensibilització del medi ambient marí, promovent formules de gestió participativa i millorar la governança de les àrees marines i litorals.
- Identificar i facilitar la multiplicitat d'aliances entre ells i fomentar el seu enfortiment, fer-les visibles, i amb això que hi haja un reconeixement social del treball que realitzen els seus integrants, per a defensar i recuperar un bé públic estratègic.
- Ajudar a la busca de fons i recursos complementaris (capacitació, benchmarking, etc.) basant-se en uns fixos, i buscar sinergies en l'aplicació de fons per evitar-ne duplicitats.
- Facilitar a les empreses privades una sèrie de serveis i suports que augmenten la seua competitivitat i innovació, i fomenten la creació d'oportunitats a escala local.
- Crear una plataforma E-LEARNING utilitzant noves tecnologies (TIC), a manera de fòrum per intercanviar informació i que serveix de suport a la gestió i aplicació de les normatives per les administracions competents.

Fonts de referència

Aposeidon: www.aposeidon.org

Posidòniament: www.posidoniamente.org

1a jornada sobre medi ambient marí i litoral a la Comunitat Valenciana i Múrcia: Enfortint Aliances

Conclusions 3a jornada sobre medi ambient marí i litoral a la Comunitat Valenciana i Múrcia: Enfortint Aliances

Estudi de la pesca artesanal en l'entorn de la reserva marina de Cap de Pals – Illes Formigues. Estratègies de pesca, efecte de la protecció i propostes per a la gestió. Tesi doctoral d'Oscar Espaza Alaminos. Universitat de Múrcia.

Estratègia marina per a la demarcació llevantinobalear. MAGRAMA

Unesco protecció dels oceans

Xarxa de custòdia del territori de la Regió de Múrcia

Xarxa de custòdia del territori de Catalunya

Estratègia de la biodiversitat 2020

Conclusions del seminari d'àrees marines protegides Europarc-Espanya

Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible.

Promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, lluitar contra la desertificació, detenir i invertir la degradació de les terres i frenar la pèrdua de la diversitat biològica

Elaborat per la Fundació Global Nature

FUNDACIÓN GLOBAL NATURE

Presentació de l'entitat

La Fundació Global Nature és una entitat privada d'àmbit nacional i caràcter benèfic docent, constituïda l'any 1993 i inscrita en el Registre de Fundacions de competència estatal per Ordre Ministerial de 25/06/2007, i el número així assignat és el 55. Aquesta inscripció comporta el reconeixement de l'interés general dels nostres fins fundacionals.

Els nostres fins fundacionals són la conservació, protecció i ordenació del medi ambient. Els projectes que desenvolupem contribueixen al manteniment i la recuperació d'hàbitats i d'espècies amenaçades, d'innovació tecnològica i de recuperació d'activitats agropecuàries tradicionals.

Com a fundació beneficodocent, els projectes tenen una bona part d'educació ambiental, a través de cursos, seminaris, conferències, intercanvis juvenils, camps de treball i l'edició dels treballs d'investigació.

Està, a més, inscrita en el Registre d'Organitzacions No Governamentals de Desenvolupament de l'Agència Espanyola de Cooperació Internacional al Desenvolupament en virtut de la Resolució de l'11 de maig de 2001. Va començar la seua acció fundacional en l'àmbit de la cooperació internacional per al desenvolupament l'any 2001.

La Fundació Global Nature, inspirada en la Declaració del Mil•lenni i altres acords derivats de les cimeres de Nacions Unides, treballa en el terreny de la cooperació per al desenvolupament sostenible conscient de la importància del seu paper beneficodocent, no sols al nostre país, sinó en altres zones que comparteixen una mateixa problemàtica ambiental, agreujada per situacions sociopolítiques menys estables. La intenció de la Fundació és posar en marxa accions de formació i intercanvi d'experiències amb criteris d'utilitat social i per a la millora de les seues condicions de vida. Així doncs, es busca l'exportació dels nostres èxits adaptant els projectes a les condicions locals.

En aquest marc, la Fundació desenvolupa iniciatives per a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de Nacions Unides. Es treballa en projectes de diverses àrees com ara aigua neta i sanejament, creixement econòmic sostenible, acció pel clima o biodiversitat. La Fundació compta amb experiència de projectes desenvolupats en diferents països com Colòmbia, Paraguai, República Dominicana, el Marroc, Moçambic, Senegal, Filipines o Sri Lanka.

A més, la Fundació Global Nature forma part de la Xarxa Internacional Living Lakes creada en 1998 per Global Nature Fund. El seu objectiu és la creació d'una xarxa internacional de cooperació entre llacs i llacunes de gran valor ecològic. En formen part més de 29 entitats ubicades en llacs dels cinc continents. Tots ells amb múltiples aspectes comuns, que són un bon motiu per a actuar conjuntament: tots ells estan dins d'antics paisatges culturals de gran valor ecològic, constitueixen hàbitats importants per a la fauna i la flora, i cada un és un exemple únic per a la naturalesa tan diversa que alberga el nostre planeta. A més, aquests llacs i llacunes són llocs molt atractius com a destinacions turístiques i, per tant, el seu ús i gaudi ha de ser planificats i gestionats adequadament.

Definició de l'ODS i de les principals metes

La vida humana depén de la terra tant com de l'oceà per al seu suport i subsistència. La flora proveeix el 80 % de l'alimentació humana i l'agricultura representa un recurs econòmic i mitjà de desenvolupament important. D'altra banda, els boscos cobreixen el 30 % de la superfície terrestre, proveeixen hàbitats crucials a milions d'espècies i són font important d'aire net i aigua. A més, són fonamentals per a combatre el canvi climàtic.

L'actual degradació del sòl no té precedents i la pèrdua de terres cultivables és de 30 a 35 vegades superior al ritme històric. Les sequeres i la desertificació també augmenten tots els anys, les seues pèrdues equivalen a 12 milions d'hectàrees i afecten les comunitats pobres de tot el món. De les 8.300 espècies conegudes d'animals, el 8 % ja està extint i un altre 22 % corre el risc de desaparéixer.

Els objectius de desenvolupament sostenible apunten a conservar i recuperar l'ús d'ecosistemes terrestres com ara boscos, zones humides, terres àrides i muntanyes per a 2020. Promoure l'ordenació sostenible dels boscos i detenir la desforestació també és de vital importància per a mitigar els impactes del canvi climàtic. És urgent prendre mesures per a reduir la pèrdua d'hàbitats naturals i la biodiversitat, que són part del patrimoni comú de la humanitat.

Conservar els boscos i altres ecosistemes és un dels 17 objectius globals de la nova Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible. Un enfocament integral és crucial per a avançar en els diversos objectius.

Les principals metes de l'ODS 15 són:

1. Per a 2020, vetlar per la conservació, el restabliment i l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres i els ecosistemes interiors d'aigua dolça i els serveis que proporcionen, en particular els boscos, les zones humides, les muntanyes i les zones àrides, en consonància amb les obligacions adquirides en virtut d'acords internacionals.
2. Per a 2020, promoure la gestió sostenible de tots els tipus de boscos, posar fi a la desforestació, recuperar els boscos degradats, i incrementar la forestació i la reforestació a escala mundial.
3. Per a 2030, lluitar contra la desertificació, rehabilitar les terres i els sòls degradats, incloses les terres afectades per la desertificació, la sequera i les inundacions, i procurar aconseguir un món amb una degradació neutra del sòl.
4. Per a 2030, vetlar per la conservació dels ecosistemes muntanyosos, inclosa la seua diversitat biològica, a fi de millorar-ne la capacitat de proporcionar beneficis essencials per al desenvolupament sostenible.
5. Adoptar mesures urgents i significatives per a reduir la degradació dels hàbitats naturals, detenir la pèrdua de la diversitat biològica i, per a 2020, protegir les espècies amenaçades i evitar-ne l'extinció.
6. Promoure la participació justa i equitativa en els beneficis que es deriven de la utilització dels recursos genètics i promoure l'accés adequat a aqueixos recursos, com s'ha convingut internacionalment.
7. Adoptar mesures urgents per a posar fi a la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides de flora i fauna, i abordar la demanda i l'oferta il•legals de productes silvestres.
8. Per a 2020, adoptar mesures per a prevenir la introducció d'espècies exòtiques invasores i reduir de manera significativa els seus efectes en els ecosistemes terrestres i aquàtics, i controlar o eradicar les espècies prioritàries.
9. Per a 2020, integrar els valors dels ecosistemes i la diversitat biològica en la planificació nacional i local, els processos de desenvolupament, les estratègies de reducció de la pobresa i la comptabilitat.

A més s'emmarquen en tres mesures que possibiliten la consecució de les metes:

a) Mobilitzar i augmentar de manera significativa els recursos financers procedents de totes les fonts per a conservar i utilitzar de manera sostenible la diversitat biològica i els ecosistemes.

b) Mobilitzar un volum apreciable de recursos procedents de totes les fonts i a tots els nivells per finançar la gestió forestal sostenible i proporcionar incentius adequats als països en desenvolupament perquè promoguen la dita gestió, en particular amb vista a la conservació i la reforestació.

c) Augmentar el suport mundial a la lluita contra la caça furtiva i el tràfic d'espècies protegides, en particular, i augmentar la capacitat de les comunitats locals per a promoure oportunitats de subsistència sostenibles.

Situació actual

Els boscos

Podem definir els terrenys forestals com totes les superfícies cobertes d'espècies forestals arbòries, arbustives, de matoll o herbàcies, d'origen natural o procedent de sembra o plantació, que complisquen o puguen complir funcions ecològiques, de protecció, de producció, de paisatge o recreatives.

- Els boscos són el mitjà de vida de 1.600 milions de persones aproximadament, incloses més de 2.000 cultures indígenes.
- En els boscos habita més del 80% de les espècies terrestres d'animals, plantes i insectes.

La superfície fotointerpretada de la Comunitat Valenciana de caràcter forestal puja a 1.247.090 ha, un 53,59 % de la superfície total de la Comunitat Valenciana (2.327.194 ha), percentatge superior a la mitjana espanyola (51,93 %).

Castelló i València se situen per damunt de la mitjana percentual. En termes absoluts, València posseeix quasi la mitat de la superfície forestal de la Comunitat Valenciana.

La superfície forestal de cada una de les províncies es resumeix en la taula següent:

Província	Superfície forestal	Superfície no forestal	Total	% Superfície forestal
Castelló	416.388	247.160	663.549	62,75%
Valencia	584.281	497.088	1.081.347	54,03%
Alacant	246.441	335.857	582.298	42,32%
Comunitat Valenciana	1.024.090	1.080.104	2.327.298	53,59%

Taula 1. Distribució de la superfície forestal valenciana per províncies (2007)

Aquestes xifres es veuen minvades durant els incendis forestals, que són un dels principals causants de la degradació del sòl i la pèrdua de biodiversitat.

La desertificació

La desertificació és un dels principals problemes ambientals del planeta. La Convenció de l'ONU de Lluita contra la Desertificació, aprovada en 1994, i a la qual estan adherits més de 180 països del món, defineix la desertificació com el procés de degradació de les terres en zones àrides, semiàrides i subhumides seques, resultant de diversos factors climàtics i humans.

- La degradació de la terra afecta 1.500 milions de persones en tot el món.
- Es calcula que la pèrdua de terra cultivable ha pujat entre 30 i 35 vegades la taxa històrica.
- Cada any es perden 12 milions d'hectàrees (23 hectàrees per minut) com a conseqüència de la sequera i la desertificació, en les quals podrien cultivar-se 20 milions de tones de cereals.
- El 74 % dels pobres es veuen directament afectats per la degradació de la terra a escala mundial.

Ja en 1977, en la Conferència sobre Desertització de l'ONU, celebrada a Nairobi, es va elaborar un mapa dels deserts on Espanya era l'únic país d'Europa Occidental inclòs amb un índex molt alt de desertització en tot el sud-est peninsular.

Segons el Ministeri de Medi Ambient, a Espanya més de dues terceres parts del territori pertanyen a la categoria d'àrees àrides, semiàrides o subhumides seques i, per tant, potencialment afectades pel procés de desertització. En el mapa d'aridesa d'Espanya s'observa que dins d'aqueixa categoria està tota la meitat sud i se salven les cadenes muntanyoses més elevades, l'altiplà nord, la conca de l'Ebre i la costa catalana. Per comunitats autònomes, les més afectades són Múrcia, Comunitat Valenciana i Canàries, amb un risc alt o molt alt de desertització, seguides de Castella-la Manxa, Catalunya, Madrid, Aragó, Balears i Andalusia. En la resta, el risc és molt baix o nul.

La diversitat biològica

- De les 8.300 races animals que es coneixen, el 8 % està compost per espècies extingides i el 22 % per espècies en perill d'extinció.
- De les més de 80.000 espècies forestals, menys de l'1 % s'han estudiat per al seu possible ús.
- El peix proporciona el 20 % de les proteïnes d'origen animal a 3.000 milions de persones aproximadament. Tan sols 10 espècies representen entorn del

30 % de la pesca de captura marina i 10 espècies constitueixen al voltant del 50 % de la producció aqüícola.

- Més del 80 % de l'alimentació humana es compon de plantes. Només cinc cultius de cereals proporcionen el 60 % de la ingestió d'energia.
- Els microorganismes i els invertebrats són fonamentals per als serveis dels ecosistemes, però encara no se sap exactament quins són ni es reconeixen les seues contribucions.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Per a protegir, restablir i promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres la primera cosa que hem de fer és una correcta elecció de la zona a preservar. Aquests espais protegits comptaran amb un programa de conservació fet a propòsit per a cada una de les zones protegides en què es detalle els usos permesos, així com un inventari complet de la seua biodiversitat i una dotació pressupostària per a la realització de les activitats de conservació.

En alguns casos, aquesta dotació pressupostària pot servir de compensació a determinats usos tradicionals que es realitzaven en aquesta zona i que amb el seu nou grau de protecció no es poden realitzar. Pot ser el cas de l'extracció de fusta en els boscos. Un ús sostenible d'aquest espai pot donar lloc a una millora econòmica de l'activitat, però a curt termini haurà de cobrir determinades necessitats, com poden ser de logística o la millora de les instal•lacions o ferramentes d'extracció.

Una gestió sostenible dels boscos ens permetrà mantenir la seua salut i la seua vitalitat; cuidant la seua salut podrem evitar danys per plagues i fins i tot incendis que pogueren aportar a l'atmosfera fums i partícules sòlides que afavorisquen el calfament global. Un bosc amb salut és un contribuent essencial en els cicles globals del carboni.

Mantenint la seua funció productiva i una explotació sostenible, els boscos són recursos dels quals es pot extraure fusta d'alta qualitat, llenya i altres serveis com poden ser el turístic i l'educacional. Cada vegada són més freqüents els cursos de reconeixement de bolets, aus i albiraments de fauna en general.

Per contra a aquestes bones pràctiques, un mal ús d'aquests ecosistemes forestals pot donar lloc a la pèrdua de diversitat arbòria i arbustiva, que origine la degradació del sòl i en provoque la desertificació i la desaparició de les espècies que albergara aqueix bosc.

Per a evitar arribar a aquest punt, algunes de les bones pràctiques que hem de tenir en compte per a promoure l'ús sostenible dels ecosistemes terrestres, lluitar contra la desertificació, detenir i invertir la degradació de les terres i frenar la pèrdua de la diversitat biològica, poden ser les següents:

1. La silvicultura multifuncional hauria de ser promoguda a fi d'aconseguir un equilibri adequat entre les distintes necessitats de la societat. La gestió forestal hauria de donar, mentre siga rendible, econòmicament i ecològicament, combinacions de béns i serveis per a les nacions i per a les poblacions locals.
2. Les pràctiques de gestió forestal seran les adequades per a la protecció d'àrees ecològicament fràgils, per a la conservació de boscos primaris i climàtics, i per a les àrees amb patrimoni cultural i paisatgístic. Respectaran la quantitat i qualitat de les aigües, i mantenir i desenvolupar altres funcions protectores dels boscos com la protecció d'ecosistemes aquàtics i agrícoles i la protecció enfront d'inundacions, erosió i allaus.
3. Les pràctiques de gestió forestal han de tendir al manteniment i, si és possible, la millora de l'estabilitat, vitalitat, capacitat de regeneració, resistència i capacitat d'adaptació dels ecosistemes forestals enfront de les pressions, incloent-hi protecció contra incendis, plagues, malalties, i altres agents danyosos com el sobrepasturatge i el pasturatge incontrolat.
4. La protecció de la coberta vegetal del sòl contra l'erosió del vent i de l'aigua serà una mesura preventiva clau contra la desertificació. La coberta vegetal correctament mantinguda també preveu la pèrdua de serveis dels ecosistemes durant els episodis de sequera.
5. És convenient que l'explotació d'aqüífers i fonts d'aigua corrent que alimenten els boscos estiguen correctament gestionades i n'eviten la sobreexplotació o contaminació que poguera provocar la desaparició d'espècies lligades a aquests ecosistemes afavorint així l'empobriment de la biodiversitat en aquests.
6. S'hauria de tenir en compte la prevenció i el control de danys biòtics i abiòtics a gran escala. Es recomana prestar especial atenció a mantenir i, si cal, millorar, la qualitat del sòl forestal. Es recomanen les pràctiques silvícoles que emulen la naturalesa. Les pràctiques oposades a la gestió sostenible haurien de ser desincentivades activament.
7. En la gestió dels boscos existents i en el desenvolupament dels nous, les espècies forestals triades estaran ben adaptades a les condicions locals i ser capaces de tolerar pressions climàtiques o d'una altra classe, com ara plagues o potencials canvis climàtics durant la totalitat del seu període de creixement.
8. Es recomana realitzar les repoblacions de manera que no afecte negativament llocs o paisatges ecològicament interessants o dignes de menció, triant espècies natives i de genotips locals.

Fonts de referència

Fundació Global Nature www.fundacionglobalnature.org

Global Nature Fund http: //www.globalnature.org/28224/RED-DE-LAGOS-VIVOS/02_vorlage.asp

Objectius de desenvolupament sostenible, Objectiu 15 http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/biodiversity/

PNUD al món http://www.undp.org/content/undp/es/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/goal-15.html

PNUMA: http://www.unep.org/ecosystemmanagement/

Conveni sobre la Diversitat Biològica: https://www.cbd.int/

FAO, els boscos i les activitats forestals

La Declaració de Nova York sobre els boscos

Programa de les Nacions Unides de Reducció (UN-REDD).

Convenció de les Nacions Unides de lluita contra la desertificació

Organització Marítima Internacional

Criteris i indicadors de gestió forestal sostenible en els boscos espanyols (MAGRAMA)

Green facts http://www.greenfacts.org/es/desertificacion/l-3/6-prevencion-sostenibilidad.htm#OpO

Desertificación. Govern d'Espanya http://www.exteriores.gob.es/Portal/es/PoliticaExteriorCooperacion/Desarrollosostenible/Paginas/Desertificacion.aspx

La prosperitat

Estem decidits a vetlar per que tots els sers humans puguen disfrutar d'una vida pròspera i plena, i per que el progrés econòmic, social i tecnològic es produïsca en harmonia amb la naturalesa.*

ODS 7

Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a tots.

ODS 8

Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiu i el treball decent per a tots.

ODS 9

Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació.

ODS 10

Reduir la desigualtat en i entre els països.

ODS 11

Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilients i sostenibles.

* Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible; Resolució aprovada per l'Assemblea General de l'ONU el 25 de setembre de 2015.

L'Assemblea General de l'ONU va adoptar el 25 de Setembre de 2015 l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible, un ambiciós pla d'acció a favor de les persones, que vetla per la integritat del planeta, la prosperitat, la pau universal i l'accés a la justícia.

Els 17 ODS de l'Agenda 2030 i les 169 metes corresponents en les quals aquests es concreten giren entorn de 5 eixos centrals: Planeta, Persones, Prosperitat, Paz i Aliances, denominades en anglès les 5 Ps (Planet, People, Prosperity, Peace and Partnership). La consecució dels ODS suposa engegar mecanismes de canvi i de millora que cobrisquen aspectes tant socials, com a mediambientals i econòmics, i que es convertisquen en objectius trasversales de tots els organismes encarregats de vetlar pel seu compliment. Ens centrarem en aquestes línies en la importància d'una d'aquestes Ps, la PROSPERITAT, bàsica per al compliment de l'Agenda 2030.

La Prosperitat és una línia temàtica que suposa el compliment de 5 dels 17 ODS:

- OODS 7: Energia Assequible i no Contaminant
- ODS 8: Treball Decent i Creixement Econòmic
- ODS 9: Indústria, Innovació i Infraestructures
- ODS 10: Reducció de les Desigualtats
- ODS 11: Ciutats i Comunitats Sostenibles.

1. Energia Assequible i No Contaminant

El creixement de la població mundial va acompanyat d'una major demanda d'energia. No obstant açò, l'economia global, dependent en l'actualitat de combustibles fòssils, com a carbó, petroli o gas, i l'augment de les emissions de gasos d'efecte hivernacle, estan generant canvis dràstics mediambientals, clarament no sostenibles. En aquest sentit és necessari un impuls per a promoure energies netes i renovables.[1]

Per a garantir l'accés universal a electricitat assequible per a 2030, és necessari invertir en fonts d'energia neta, com la solar, eòlica i termal. Expandir la infra-

1 Pernick, R., & Wilder, C. (2008). *La revolución limpia: Invertir en tecnología y crecer en el futuro inmediato.* Grupo Planeta (GBS).

estructura i millorar la tecnologia per a comptar amb energia neta en tots els països en desenvolupament, és un objectiu crucial que pot estimular el creixement i alhora ajudar al medi ambient.

2. Treball Decent i Creixement Econòmic

Segons l'OIT (Organització Internacional del Treball) es preveu un augment de la desocupació mundial en 2016 i 2017[2] i, a pesar que els nivells de desocupació van disminuir en algunes economies desenvolupades, segons aquest mateix organisme és poc probable que la crisi mundial de l'ocupació es resolga, sobretot en les economies emergents. Així, per exemple, l'ocupació informal o clandestí supera el 50 per cent en la meitat dels països en desenvolupament i emergents. En una tercera part d'aquests països, afecta a més de 65 per cent dels treballadors. La falta d'ocupacions decents fa que les persones recórreguen al ocupació informal, que suposa baixa productivitat, baixos salaris i cap protecció social.

Els ODS apunten a estimular el creixement econòmic sostenible mitjançant l'augment dels nivells de productivitat i la innovació tecnològica. Fomentar polítiques que estimulen l'esperit empresarial i la creació d'ocupació decent és crucial per a aquesta fi, així com també les mesures eficaces per a eradicar el treball forçós, l'esclavitud i el tràfic humà.

3. Indústria, Innovació i Infraestructures

La inversió en infraestructura i la innovació són motors fonamentals del creixement i el desenvolupament econòmic. Amb més de la meitat de la població mundial vivint en ciutats, el transport massiu i l'energia renovable són cada vegada més importants, així com també el creixement de noves indústries i de les tecnologies de la informació i les comunicacions (TIC).

La bretxa digital fa referència a la distinció entre aquells que tenen accés a Internet i poden fer ús dels nous serveis oferits per la World Wide Web, i aquells que estan exclosos d'aquests serveis. Aquest terme assenyala les diferències que hi ha entre grups, a nivell geogràfic, socioeconòmic i de gènere, segons la seua capacitat per a utilitzar les TIC de forma eficaç, a causa dels diferents nivells d'alfabetització, carències, i problemes d'accessibilitat a la tecnologia.[3]

En aquest sentit és necessari reduir la bretxa digital per a garantir l'accés igualitari a la informació i el coneixement, i promoure la innovació i l'emprendimiento. Els avanços tecnològics també amb essencials per a trobar solucions permanents als

2 http://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_444114/lang--es/index.htm

3 Norris, P. (2001). *Digital divide: Civic engagement, information poverty, and the Internet worldwide*. Cambridge University Press.

desafiaments econòmics i ambientals, igual que l'oferta de noves ocupacions i la promoció de l'eficiència energètica.

4. Reducció de les Desigualtats

Segons el Nobel d'Economia, Joshep Stiglitz,[4] el 1% de la població posseeix el que el 99% necessita. La comunitat internacional ha aconseguit grans avanços traient a les persones de la pobresa. Les nacions menys afavorides continuen avançant en l'àmbit de la reducció de la pobresa. No obstant açò, a pesar que la desigualtat dels ingressos entre països ha pogut reduir-se, dins dels propis països ha augmentat la desigualtat.

La desigualtat en el nostre país, Espanya, avui ha retrocedit als nivells de 1980 en els quals el 20% més ric tenia quasi 7 vegades més ingressos que el 20% més pobre, per la qual cosa si en riquesa retrocedim una dècada, en desigualtat retrocedim tres.[5]

En llaures a reduir la desigualtat, són recomanables polítiques universals (fiscals, salarials, de protecció social i fins i tot migratòries) que presten especial atenció a les necessitats de les poblacions desfavorides i marginades.

5. Ciutats i Comunitats Sostenibles

Més de la meitat de la població mundial viu avui en zones urbanes. No és possible aconseguir un desenvolupament sostenible sense transformar radicalment la forma en què construïm i administrem els espais urbans. El ràpid creixement de les urbs és alarmant en el món en desenvolupament, on l'augment de la migració del camp a la ciutat, ha provocat un increment explosiu de les mega ciutats.

L'extrema pobresa sol concentrar-se en els espais urbans. Millorar la seguretat i la sostenibilitat de les ciutats implica garantir l'accés a habitatges segurs i assequibles, el millorament dels assentaments marginals, realitzar inversions en transport públic, crear àrees públiques verdes i millorar la planificació i gestió urbana de manera que siga participativa i inclusiva.

Els problemes que enfronten les ciutats han de solucionar-se de manera que els permeten seguir prosperant i creixent, i al mateix temps aprofitar millor els recursos i reduir la contaminació i la pobresa.

En definitiva, explorar i usar energies sostenibles, vetlar per l'ocupació digna de les persones, millorar les infraestructures i les tecnologies, reduir les desigualtats

4 Stiglitz, J. E. (2012). *El precio de la desigualdad: el 1% de población tiene lo que el 99% necesita*. Taurus.. García, J. S. M. (2013). *Estructura social y desigualdad en España.* Catarata.

5 García, J. S. M. (2013). *Estructura social y desigualdad en España*. Catarata.

entre regions i dins dels països, fer les ciutats sostenibles, són els objectius que contribuiran a la PROSPERITAT de la humanitat, a la defensa del nostre planeta i a un futur més just i millor. Fer transversals aquests objectius permetrà la permeabilitat i la consecució dels mateixos.

Manuel Palomar Sanz
Rector de la Universitat d'Alacant

VicenteFerrer
Transforma la sociedad en humanidad

Garantir l'accés a una energia assequible, segura, sostenible i moderna per a tots

Elaborat per la Fundació Vicente Ferrer (FVF)

Presentació de l'entitat

La Fundació Vicent Ferrer (FVF) és una ONG de desenvolupament compromesa amb el procés de transformació d'una de les zones més pobres i necessitades de l'Índia, situada en els estats d'Andhra Pradesh i Telangana. Treballa junt amb les comunitats més vulnerables i en risc d'exclusió: els dalits, els grups tribals i les castes desafavorides.

El Govern de l'Índia calcula que un 29,5% de la seua població viu per sota la línia de pobresa, la qual cosa significa que viu amb mig euro al dia en les zones rurals, i uns setanta cèntims d'euro en les urbanes. Aquesta situació afecta actualment 363 milions de persones.

La Fundació és una organització humanista fonamentada en la filosofia de l'acció, la qual cosa significa que treballa braç a braç amb les comunitats per a involucrar-les en l'eradicació de les desigualtats. Amb la seua forma de pensar i actuar, Vicent Ferrer va ser capaç de transmetre el seu compromís amb els col•lectius més desfavorits i mobilitzar les consciències.

En 1969, quan Vicent i Anna Ferrer es van instal•lar en Anantapur, els geòlegs van pronosticar que es convertiria en un desert i que les famílies haurien d'emigrar. No obstant això, més de 40 anys després s'ha pogut revertir aquesta situació a través d'una acció directa en el territori amb projectes com la reforestació, la construcció de preses o l'ús d'energies renovables, que han fet d'aquesta zona una terra amb futur.

A més, l'acció en àrees com la sanitat, l'educació o l'habitatge, així com la intervenció junt amb els col•lectius més discriminats socialment com són les dones o les persones amb discapacitat, han permès a les famílies d'Andhra Pradesh i Telangana fer un tomb en la situació de desigualtat que hi patien des de fa generacions.

La Fundació Vicent Ferrer ha sigut pionera en el desenvolupament integral. La seua forma d'entendre el desenvolupament ha donat lloc a un model exemplar en el marc de la cooperació internacional. En 1996, l'organització va obrir seu a Barcelona i actualment té oficines a Alacant, Bilbao, Madrid, Palma, Sevilla, València i Vitòria.

Definició de l'ODS i de les principals metes

L'accés a l'energia és fonamental per al desenvolupament humà. No obstant això, és el model de producció i consum d'aquesta energia el que està posant en greu perill tant el desenvolupament aconseguit com les possibilitats de desenvolupament futur. En l'actualitat, les fonts d'energia no renovables són les que cobreixen la major part de la demanda energètica mundial, quelcom alarmant principalment per dos motius: el primer, perquè el consum d'aquestes fonts d'energia es realitza a un ritme molt major que el necessari per a la seua regeneració (la certesa de l'esgotament d'aquestes fonts d'energia comporta la certesa de la inviabilitat del model energètic); el segon, pel greu impacte ambiental que la producció i consum d'aquest tipus d'energia té en el medi ambient. Els combustibles fòssils atenen el 81% de la demanda energètica, i el seu ús, principalment per al transport i la producció d'electricitat, és el causant del 75% de les emissions de CO2 provocades per l'ésser humà. I són les altes concentracions d'aquest gas, determinants en el procés de canvi climàtic en què estem immersos, i que comporta una alteració radical dels equilibris mediambientals, amb conseqüències nefastes per al planeta.

Per tant, resulta ineludible l'adopció de mesures que impulsen un nou model energètic que aposte tant per l'ús d'energies no contaminants i segures com per l'eficiència energètica, que faça possible obtindre millors productes i serveis, alhora que es redueix el consum d'una energia més barata i accessible, més encara que, segons el Banc Mundial, el consum d'energia en el planeta va augmentar prop d'un 54% entre 1990 i 2013, superant el creixement de la població mundial, que va arribar al 36% en el mateix temps. En aquest sentit, segons l'informe "El progrés cap a l'energia sostenible: Marc de seguiment mundial 2015", emès per la iniciativa SE4ALL, hi ha hagut avanços significatius en l'ús d'energies sostenibles modernes (que inclouen l'energia hidràulica, solar i eòlica) en el període comprés entre 2010 i 2012, amb un increment anual del 4% anual fins a representar el 8,8% del consum energètic total mundial l'any 2012. Amb tot, per a aconseguir una proporció acceptable en el consum d'aquest tipus d'energia, la seua taxa de creixement anual ha d'aproximar-se al 7,5 %.

En tot cas, un model energètic no podrà qualificar-se de sostenible si no permet satisfer també les necessitats presents de l'ésser humà, i no ho farà mentre no estiga disponible de forma suficient i constant allí on el seu ús siga necessari i l'usuari no puga pagar el preu fixat per al seu consum. És cert que, en els últims anys, s'ha facilitat l'accés a l'electricitat a 222 milions de persones, augmentant la taxa mundial d'electrificació del 83 % en 2010 al 85% en 2012. No obstant això, aquesta mateixa xifra inclou el drama dels 1.100 milions de persones que no poden accedir-hi, la qual cosa està impedint el seu desenvolupament econòmic, social i cultural. De la mateixa manera, prop del 40% de la població mundial es veu obligda a utilitzar la fusta o carbó per a preparar els seus aliments o protegir-se de les baixes temperatures, quelcom que incideix directament sobre la seua salut, com

demostra el fet que a causa d'aquestes pràctiques, anualment, prop de 4 milions de persones, majoritàriament dones i xiquets, moren per les malalties pulmonars causades per la inhalació dels gasos tòxics.

Per a la consecució de l'ODS 7, es plantegen les següents metes:

1. Per a 2030, garantir l'accés universal a serveis d'energia assequibles, confiables i moderns.
2. Per a 2030, augmentar substancialment el percentatge de l'energia renovable en el conjunt de fonts d'energia.
3. Per a 2030, duplicar la taxa mundial de millora de l'eficiència energètica.
4. Per a 2030, augmentar la cooperació internacional a fi de facilitar l'accés a la investigació i les tecnologies energètiques no contaminants, incloses les fonts d'energia renovables, l'eficiència energètica i les tecnologies avançades i menys contaminants de combustibles fòssils, i promoure la inversió en infraestructures energètiques i tecnologies d'energia no contaminant.
5. Per a 2030, ampliar la infraestructura i millorar la tecnologia per a prestar serveis d'energia moderns i sostenibles per a tots en els països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, els petits estats insulars en desenvolupament i els països en desenvolupament sense litoral, en consonància amb els seus respectius programes de suport.

Situació actual

Espanya és un dels països europeus més afectats pels efectes del canvi climàtic, i en especial la Comunitat Valenciana. El rècord històric de temperatura màxima en un mes de maig a Europa assolit a Carcaixent en el 2015 (44,4ºC), o el fet que Alacant fóra la zona poblada del planeta en què menys va ploure en 2014, són alguns dels indicadors dels canvis mediambientals que s'estan produint en la nostra comunitat i que, de persistir, tindria un gran impacte en sectors econòmics tan sensibles com els de l'agricultura, la pesca i el turisme, amenaçat si se sobrepassa la "temperatura de confort". A fi de frenar la velocitat i la intensitat amb què s'està produint el canvi climàtic, resulta imprescindible invertir gran part dels nostres esforços en el desenvolupament de les tecnologies que permeten l'ús assequible de les energies renovables, i en aquest sentit, el nostre país té un gran recorregut per endavant. Segons l'Informe del Sistema Elèctric Espanyol 2015 per Xarxa Elèctrica Espanyola, l'any 2015 Espanya va produir el 36,9% de la seua energia elèctrica per mitjà de l'ús d'energies renovables (enfront del 42,8% en 2014). D'altra banda, segons l'últim informe sobre l'Estat de la Unió Energètica publicat per la Comissió Europea, uns dels principals condicionants del desenvolupament present i futur d'Espanya és la seua dependència de l'energia produïda per combustibles importats

(petroli i gas), trobant-se 17 punts per damunt de la mitjana de la UE. Pel que fa a la Comunitat Valenciana, segons dades de 2013, el consum de les energies renovables van suposar només el 6,4% del consum total d'energia.

Donat l'espectacular increment de la demanda d'energia a nivell mundial, resulta clau desenvolupar la tecnologia que permeta produir els béns i serveis demandats utilitzant menys energia. Espanya és un dels països del món més eficients des del punt de vista energètic, en ocupar el sèptim lloc en el Rànquing Internacional d'Eficiència Energètica publicat per l'ACEEE en juliol de 2016 (els països amb millor eficiència són, de més a menys: Alemanya, Itàlia, Japó, França, Regne Unit, Xina, Espanya, Corea del Sud, EUA i Canadà). No obstant això, també és cert que el nostre país ha de mantindre el seu interès a impulsar mesures que n'acceleren l'eficiència en l'ús energètic, com demostra el fet que el 90% dels nostres habitatges siguen ineficients o que, amb l'aprovació del Reial Decret 56/2016, Espanya haja sigut l'últim dels grans països de la UE a transposar la Directiva 2012/27/UE, d'eficiència energètica, i pel qual es regulen les auditories energètiques i la promoció de l'ús eficient de l'energia, quelcom que hauria d'haver-se fet abans de juliol de 2014.

Pel que fa a l'accés universal a l'energia al nostre país, la situació és més que alarmant. Segons el tercer estudi sobre la Pobresa Energètica a Espanya, presentat per l'Associació de Ciències Ambientals, en 2014 el 21% de les llars espanyoles estaven experimentant condicions associades a la pobresa energètica, més de 5 milions de persones es declaraven incapaces d'escalfar les seues llars a l'hivern, la qual cosa suposa un increment del 22% respecte al 2012, i 2,6 milions de persones estaven dedicant més d'un 15% dels seus ingressos familiars al pagament de les factures energètiques, 3 vegades més que la mitjana espanyola. Quant a la Comunitat Valenciana, segons la Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de 2015 elaborada pel Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana, el 16% de la seua població pateix pobresa energètica.

Quant a les polítiques de cooperació internacional, la dràstica reducció, o eliminació, de les ajudes públiques ha perjudicat greument les iniciatives dirigides precisament a promoure l'autoabastiment energètic i l'ús d'eficient de les energies netes, com a mitjà per a l'impulsar el desenvolupament sostenible de les comunitats amb menys recursos en els països en desenvolupament i menys avançats. En aquest sentit resulta urgent reprendre els compromisos per a incrementar almenys fins al 0,7% el suport econòmic destinat a promoure mesures que permeten el desenvolupament d'aquestes comunitats, que tinga com a base un model energètic sostenible, més tenint en compte l'elevat risc que té per a tot el planeta que aquests països impulsen el seu avanç econòmic i social seguint l'exemple donat fins ara pels països amb més recursos econòmics.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Potser la forma més eficaç de promoure la consecució d'aquest Objectiu de Desenvolupament Sostenible és que la pròpia institució es convertisca en el millor exemple d'allò que pretén de la seua ciutadania. Per a això, pot ser útil:

1. La formalització d'un Codi Ètic i de Conducta, dirigit tant a polítics com a treballadors, que incloga procediments per a la difusió, formació i interiorització dels valors, principis i comportaments que afavorisquen l'ús eficient de l'energia i l'accés a fonts renovables, establisca procediments per a garantir l'efectivitat de les mesures adoptades i en garantisca el compliment.
2. Dotació de partides pressupostàries que permeten, de forma progressiva, la màxima eficiència energètica dels edificis públics del seu àmbit.
3. Política de contractació de serveis que permeta garantir que l'energia necessària per a la prestació dels serveis públics (enllumenat, transport, etc.), provinga de fonts renovables.
4. Dotació pressupostària per a la inversió en instal•lacions públiques pròpies generadores d'energies renovables destinades a l'autoconsum (i la seua promoció).
5. Integració en l'equip municipal de personal expert en eficiència energètica i en energies renovables que faciliten l'assessorament i conscienciació i l'adopció de mesures dirigides a impulsar aquests àmbits.
6. La integració en xarxes com la Xarxa Espanyola de Ciutats pel Clima, de Municipis Socialment i Ambientalment Sostenibles, Pacte dels alcaldes, o la Xarxa de Municipis Valencians cap a la Sostenibilitat.
7. Firma i compliment de compromisos com els establits en la "Carta de les Ciutats Europees cap a la Sostenibilitat' (coneguda com la Carta d'Aalborg).
8. Aplicació de criteris ecològics a l'hora de renovar el parc mòbil públic.
9. Arreplega de dades i socialització de l'impacte real de totes les mesures adoptades per a incrementar l'eficiència energètica i reduir l'impacte ambiental de l'ús energètic.

Aquestes accions poden ser útils a l'hora augmentar l'interès de la ciutadania en l'ús d'energies segures i sostenibles, que és sens dubte una de les millors estratègies per a afavorir el canvi cap a un model energètic sostenible. I, per a això, a més de les propostes ja realitzades, resulta més que convenient impulsar el consum responsable, afavorint la presa de consciència per part de la ciutadania, tant de la seua coresponsabilitat en la vigència de l'actual model energètic com de la seua capacitat per a influir en el canvi cap a un model sostenible i just.

Per a això, poden resultar útils iniciatives de conscienciació i sensibilització que afavorisquen l'accés a la informació precisa i necessària, tant del tipus de font d'energia que consumeix, de l'impacte ambiental que genera o pot generar, de les mesures que pot prendre per a reduir el seu consum, de l'impacte real que pot tindre aqueixa reducció, i de les alternatives que té a la seua disposició per a optar per aquelles energies que afavorisquen el desenvolupament sostenible. Pel que fa a l'àmbit empresarial en concret, es proposa incentivar l'adopció de mesures de Responsabilitat Social, en especial les dirigides a millorar l'eficiència energètica i el consum responsable d'energies sostenibles, i l'obtenció de certificacions que permeten acreditar i visibilitzar l'enfocament energètic de l'activitat (ISO 50001, etc.), així com assegurar el compliment de la normativa vigent en aquestes matèries.

Quant a les mesures a adoptar per a garantir l'accés universal a l'energia, proposem les següents:

1. Sensibilitzar de forma eficaç la població sobre la situació que viuen les persones en situació de pobresa energètica, comunicar les mesures a adoptar per a fer front a aquesta situació i l'impacte positiu previst, de manera que siguen conscients tant del problema com de la seua participació en la solució.
2. Protagonisme de l'enfocament de pobresa energètica a l'hora de promoure la rehabilitació energètica d'edificis i habitatges.
3. Habilitar dotacions pressupostàries per al finançament de la rehabilitació energètica d'edificis i habitatges destinats a llars vulnerables.
4. Mediació amb les companyies subministradores per a evitar els talls de subministraments.
5. Promoure canvis legislatius per a garantir un subministrament bàsic que permeta a les persones en situació de pobresa energètica mantindre una vida digna, i en concret, per a la millora de la formulació i aplicació del bo social energètic.
6. Fomentar programes d'informació i formació orientats als col•lectius vulnerables en temes d'hàbits de consum, eficiència energètica i autoconsum.

Pel que fa a les accions de cooperació internacional a què fan referència les metes d'aquest ODS, es proposa habilitar mecanismes i dotacions pressupostàries que permeten el suport econòmic i tècnic a projectes de cooperació internacional dirigits a afavorir la producció, distribució i accés a energies no contaminants a un preu reduït, l'autoconsum, l'eficiència energètica i la no-dependència d'energies no autòctones.

Fonts de Referència

Rànquing Internacional d'Eficiència Energètica publicat per l'ACEEE: http://aceee.org/research-report/e1602

Informe del Sistema Elèctric Espanyol 2015 per Xarxa Elèctrica Espanyola http://www.ree.es/es/estadisticas-del-sistema-electrico-espanol/informe-anual/informe-del-sistema-electrico-espanol-2015

Informe "El progrés cap a l'energia sostenible: Marc de seguiment mundial 2015", emès per la iniciativa SE4ALL http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/Energy%20and%20Extractives/Progress%20Toward%20Sustainable%20Energy%20-%20Global%20Tracking%20Framework%202015%20-%20Key%20Findings.pdf

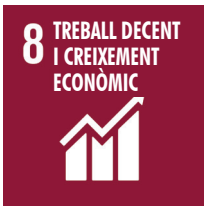
Informe sobre l'Estat de la Unió Energètica publicat per la Comissió Europea http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1449826824448&uri=CELEX:52015SC0239

III Estudi Pobresa Energètica a Espanya - Nous Enfocaments d'Anàlisi. Associació de Ciències Ambientals. http://www.cienciasambientales.org.es/index.php/noticias/567-3er-estudio-pobreza-energetica-en-espana-nuevos-enfoques-de-analisis.html

Memòria sobre la situació socioeconòmica i laboral de 2015 elaborada pel Comitè Econòmic i Social de la Comunitat Valenciana http://www.ces.gva.es/pdf/trabajos/mem_socio/2015/resumen.pdf

Banc Mundial: http://www.bancomundial.org/

ONU: http://www.un.org/?

iSCOD - País Valencià
Instituto Sindical de Cooperación al Desarrollo

Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiva i el treball decent per a tots

Elaborat per l'Institut Sindical de Cooperació al Desenvolupament-ISCOD PV

Presentació de l'entitat

Què és la cooperació sindical i com treballa per al desenvolupament?

Els sindicats són un dels principals actors del desenvolupament que contribueixen que milions de persones puguen eixir de la pobresa, a lluitar contra la desigualtat i a recolzar la democràcia des de la defensa del dret al treball i a tots els valors arreplegats en els principis i drets fonamentals en el treball, reconeguts per l'Organització Internacional del Treball: llibertat sindical i d'associació i reconeixement efectiu del dret a la negociació col•lectiva, l'eliminació de totes les formes de treball forçós o obligatori, l'abolició efectiva del treball infantil, l'eliminació de la discriminació en l'ocupació.

Els sindicats són organitzacions sustentades per l'afiliació que poden arribar a milions de membres. La Confederació Sindical Internacional (CSI), de la qual UGT és membre, compta amb 328 organitzacions sindicals afiliades de 162 països, i representa 176 milions de treballadors i treballadores de tot el món.

En tots els països els sindicats treballen a través del diàleg social i la negociació d'acords i convenis col•lectius amb què millorar les condicions de treball en les empreses, administracions públiques, etc., i per a contrarestar l'exclusió econòmica i social de les i els treballadors més vulnerables, incloses dones, migrants, treballadores de la llar, treballadors informals i altres col•lectius, perquè puguen defendre els seus propis interessos i construir una vida basada en el respecte als drets humans, econòmic, socials i culturals.

A més, els sindicats estan compromesos i treballant per un nou sistema econòmic que siga sostenible socialment i mediambientalment, al qual arribar a través d'una "transició justa" amb mesures que permeten fer front a la transició industrial, que canviarà els llocs de treball existents per altres en empreses i indústries que no generen emissions de gasos que provoquen el canvi climàtic.

ISCOD: el compromís solidari de la Unió General de Treballadors (UGT).

L'Institut Sindical de Cooperació al Desenvolupament (ISCOD), fou creat en 1990 per UGT, com a expressió del compromís solidari del sindicat i els seus afiliats i afiliades, els quals aporten el 0,7% de la seua quota d'afiliació al finançament de projectes de cooperació en països d'Amèrica Llatina i Àfrica.

La seua missió és recolzar i promoure l'existència de organitzacions sindicals fortes en els països en desenvolupament, que tinguen capacitat per a participar en els processos de diàleg social, en els quals es milloren les condicions laborals de treballadors i treballadores.

Per a això, ISCOD du a terme projectes de cooperació al desenvolupament amb organitzacions sindicals dels països en desenvolupament, per a ajudar-los en la seua lluita pel treball decent, la protecció social i contra la desigualtat, i en favor d'una globalització justa i sostenible. També treballem per l'eradicació del treball infantil i el treball forçós o esclau, en la promoció dels drets dels i les treballadors i per la sostenibilitat mediambiental.

A Espanya, ISCOD du a terme projectes d'educació per al desenvolupament dirigits a treballadors/es i afiliats/es per a sensibilitzar-los i crear xarxes de solidaritat global. També col•labora amb organitzacions de la societat civil en la promoció i difusió de missatges de responsabilitat comuna i per un nou model econòmic i social, que serà necessari per a aconseguir els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Tot a fi d'aconseguir la conscienciació i la mobilització social per a impulsar els canvis necessaris, cap a la construcció de societats més justes, participatives i democràtiques.

Definició de l'ODS i de les principals metes

La Declaració de l'Agenda per al Desenvolupament Sostenible planteja un horitzó amb una visió de com hauria de ser el món l'any 2030, en la qual un creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, hauria de ser peça fonamental dins del conjunt:

Per a això es planteja aquest objectiu 8: Promoure el creixement econòmic sostingut, inclusiu i sostenible, l'ocupació plena i productiu i el treball decent per a tots.

Treball decent és un concepte que busca expressar el que hauria de ser, en el món globalitzat, un bon treball amb drets o una ocupació digna. És decent el treball que dignifica i permet el desenvolupament de les pròpies capacitats. L'OIT defineix el *treball decent com aquell que es realitza en condicions de llibertat, igualtat, seguretat i dignitat humana.*

Per a avançar en la definició d'aquest objectiu, cal analitzar el significat del concepte Treball Decent; el qual, d'acord la definició que li atorga la pròpia Organització Internacional del Treball (OIT), té implicacions que van molt més enllà del mer concepte treball, i que estableix les condicions que ha de reunir una relació laboral per a complir els estàndards laborals internacionals, de forma lliure, igualitària, segura i humanament digna: *"El treball decent sintetitza les aspiracions de les persones durant la seua vida laboral. Significa l'oportunitat d'accedir a una ocupació productiva que genere un ingrés just, la seguretat en el lloc de treball i la protecció social per a les famílies, millors perspectives de desenvolupament personal i integració social, llibertat perquè els individus expressen les seues opinions, s'organitzen i participen en les decisions que afecten les seues vides, i la igualtat d'oportunitats i tracte per a tots, dones i homes*".

El treball decent està lligat a la llibertat sindical i el dret a negociar col•lectivament per a obtindre condicions de treball i salaris justos i el respecte dels drets humans i laborals reconeguts. La protecció dels treballadors és un dels fonaments d'unes societats democràtiques. Un mecanisme específic per a aconseguir el treball decent és el diàleg social. Per mitjà del diàleg social els governs dels països i territoris comparteixen i acorden les seues mesures de política econòmica amb empresaris i treballadors, representats pels seus sindicats, però també és possible aconseguir acords sobre altres matèries lligades igualment al treball decent i la protecció social: el dret a l'educació, a la salut, a gaudir d'un entorn net i saludable, sense contaminació, al desenvolupament local, etc.

L'altre element principal per a aconseguir el treball decent és lluitar contra l'economia informal, el frau i l'economia submergida. La majoria de les persones que entren en l'economia informal no ho fa per elecció, sinó per falta d'oportunitats en l'economia formal, i per no disposar d'altres mitjans de subsistència. En algunes regions en desenvolupament, del 45% al 90% dels treballadors estan ocupats en l'economia informal i en les petites i mitjanes empreses fins a 90% són informals.

Una de les metes més importants dels ODS i amb un objectiu molt clar és aconseguir que, per a l'any 2025, s'haja eradicat el treball infantil en totes les seues formes. El terme "treball infantil" sol definir-se com tot treball que priva els xiquets de la seua infància, el seu potencial i la seua dignitat, i que és perjudicial per al seu desenvolupament físic i psicològic. Existeixen 168 milions d'infants que es troben en situació de treball infantil, i totes les cadenes de producció, des de l'agricultura fins a la manufactura, incloent-hi el sector de la construcció, corren el risc que el treball infantil hi estiga present.

En molts casos el treball infantil va unit a altres formes de treball forçós i esclau. El treball forçós o obligatori és tot treball o servei exigit a un individu davall l'amenaça d'una pena qualsevol, i per al qual l'individu esmentat no s'ofereix voluntàriament. Des d'OIT es calcula que 21 milions de persones són víctimes de treball forçós en tot el món. L'explotació laboral inclou l'explotació sexual forçada, que afecta 4,5

milions de persones. Aquestes activitats generen a l'any guanys il•legals per valor de 135 mil milions d'euros, dos terços provenen de l'explotació sexual comercial, i la resta de l'explotació econòmica forçosa, inclosos el treball domèstic, l'agricultura i altres activitats econòmiques.

També destaca com un repte per a aconseguir treball decent la situació dels migrants laborals, que en molts casos s'enfronten a situacions de desprotecció i risc explotació laboral, i en els últims anys també els refugiats, entenent com a tals no sols els desplaçats per guerres i violència sinó també per fams canines o altres efectes del canvi climàtic.

La protecció dels treballadors i treballadores és necessària per a evitar el treball precari, insegur, perillós i informal. Aconseguir el treball decent suposa proveir les societats d'ocupacions de qualitat associades a la protecció social i al respecte dels drets en el treball, a fi d'aconseguir un creixement econòmic sostenible i inclusiu i eradicar la pobresa.

Per a ISCOD és molt important ressaltar la relació del concepte del Treball Decent amb els Objectius de Desenvolupament Sostenibles. Aquesta es va veure durant l'Assemblea General de les Nacions Unides al setembre 2015, en la qual el treball decent i els quatre pilars del seu programa: – creació d'ocupació, protecció social, drets en el treball i diàleg social – es van convertir en elements centrals de l'Agenda 2030 de Desenvolupament Sostenible, no sols en la definició de l'objectiu 8 ja ressaltada, sinó en qüestions transversals que afecten el conjunt de l'Agenda, ja que el treball decent és un dels pilars fonamentals del desenvolupament, i una de les principals eines de lluita contra la pobresa.

Per a aconseguir l'Objectiu 8, l'Agenda 2030 planteja una sèrie de metes quantificables que ens han d'acompanyar en el procés:

1. Mantindre el creixement econòmic per capita de conformitat amb les circumstàncies nacionals i, en particular, un creixement del producte intern brut de com a mínim un 7% anual en els països menys avançats.
2. Aconseguir nivells més elevats de productivitat econòmica per mitjà de la diversificació, la modernització tecnològica i la innovació, entre altres coses centrant l'atenció en sectors de major valor afegit i ús intensiu de mà d'obra.
3. Promoure polítiques orientades al desenvolupament que recolzen les activitats productives, la creació d'ocupació decent, l'emprenedoria, la creativitat i la innovació, i encoratjar l'oficialització i el creixement de les microempreses i les petites i mitjanes empreses, entre altres coses per mitjà de l'accés a serveis financers.
4. Millorar progressivament, per a 2030, la producció i el consum eficients dels recursos mundials, i procurar desvincular el creixement econòmic de la degradació del medi ambient, de conformitat amb el marc decennal de

programes sobre modalitats sostenibles de consum i producció, començant pels països desenvolupats.

5. Per a 2030, assolir l'ocupació plena i productiva i garantir un treball decent per a tots els homes i dones, inclosos els joves i les persones amb discapacitat, i la igualtat de remuneració per treball del mateix valor.
6. Per a 2020, reduir substancialment la proporció de joves que no estan empleats i no cursen estudis ni reben capacitació.
7. Adoptar mesures immediates i eficaços per a eradicar el treball forçós, posar fi a les formes modernes d'esclavitud i la tracta d'éssers humans, i assegurar la prohibició i eliminació de les pitjors formes de treball infantil, inclosos el reclutament i la utilització de xiquets soldats, i, al més tard en 2025, posar fi al treball infantil en totes les seues formes.
8. Protegir els drets laborals i promoure un entorn de treball segur i protegit per a tots els treballadors, inclosos els treballadors migrants, en particular les dones migrants i les persones amb ocupacions precàries.
9. Per a 2030, elaborar i posar en pràctica polítiques encaminades a promoure un turisme sostenible que cree llocs de treball i promoga la cultura i els productes locals.
10. Enfortir la capacitat de les institucions financeres nacionals per a encoratjar i ampliar l'accés als serveis bancaris, financers i d'assegurances per a tots.

A més aquestes metes s'emmarquen en dos mesures que possibiliten la seua consecució:

a) Augmentar el suport a la iniciativa d'ajuda per al comerç en els països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, inclús en el context del Marc Integrat Millorat d'Assistència Tècnica Relacionada amb el Comerç per als Països Menys Avançats.

b) Per a 2020, desenvolupar i posar en marxa una estratègia mundial per a l'ocupació dels joves i aplicar el Pacte Mundial per a l'Ocupació de l'Organització Internacional del Treball.

Situació actual

Creixement Econòmic

Per a aconseguir els objectius d'eradicar la pobresa, posar fi a la fam i reduir la desigualtat és necessari que els països cresquen econòmicament, especialment els menys desenvolupats, però haurà de fer-se conjugant les tres dimensions del desenvolupament sostenible: econòmica, social i ambiental. Perquè el creixement econòmic contribuïsca a l'eradicació de la pobresa ha de redistribuir-se la

riquesa creant i millorant els sistemes de protecció social i serveis públics que permeten el desenvolupament dels països. La concentració de riquesa impedeix el desenvolupament i elimina un dels fonaments de les societats democràtiques: el dret de tots i totes a compartir el progrés.

El sistema econòmic actual fa prevaldre el benefici econòmic i l'explotació de recursos i de les persones, i genera sistemes d'especulació financera que s'imposen sobre l'economia real de producció de béns. S'estableixen condicions i normes que van contra les persones, les comunitats i el medi en què vivim (per exemple, acords comercials que ataquen l'organització de les societats, com el TTIP o el ZETA).

Al voltant de la meitat de la població mundial encara malviu amb menys de 2 dòlars al dia, i cada vegada en més països i regions tindre una ocupació no garanteix prou ingressos per a escapar de la pobresa. A més, la bretxa econòmica i social és cada vegada més gran, i en els últims 30 anys el 40% de la població mundial amb menys ingressos, s'ha fet encara més pobra, i el 10% més ric ha augmentat contínuament la seua riquesa.

Aquesta situació a nivell mundial també té reflex en el nostre entorn, on des de l'esclat de la crisi hem vist com ha anat augmentant la desigualtat i l'empobriment a nivell estatal. La crisi econòmica va derivar en social i política, per a això és necessari desmitificar la recuperació econòmica, que no és tal, en termes socials. L'últim any, diversos indicadors econòmics apunten que podríem estar assistint a l'eixida de la recessió a nivell internacional, és a dir, al retorn al creixement econòmic tant a Espanya com en els països del nostre entorn, si bé a un ritme lent, i lluny de recuperar nivells previs a la crisi. I, òbviament, submergits en les constants fluctuacions econòmiques de les grans potències econòmiques mundials. Les últimes previsions i declaracions dels diferents organismes internacionals, matisen tant l'eixida de la crisi, com els efectes socials i laborals de les polítiques dutes a terme.

A Espanya, l'augment del PIB es produeix després d'una forta recessió, sobre una base inferior a la d'altres països del seu entorn. A més, el creixement quantitatiu s'ha basat en reformes ancorades en "l'austeritat" dirigides al control del dèficit públic, recolzada, al seu torn, en la reforma laboral i en les retallades socials. D'altra banda, cal destacar la disminució dels costos salarials, pressionats per la negativa situació econòmica i per les mesures que han facilitat els ajustos en les empreses.

Quant a la Comunitat, l'economia valenciana segueix les mateixes pautes de creixement. La seua estructura productiva hi ha fet que històricament la recuperació econòmica es realitzara, en un primer moment, via comerç exterior, en tractar-se d'una comunitat clarament exportadora. Però, de moment aquest creixement econòmic no té un reflex significatiu en el mercat laboral valencià, ni en la vida de les persones, sinó que inclús després d'anys de retallades i una dura reforma laboral, la situació després d'aquests últims quatre anys, és descoratjadora.

Les últimes dades de l'Enquesta de Població Activa i del Servei Valencià d'Ocupació, així ho constaten.

- La taxa de desocupació a la Comunitat Valenciana se situava, en el quart trimestre de 2015, en el 21,45%, el que mostrava un lleuger descens, impulsat pel creixement econòmic, però que continuava sent una xifra molt elevada, i continuava superant la mitjana d'Espanya que era del 20,90%.
- La taxa de temporalitat aconseguia la xifra de 27,40%, una xifra quasi idèntica a la registrada en mateix període del 2014 que va ser del 27,50%, el que mostra el fracàs de la reforma laboral a l'hora d'acabar amb la dualitat del mercat laboral.
- Destacar l'augment del treball a temps parcial, que representa el 18,4% del total d'ocupats, en l'actualitat (febrer de 2016), quan abans de la crisi, sobrepassava lleugerament el 13%, el que és més greu si tenim en compte que gran part del treball a temps parcial és involuntari, és a dir, aquests ocupats desitgen un treball a temps complet.
- Taxa de contractació temporal: aquesta aconseguia nivells elevadíssims, lleugerament per damunt del 92%, és a dir, 92 de cada 100 contractes realitzats eren temporals, i a més per períodes curts de temps.
- La taxa de desocupació juvenil, encara que va disminuir, se situava en un 46,38%, en el quart trimestre de 2015, una xifra encara escandalosament elevada.
- Percentatge d'aturats de llarga durada que arriba al 63,49%, en el quart trimestre de 2015, augmentant respecte a trimestres anteriors i reflectint, dramàticament, la dificultat d'aquest col•lectiu per a reintegrar-se en el mercat laboral.
- Taxa de cobertura per desocupació: no ha fet més que disminuir, situant-se en un exigu 46,34% al mes de novembre de 2015, enfront d'un 50,21% al novembre de 2014.
- Creixement de la població en risc de pobresa, que supera el 20%; afectada, doblement, per la crisi econòmica i per les retallades socials dutes a terme durant els últims anys.

Vista la situació cal assenyalar que, per a aconseguir les metes de creixement sostingut, inclusiu i sostenible, cal que els països, inclòs el nostre, aborden un canvi rotund en les polítiques econòmiques i socials i laborals, que atenguen prioritàriament els més desafavorits, que aborden el gran repte del canvi de model productiu, de la redistribució de la riquesa, on les energies renovables i no contaminants permeten el desenvolupament, sense provocar contaminació ni l'esgotament de recursos naturals.

Per a tot això és important comptar amb acords mundials, com els ODS, que ens permeten afrontar els reptes per a revertir la desigualtat i aconseguir un creixement sostenible.

Treball Decent

La situació actual del treball en el món és molt preocupant. Les condicions de treball estan empitjorant a un ritme cada vegada major i les empreses, dominades per poders financers que busquen el màxim benefici, deslocalitzant empreses i indústries a països en què es produeix en condicions d'explotació laboral i cada vegada de major precarietat. On s'impedeix als treballadors exercir els seus drets laborals i s'obliga a treballar moltes hores per molt poc salari, sent expulsats quan no ofereixen el rendiment esperat.

El sistema econòmic actual imposa productes cada vegada més barats i d'usar i tirar, que necessiten una gran quantitat de recursos naturals i humans per a la seua producció, però que no generen prou beneficis per als treballadors que els realitzen ni per als països on es produeixen.

Molts dels productes elaborats que consumim estan produïts en cadenes de producció que impliquen distintes empreses en diferents països, on es produeixen abusos quant a les condicions de treball, de retribució o de protecció social dels treballadors. La seua complexitat i dispersió dificulta el control per part de les autoritats, hi ha constants exemples d'aquestes condicions laborals abusives, amb conseqüències catastròfiques com en l'afonament de l'edifici Rana Plaça a Bangladesh, en què van morir o van ser ferides més de 3.500 persones que treballaven cosint peces de roba per a grans multinacionals, per uns sous mínims.

A nivell local, a la Comunitat Valenciana l'efecte conjunt de la crisi econòmica junt amb els efectes de les reformes laborals imposades, ha provocat una precarietat en les ocupacions que es generen atenent a la temporalitat i parcialitat. Tot això sense comptar amb els índexs d'economia submergida.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Com a part del moviment mundial i nacional de mobilització pels ODS i de lluita per un creixement sostenible i la defensa del treball decent, tant en els països empobrits com en el nostre, estem intervenint com a ONGD a nivell internacional, estatal, autonòmic i també local, amb accions cooperació al desenvolupament i de sensibilització al conjunt de la ciutadania, que permeten generar la base social i el compromís per a avançar cap al compliment de les metes de l'ODS 8.

Per a aconseguir-ho es proposen les actuacions següents:

1. Foment, la realització de campanyes, xarrades i tallers en centres educatius, socials o a través de mitjans de comunicació local (premsa, ràdio, tv), i/o a través de les xarxes socials o per mitjà de l'ús del mobiliari urbà (autobusos, marquesines quioscos, etc.), sobre l'avantatge del consum responsable de productes tenint en compte la seua traçabilitat i de la importància de l'elecció de productes de comerç just.

2. Accions de mobilització conjunta amb altres entitats (exposicions, concentracions ciutadanes, performance en espais públics...), que mobilitzen els consumidors a través de les seues organitzacions, enfront d'exemples negatius de les cadenes de producció contraris a la sostenibilitat o a unes condicions laborals i de retribució suficient dels treballadors (per exemple la campanya "Roba Neta", o les accions de pressió sobre les empreses que produeixen aparells electrònics explotant recursos naturals en zones de guerra, com l'extracció de coltan en la República del Congo).

3. La participació social a través de la mobilització per causes locals, el ciberactivisme, el suport i participació en organitzacions de barri, en ONG o amb treball voluntari per a generar processos de reflexió i canvi en la societat, que porten a una millor comprensió dels problemes socials i ecològics i ajuden a plantejar solucions adequades.

4. L'acció d'influència en l'àmbit polític, organitzant jornades i taules de debat en què s'analitzen els avantatges del treball decent enfront del precari, tenint en compte la situació que existeix al nostre país, del gran nombre de treballadors que tenint ocupació són pobres. És necessari que els polítics i agents econòmics i socials debaten sobre les mesures a impulsar, i les seues repercussions, per a això s'han de generar els espais pertinents.

5. Accions de sensibilització dirigides a col•lectius específics: escoles, instituts, universitat, associacions de veïns, associacions de comerciants. En l'actualitat hi ha grans possibilitats d'actuar en la transmissió de missatges específics a través de les xarxes socials i l'accés a la producció de continguts de fàcil difusió (vídeos, presentacions, publicacions digitals, etc.).

6. Jornades i tallers que permeten posar en valor i explicar el paper que desenvolupen les organitzacions sindicals en relació a la redistribució de la riquesa, a través del diàleg social i de la negociació col•lectiva de les condicions de treball i salarials, així com traslladar la importància d'integrar-se en aquestes organitzacions.

7. Tallers i campanyes que sensibilitzen sobre la importància d'adoptar mesures contra amb l'economia submergida i el frau a la seguretat, per les seues conseqüències sobre per a aconseguir, per un comunicat el respecte als drets dels treballadors, que pateixen situacions de contractacions en frau de llei, de no cotització de conceptes salarials, de condicions socials nefastes

en l'economia submergida; i, d'altra banda, la necessitat de mantindre la suficiència i capacitat de la Seguretat Social per a fa front a les prestacions de futures prestacions.

8. Instar la ciutadania en el suport a les mobilitzacions sindicals en defensa de serveis públics universals prestats en condicions dignes, bàsics per al manteniment i desenvolupament de l'estat de benestar en els nostres pobles i ciutats. Les retallades en contractació de personal o l'externalització provoquen que els serveis siguen deficients i no cobrisquen les necessitats dels ciutadans.

9. Plantejar en mitjans de comunicació com els serveis públics són una garantia per al desenvolupament dels pobles, establint comparatives en àmbits on aquests estan debilitats, i convidant de participar-hi experts en matèria de desenvolupament i experts en matèria d'ocupació, per a fer veure la relació directa entre ambdues qüestions.

10. Instar les administracions públiques, a través de jornades o tallers sobre els avantatges d'incloure en els plecs de condicions clàusules socials que promoguen el treball amb drets dels seus proveïdors i la "contractació ètica de productes".

11. Afavorir polítiques d'inclusió social i laboral per a treballadors immigrants i refugiats.

Fonts de referència

Per a conèixer i sensibilitzar sobre el treball decent i els diferents reptes a superar per a aconseguir-lo, es pot consultar informació en els webs de les organitzacions internacionals:

- Organització Internacional del Treball (OIT), amb informació sobre la seua activitat i organització (http://www.ilo.org/global/lang--es/index.htm) i espais dedicats a:
- Treball decent http://www.ilo.org/global/topics/decent-work/lang--es/index.htm
- Economia i treball informal http://www.ilo.org/global/topics/employment-promotion/informal-economy/lang--es/index.htm
- Treball infantil http://www.ilo.org/global/topics/child-labour/lang--es/index.htm
- Treball forçós, tràfic humà i esclavitud http://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/lang--es/index.htm
- Migració laboral http://www.ilo.org/global/topics/labour-migration/lang--es/index.htm
- Confederació Sindical Internacional (CSI) http://www.ituc-csi.org/

A nivell local i nacional: Unió General de Treballadors del País Valencià http://www.ugt-pv.es amb un espai dedicat a la cooperació http://www.ugt-pv.es/cms/index.php/temas/cooperacion

Ciberactivisme. En la xarxa hi ha moltes pàgines de peticions d'acció que arrepleguen accions que ajuden en la lluita pel treball decent recolzant a sindicats i organitzacions de treballadors:

- Labour Start, amb notícies i peticions d'acció en tot el món http://www.labourstart.org
- Equal Estafes, amb notícies i reportatges sobre el món del treball http://www.equaltimes.org/
- UETA, amb campanyes pels drets humans i laborals en l'agricultura i alimentació http://www.iuf.org
- Global Unions http://www.global-unions.org
- WalkFree, mobilització contra l'esclavitud moderna www.walkfree.org
- Change www.change.org

- SumOfUs www.sumofus.or
- Avaaz www.avaaz.org

Informes sobre desigualtat i empobriment:

- Anàlisi i Perspectives 2016: Expulsió Social i recuperació Econòmica (FOESSA) http://www.foessa.es/publicaciones_compra.aspx?Id=5279&Idioma=1&Diòcesi=42
- Una economia al servei de l'1%. Informe d'Oxfam https://www.oxfam.org/es/informes/una-economia-al-Serveio-de l'1

Construir infraestructures resilients, promoure la industrialització inclusiva i sostenible i fomentar la innovació

Elaborat per Vivendes per als Sense Sostre

Presentació de l'Entitat

VIVENDES PER ALS SENSE SOSTRE és una Organització no Governamental per al Desenvolupament (ONGD) originària de Gandia, dedicada des de l'any 2000 a construir un món amb menys injustícies.

En els nostres inicis desenvolupàrem la nostra labor a Equador, principalment en les perifèries de la ciutat de Cacau, a través de la construcció de vivendes bàsiques d'emergència de canya i fusta a fi d'eradicar el xabolisme. A poc a poc, vam anar desplegant programes més complexos de desenvolupament comunitari, urbanització eficient i inserció sociolaboral amb enfocament de gènere.

Des de fa uns anys venim executant projectes en el continent africà. Actualment estem desenvolupant diferents programes en el nord de Benín, com l'habilitació d'un centre de salut i maternitat i la construcció d'una escola agrícola-ramadera.

Els nostres projectes i programes tenen dos característiques importants: que són plantejats i liderats per la població a qui van dirigits els nostres esforços i que sempre treballem en xarxa, la qual cosa ens permet multiplicar l'impacte i maximitzar l'eficàcia. D'altra banda, a causa de la inestabilitat dels territoris on treballem, es fa imprescindible establir diagnòstics de riscos i elaborar projectes i estructures resilientes acords amb les necessitats plantejades.

A més, des de VIVENDES PER ALS SENSE SOSTRE no entenem la cooperació com una ajuda puntual, d'ací l'elaboració i posada en marxa de programes integrals i l'atenció continuada en un mateix territori. Totes les nostres actuacions compten amb enfocament de gènere, mediambiental i de drets humans.

També destaquem l'àrea d'Educació per al Desenvolupament. Des de fa diversos anys elaborem i participem en EDUCASOLID. Compta amb diversos eixos d'actuació; d'una banda, estudiants de primària i secundària, i d'un altre, població en general a través de concurs de curts, jornades, formacions, etc.

Comptem amb un nombrós grup de persones voluntàries i associades i la implicació de diferents organismes. El treball que realitza VIVENDES PER ALS SENSE

SOSTRE se sustenta en la solidaritat de la societat espanyola, la implicació de les administracions i el coratge d'un poble que creu que un altre món és possible.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Les inversions sostenibles en infraestructura i innovació són motors fonamentals per a aconseguir el creixement inclusiu i el desenvolupament econòmic, a fi d'oferir capacitats i empoderar a les comunitats. No hi ha dubte que per a aconseguir una adequada estabilitat econòmica i social és necessari un increment de la productivitat i millores en els resultats sanitaris i educatius. Per a això són imprescindibles les inversions en infraestructura.

En aquest sentit, la resiliència (o solidesa) garantix que les persones, les economies, la infraestructura i els sistemes ambientals estiguen millor preparats per a resistir pertorbacions i crisi, recuperar-se, seguir desenvolupant-se i créixer. Per a l'International Council for Local Environmental Initiatives, ICLEI, la resiliència "és l'habilitat d'un sistema, una comunitat o una societat exposada a una amenaça per a resistir, absorbir, adaptar-se, i recuperar-se d'una crisi o desastre d'una manera eficient i a temps, i poder seguir ràpidament cap endavant".

Els edificis en particular, i les obres d'infraestructura en general, estan davall la pressió de qualsevol tipus d'amenaces: terratrémols, inundacions, tsunamis, huracans, erupcions volcàniques, incendis etc. Per la qual cosa, construir infraestructures resilients és essencial per a tindre ciutats resilients, sostenibles i inclusives.

Es preveu que amb el canvi climàtic augmentarà la freqüència i la intensitat dels fenòmens naturals, per la qual cosa la necessitat d'identificar, gestionar i reduir o eliminar riscos s'ha convertit en una cosa fonamental. Al reduir o eliminar riscos, podem ajudar a augmentar la resiliència de les nacions i comunitats davant d'aquestes pertorbacions i crisi. Segons ONU Hàbitat "Al llarg de l'última dècada, els desastres naturals han perjudicat més de 220 milions de persones i causat danys econòmics de 100 milions de dòlars anuals". Davant d'esta situació "les ciutats i governs locals han d'incrementar la seua capacitat per a reduir danys i el període de recuperació de qualsevol desastre potencial". La quantitat de persones en risc augmenta significativament, perquè la ràpida urbanització genera assentaments informals descontrolats i densament poblats en àrees propenses a amenaces.

Amb més de la mitat de la població mundial vivint en ciutats, el transport massiu i l'energia renovable són cada vegada més importants, així com també el creixement de noves indústries i de les tecnologies de la informació i les comunicacions.

L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible pren molt en compte eixes i altres tendències i inclou en el seu Objectiu 9 la meta de desenvolupar infraestructures fiables, sostenibles, resilients i de qualitat, en tot el món.

Els avanços tecnològics també són essencials per a trobar solucions permanents als desafiaments econòmics i ambientals, igual que l'oferta de noves ocupacions i la promoció de l'eficiència energètica. Altres formes importants per a facilitar el desenvolupament sostenible són la promoció d'indústries sostenibles i la inversió en investigació i innovació científiques.

Les metes que aquest objectiu pretén aconseguir en 2030 són:

1. Desenvolupar infraestructures fiables, sostenibles, resilients i de qualitat, incloses infraestructures regionals i transfrontereres, per a recolzar el desenvolupament econòmic i el benestar humà, amb especial insistència en l'accés equitatiu i assequible per a tots.
2. Promoure una industrialització inclusiva i sostenible i, al més tard en 2030, augmentar de manera significativa la contribució de la indústria a l'ocupació i al producte intern brut, d'acord amb les circumstàncies nacionals, i duplicar eixa contribució en els països menys avançats.
3. Augmentar l'accés de les xicotetes empreses industrials i altres empreses, en particular en els països en desenrotllament, als serveis financers, inclòs l'accés a crèdits assequibles, i la seua integració en les cadenes de valor i els mercats.
4. Per a l'any 2030, millorar la infraestructura i reajustar les indústries perquè siguen sostenibles, usant els recursos amb major eficàcia i promovent l'adopció de tecnologies i processos industrials netament i ambientalment racionals, i aconseguint que tots els països adopten mesures d'acord amb les seues capacitats respectives.
5. Augmentar la investigació científica i millorar la capacitat tecnològica dels sectors industrials de tots els països, en particular els països en desenvolupament, entre altres coses fomentant la innovació i augmentant substancialment el nombre de persones que treballen en el camp de la investigació i el desenvolupament per cada milió de persones, així com augmentant les despeses en investigació i desenvolupament dels sectors públic i privat per a 2030.

A més compren diverses mesures per a afavorir l'assoliment d'aquestes metes:

a) Facilitar el desenvolupament d'infraestructures sostenibles i resilients en els països en desenvolupament amb un major suport financer, tecnològic i tècnic als països d'África, els països menys avançats, els països en desenvolupament sense litoral i els xicotets Estats insulars en desenvolupament.

b) Recolzar el desenvolupament de tecnologies nacionals, la investigació i la innovació en els països del Sud, en particular garantint un entorn normatiu

propici a la diversificació industrial i l'addició de valor als productes bàsics, entre altres coses.

c) Augmentar de forma significativa l'accés a la tecnologia de la informació i les comunicacions i esforçar-se per facilitar l'accés universal i assequible a Internet en els països menys avançats al més tard en 2020.

Situació actual

A nivell internacional, segons dades aportades per l'ONU:

- La majoria dels països del Sud no tenen infraestructures bàsiques com a carreteres, sanejament, accés a l'aigua o electricitat.
- Existix molt poca presència de sectors d'energia renovable.
- Els països del Sud tenen un immens potencial per a generar aliments i begudes i processar-los.
- La generació d'infraestructures adequades i de qualitat és imprescindible per a la consecució dels objectius socials, econòmics i polítics.
- En general, hi ha pocs països amb estructures i ciutats resilients, la qual cosa augmenta els danys rere catàstrofes o crisi i dificulta la recuperació social i econòmica de les zones afectades.

A nivell de la Comunitat Valenciana:

- A l'hora de planificar i urbanitzar no es té en compte el comportament a vegades extrem del medi físic. Els efectes catastròfics dels episodis naturals de rang extraordinari estan relacionats, moltes vegades, amb ocupacions indegudes d'àrees vulnerables del territori.
- El territori valencià, per la seua configuració fisiogràfica, les seues condicions climàtiques i el seu model de distribució espacial de la població, és altament susceptible de patir aquest tipus de riscos.
- L'Observatori Europeu d'Ordenació de Territori (ESPON), assenyala les províncies de la Comunitat Valenciana entre les de majors riscos en el conjunt europeu i destaca com a riscos més importants les inundacions i sequeres així com la sismicidad, les tempestats de pedra, les onades de fred i calor i els temporals de vent.
- Segons l'Oficina de les Nacions Unides per a la Reducció del Risc de Desastres, cap ciutat de la Comunitat Valenciana està adherida a la "Campanya Mundial Desenvolupant Ciutats Resilients".
- Hi ha diferents estratègies territorials per a la reducció del risc i per a la mitigació i adaptació als efectes del canvi climàtic. No obstant això, no estan clars els procediments efectius per a la seua implantació i seguiment.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Les propostes plantejades ací han de ser considerades orientacions a tindre en compte tant en l'àmbit local com internacional, tant en les polítiques públiques locals com en les accions de cooperació internacional al desenvolupament que duguen a terme els municipis.

Les següents línies d'acció generen el marc de seguretat i estabilitat quant a infraestructures, respectant les realitats pròpies de cada territori, la seua evolució històrica i la seua cultura. Per a això es presenten les propostes següents:

1. Establir mecanismes de participació, apoderament ciutadà i inclusió social i econòmica en tot el procés (avaluació, execució i seguiment) a fi de determinar la idoneïtat de les accions i projectes que es pretenen dur a terme en matèria d'infraestructura, ordenació urbana i/o industrialització. En este sentit, serà important assegurar la participació i inclusió de les dones i dels grups minoritaris.
2. Establir mecanismes de coordinació i organització, amb la finalitat de maximitzar l'eficàcia de les nostres accions.
3. Impulsar estratègies i plans d'ordenació urbana resilient i sostenible, en harmonia amb el medi ambient, que previnguen l'especulació sobre el valor del sòl i garantisquen un equilibri entre espais verds, residencials i productius.
4. Recolzar la construcció i reconstrucció d'infraestructures clau resilients (sanitàries, educatives, aigua i sanejament, carreteres, etc.).
5. Fomentar la construcció i reconstrucció de vivendes i edificis resilients.
6. Impulsar vies de comunicació resilients, que faciliten l'accés a sistemes de salut i educació a tota la població. .
7. Recolzar plans que pretenguen evitar l'aglomeració en les ciutats i els assentaments urbans. Per a això serà necessari invertir en les zones rurals.
8. Integrar una cultura basada en la prevenció de riscos en el conjunt de les activitats.
9. Establir protocols d'actuació davant de situació de catàstrofe i difondre'ls davant de la ciutadania.
10. Elaborar mapes de riscos potencials del municipi, anàlisi de capacitats, gestió de recursos humans i materials.
11. Recolzar propostes de mitigació i adaptació al Canvi Climàtic.
12. Millorar les capacitats tècniques i de gestió dels governs locals.
13. Prioritzar les inversions regionals i nacionals en gestió de desastres

relacionades amb la preparació, resposta i solució d'infraestructures resilientes.

14. A més, es recomana que els municipis s'incorporen i formen part activa en aliances, plataformes i xarxes nacionals o internacions. En aquest cas, destaquem les següents:

- La UCLG. Xarxa Mundial de Ciutats i Governs locals i regionals.
- ICLEI. Local Governments for Sustainability.
- C40 Cities. Grup de ciutats que treballen per a reduir les emissions de carboni i adaptar-se al canvi climàtic.
- Plataforma NASCA. Una finestra a l'acció climàtica de ciutats i sector privat.
- Pacte dels alcaldes per al Clima i l'Energia. Aquest Pacte agrupa a milers d'autoritats locals i regionals amb el compromís voluntari d'aplicar en els seus territoris els objectius climàtics i energètics de la UE.

Fonts de referència

http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/infrastructure/ Nacions Unides. Objectius de Desenvolupament Sostenible

http://www.un.org/es/comun/docs/?Symbol=A/69/L.85 Projecte de document final de la cimera de les Nacions Unides per a l'aprovació de l'agenda per al desenvolupament després de 2015

http://www.undp.org/content/undp/es/home/sdgoverview/post-2015-development-agenda/goal-9.html Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament. Objectiu 9: Indústria, innovació, infraestructura.

https://www.unops.org/ UNOPS ajuda als seus associats en tot el món a construir infraestructures que augmenten la resiliència de les comunitats davant de pertorbacions i crisi com a desastres naturals.

https://www.unops.org/SiteCollectionDocuments/Factsheets/Spanish/Services/Infrastructure/Infrastructure_DRR_ES_FINAL.pdf Reducció del risc de desastres per al programa de resiliència d'UNOPS (Oficina de les Nacions Unides de Serveis per a Projectes)

https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/agulles/file_attachments/bp187-making-happen-proposals-post-2015-framework-170614-es.pdf. FEM-HO POSSIBLE Propostes d'Oxfam per al marc post-2015.

http://www.iclei.org/. ICLEI. Local Governments for Sustainability

http://es.unhabitat.org/temas-urbanos/resiliencia/. ONU Hàbitat. Temes urbans. Resiliència.

http://www.un.org/es/comun/docs/?Symbol=A/CAP/66/288. El futur que volem: document final aprovat en Rio+20. Conferència de les Nacions Unides sobre el Desenvolupament Sostenible.

http://www.unep.org/ieacp/files/pdf/Climate/IEA-Climate-Change-VIA-Spanish.pdf EAI Manual de Capacitació (Volum Dos) Avaluacions de vulnerabilitat i impacte per a l'adaptació al canvi climàtic. UNEP (United Nations Environment Programme).

http://www.unisdr.org/files/43291_spanishsendaiframeworkfordisasterri.pdf Marco de Sendai per a la Reducció del Risc de Desastres 2015-2030

http://www.pactodelosalcaldes.eu/index_es.html Pacte d'Alcaldes

http://climateaction.unfccc.int/ Plataforma NASCA

http://www.c40.org/ Global leadership on climate change

https://www.uclg.org/es Xarxa Mundial de Ciutats i Governs locals i regionals.

http://www.habitatge.gva.es/estatico/areas/estrategia_territorial/index.htm Estratègia territorial Comunitat Valenciana. 2011

http://www.habitatge.gva.es/documents/20549779/92789118/EVCC+2013-2020/e3dbb4a0-aaf4-49b9-81df-297028076b47?version=1.1 Estratègia Valenciana davant del Canvi Climàtic 2013-2020.

Reduir la desigualtat en i entre els països

Elaborat per l'Oxfam Intermón

OXFAM Intermón

Presentació de l'entitat

Som una organització no governamental de cooperació per al desenvolupament (ONGD) que centra les seues activitats a oferir una resposta integral al repte de la pobresa i la injustícia perquè tots els éssers humans puguen exercir plenament els seus drets.

El Pla Estratègic d'Oxfam fins a l'any 2019 descriu una visió en la qual les comunitats locals i les veus de les dones, els homes i les persones joves són la clau del canvi. Són aqueixes veus les que a través del diàleg, de la pressió sobre els governs i les empreses, i de programes que promoguen el desenvolupament humà, la dignitat i el benestar, aconseguiran acabar amb la discriminació, l'exclusió i la injustícia de la pobresa. Són nostra major esperança.

Treballem a nivell mundial amb eines innovadores i eficaces, per a aconseguir que les persones puguen eixir de la pobresa per si mateixes i prosperar. Salvem vides en situacions d'emergència i ajudem a recuperar els mitjans de vida. Impulsem campanyes perquè les veus de les persones que pateixen injustícies puguen defensar els seus drets i influir en les decisions que els afecten en l'àmbit local i global. Ens guien els nostres valors: Justícia - Dignitat humana - Solidaritat - Compromís - Coherència.

La missió d'Oxfam Intermón és lluitar contra la pobresa i la injustícia perquè tota persona exercisca els seus drets i tinga una vida digna. Així treballem des de fa 60 anys en els països d'Amèrica Llatina, Àfrica i Àsia, i des de la nostra experiència i compromís decidim en 2012 no romandre impassibles davant l'increment de l'exclusió i la desigualtat a Espanya, convençuts a més de que bona part de les causes que generen la pobresa i la injustícia en l'actualitat, són globals i comunes a tot el món, i per tant generen els mateixos problemes, que requereixen solucions similars. A més de denunciar els cada vegada més alts nivells de desigualtat econòmica, vam plantejar cuales són les causes que ens han portat a aquesta situació i proposem solucions que permeten corregir-la.

Formem part de la confederació Oxfam, integrada per 18 afiliats i que desenvolupa labors de cooperació en més de 90 països. Junts treballem directament amb les comunitats empobrides alhora que tractem d'influir en els qui ostenten el poder amb la finalitat de garantir que les persones que viuen en la pobresa puguen millorar les seues vides i mitjans de subsistència i intervinguen en les decisions que els afecten. Estem presents en 43 ciutats d'Espanya. La nostra seu social està a Barcelona i comptem amb oficines també a la Corunya, Bilbao, Madrid, Sevilla, València i Zaragoza.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Els ODS reforcen els objectius en matèria de pobresa, educació o salut al mateix temps que s'incorporen altres dimensions socials, com l'estratificació social, la igualtat de gènere. Permeten impulsar la transició dels països cap a estratègies de desenvolupament sostenibles com la lluita contra el canvi climàtic i la protecció dels recursos naturals, la biodiversitat i els ecosistemes. D'altra banda, el seguiment de l'Agenda exigeix un esforç en la definició i construcció d'indicadors. L'absència de dades i de capacitats de molts països obligarà al fet que la bateria d'indicadors siga, almenys en un inici, possiblement imperfecta. Es requereix, per tant, un sistema de seguiment innovador, doncs van ser moltes les limitacions del procés de rendició de comptes respecte als ODM (2000).

L'ODS10 "Reducir la desigualtat en i entre els països" és un component central de l'Agenda 2030. La reducció de la desigualtat està correlacionada amb bona part de la resta dels ODS. En particular, l'assoliment de majors nivells d'igualtat són essencials per a la reducció de la pobresa (ODS1), per a gaudir d'una bona salut i benestar (ODS3), per a accedir a una educació equitativa i incloent (ODS4) i, també, per a aconseguir un creixement inclusiu, amb capacitat de generar ocupació digna (ODS8).

S'estableixen les següents metes:

1. Per a 2030, aconseguir progressivament i mantenir el creixement dels ingressos del 40% més pobre de la població a una taxa superior a la mitjana nacional.
2. Per a 2030, potenciar i promoure la inclusió social, econòmica i política de totes les persones, independentment de la seua edat, sexe, discapacitat, raça, ètnia, origen, religió o situació econòmica o una altra condició.
3. Garantir la igualtat d'oportunitats i reduir la desigualtat dels resultats, en particular mitjançant l'eliminació de les lleis, polítiques i pràctiques discriminatòries i la promoció de lleis, polítiques i mesures adequades a aqueix respecte.

4. Adoptar polítiques, especialment fiscals, salarials i de protecció social, i aconseguir progressivament una major igualtat.
5. Millorar la reglamentació i vigilància de les institucions i els mercats financers mundials i enfortir l'aplicació d'eixa reglamentació.
6. Vetlar per una major representació i veu dels països en desenvolupament en l'adopció de decisions en les institucions econòmiques i financeres internacionals perquè aquestes siguen més eficaces, fiables, responsables i legítimes.
7. Facilitar la migració i la mobilitat ordenades, segures, regulars i responsables de les persones, entre altres coses mitjançant l'aplicació de polítiques migratòries planificades i ben gestionades.

A més aquestes metes s'emmarquen en tres mesures que possibiliten la seua consecució:

a) Aplicar el principi del tracte especial i diferenciat per als països en desenvolupament, en particular els països menys avançats, de conformitat amb els acords de l'Organització Mundial del Comerç.
b) Encoratjar l'assistència oficial per al desenvolupament i els corrents financers, inclosa la inversió estrangera directa, per als Estats amb majors necessitats, en particular els països menys avançats, els països d'Àfrica, els petits Estats insulars en desenvolupament i els països en desenvolupament sense litoral, d'acord amb els seus plans i programes nacionals.
c) Per a 2030, reduir a menys del 3% els costos de transacció de les remeses dels migrants i eliminar els canals d'enviament de remeses amb un cost superior al 5%.

Una de les metes més destacades per a aquest ODS10 és la 10.1 aconseguir progressivament i mantenir el creixement dels ingressos del 40% més pobre de la població a una taxa superior a la mitjana nacional.

Des d'Oxfam Intermón proposem utilitzar l'índex de Palma, que mesura la relació entre els ingressos del 10% més ric de la població i els de el 40% més pobre (com més sota l'índex, més equitativa és una societat). Un valor d'un significa la mateixa participació en els ingressos del 10% més ric que del 40% més pobre; valors superiors a un indiquen una desviació a favor dels més rics. L'índex de Palma per a Espanya en 2015 era d'1,36 mateix valor que l'any anterior.

La segona meta que destaquem és la 10.4 “Adoptar polítiques, especialment fiscals, salarials i de protecció social, i aconseguir progressivament una major igualtat”.

Situació actual

La universalitat de l'agenda obliga a Espanya a complir amb aquests objectius i amb les seues metes i el seu punt de partida no és molt encoratjador. En 2015 el 28,6% de la població espanyola estava en risc de pobresa i exclusió social; d'ells un 33,4% eren menors de 16 anys, segons dades oficials. Les mesures d'austeritat realitzades en salut i educació han tingut un impacte negatiu, en particular en els grups més vulnerables. La bretxa salarial de gènere és de les majors de la Unió Europea i la implementació del protocol de Kyoto en l'emissió de gasos hivernacle ha tingut un feble recorregut. A més, Espanya està a la cua del Comitè d'Ajuda al Desenvolupament per l'estrepitosa caiguda de l'Ajuda Oficial al Desenvolupament (AOD), fins a amb prou faenes el 0,13% del PIB en 2015.

La desigualtat econòmica, especialment aquella que deriva d'una distribució injusta de les oportunitats, constitueix una de les grans xacres socials que ha sigut aguditzada com a conseqüència de la crisi. La desigualtat dificulta que el creixement es traduïsca en reducció de la pobresa, falleix la cohesió social, deteriora les institucions i dificulta el ple aprofitament de les potencialitats de les persones. En aquesta línia, en un recent document publicat pel Fondo Monetari Internacional (FMI) s'assenyala que l'increment dels ingressos de les classes mitjanes i pobres millora al creixement, mentre que si l'augment de la riquesa es concentra en el 20% més ric, el creixement és menor; és a dir, que els rics es tornen més rics no beneficia al conjunt de la població.

La desigualtat econòmica no és una destinació ineludible, ni un preu obligat del creixement econòmic. Al contrari, reduir la desigualtat econòmica és fonamental per a eliminar la pobresa, progressar en el creixement econòmic i avançar en la democràcia. Les polítiques públiques poden marcar la diferència contribuint al fet que la desigualtat decline

A Espanya, malgrat el creixement econòmic experimentat entre els anys 90 i 2008, els indicadors de desigualtat no es van reduir i abans de la crisi ja es registraven taxes de desigualtat superiors a la mitjana de la UE. Amb l'arribada de la crisi, la desigualtat s'amplifica com a resultat, sobretot, del debilitament del mercat laboral. La vulnerabilitat laboral d'un segment important de la població es transforma en pobresa i exclusió. Espanya, amb un índex de Gini en 2015 del 34,6%, és un dels països més desiguals d'Europa.

Segons l'informe de FOESSA 2016: Expulsió social i recuperació econòmica, queda demostrat caràcter contracíclico de la pobresa i l'exclusió social; en temps de recessió econòmica la pobresa augmenta ràpidament; no obstant açò, en la fase de recuperació la pobresa no disminueix al mateix ritme. Ara i tenint en compte que la crisi no va afectar de la mateixa manera a tota la població a Espanya, s'evidencia que estem en "Un país a dues velocitats" reflex de les diferències entre les comunitats autònomes: mentre Andalusia, Extremadura, Castella-la Manxa, la

Comunitat Valenciana, Canàries i les Illes Balears es trobarien en pitjor situació davant una eventual eixida de la crisi, Cantàbria, País Basc, Navarra, La Rioja i Aragó es trobarien en millor situació, des del punt de vista de la pobresa, la desigualtat i la desocupació més greu.

En el període 2009- 2014/2015 la situació a la Comunitat Valenciana no és encoratjadora, en termes d'ingressos de les llars, la taxa de risc de pobresa, la privació material severa, i la desigualtat l'informe FOESSA 2016 conclou:

- A nivell estatal "els ingressos de les llars han caigut espectacularment des de l'inici de la crisi amb una reducció que supera el 10%", sent major a Andalusia (-21,3%), Cantàbria (-19,5%) o la Comunitat Valenciana (-18%) i menor a Aragó i la Rioja (-0,99%). País Basc i Navarro segueixen liderant el rànquing de majors ingressos
- La taxa de risc de pobresa (mesurat pel llindar que se situa en el 60% de la renda mitjana nacional) ha incrementat a nivell estatal (del 20,4% en 2009 al 22,1% en 2015), a la Comunitat Valenciana supera la mitjana i passa del 20,9% en 2009 al 25,3% en 2015
- En termes de privació material severa (escassetat de recursos per a consum bàsic) passa del 4,5% en 2009 al 6,4% en 2015, a la Comunitat Valenciana passa del 5,5% en 2009 al 6,7% en 2015.
- La desigualtat ha augmentat en un 5,6 % entre 2009 i 2015, les rendes mitjanes s'han reduït, produint un enfonsament de les rendes més baixes. A la Comunitat Valenciana l'increment de la desigualtat és del 6,3%. (GINI).

Respecte als països més desenvolupats de la UE, el sistema fiscal espanyol es caracteritza per la seua baixa progressivitat i la seua limitada capacitat recaptatòria. És particularment baixa la pressió efectiva que recau sobre les rendes més altes, la qual cosa s'ha aguditzat per la reducció dels tipus impositius directes (en particular a les rendes de l'estalvi i del capital). Al temps, s'ha produït una gradual concentració recaptatòria en els impostos sobre les rendes del treball, que són les més fàcils de controlar —com les cotitzacions a la seguretat social, l'IRPF— i en els impostos al consum. De fet, el gruix de la recaptació impositiva recau en les llars: en 2012, el 90,76% de la recaptació total de l'Estat va provenir d'aquests, mentre que només el 9,24% restant va provenir de les empreses.

El problema d'aquesta estructura recaptatòria no radica en els tipus impositius nominals que afecten a les empreses, que no són baixos (després de la recent reforma fiscal, del 25% sobre els beneficis), sinó en el conjunt d'exempcions i elusiones fiscals que fan que la taxa efectiva siga amb prou faenes del 5,3%. En canvi, la pressió efectiva de les PIMES és del 16% enfront del 25% nominal.

En conseqüència, el total d'impostos que es recapta mesurat com a percentatge del PIB és relativament baix —33,2% del PIB en 2014 enfront del 34,4% de mitjana

dels països de l'OCDE— i insuficient per a garantir els serveis socials bàsics, que són el nucli de l'Estat de benestar. La crisi va portar, a partir de 2010, una pujada generalitzada dels impostos que han recaigut fonamentalment sobre la classe mitjana i els treballadors. Com a resultat, des de 2011, la renda disponible de les famílies ha retrocedit.

Una fiscalitat justa i progressiva contribueix a redistribuir els recursos i a conformar societats més equitatives i cohesionades. Totes les persones, ciutadans/as i empreses hem de pagar en funció de la nostra capacitat econòmica real. Però l'evasió i elusión fiscal costa molt diners a la ciutadania. A Espanya, el 72% del frau fiscal prové de grans empreses i grans fortunes i els paradisos fiscals són el principal forat negre pel qual es perden aquests recursos. Desgraciadament, la utilització de paradisos fiscals és una pràctica que es consolida, com ho demostra que la inversió espanyola en paradisos fiscals va augmentar en un 2000% en un any, representant el 24% del total de la inversió espanyola en l'estranger i totes les empreses de l'Ibex35 tenen presència en ells.

Des d'Oxfam Intermón creiem que per a lluitar contra els paradisos fiscals són necessaris canvis legals i el compromís de les empreses per a introduir polítiques de responsabilitat fiscal que excloguen la seua utilització. A més, existeix una tercera via, que l'Estat com a actor econòmic introduïsca criteris de responsabilitat fiscal en les seues contractacions. Atès que les contractacions públiques a Espanya equivalen al 25% del PIB, representa una porció de negoci que el sector privat no està disposat a renunciar, per la qual cosa es tracta d'una forma de modelar el comportament de les empreses des d'una perspectiva de negoci.

Cal afegir que a més de la política fiscal, un dels mecanismes per a avançar en una major igualtat és incrementar l'oferta d'ocupació al mateix temps que es milloren les seues condicions, en particular, la seua retribució i la seua seguretat. L'evolució del mercat laboral ha anat en la direcció contrària, i constitueix part essencial en l'explicació de l'increment de la desigualtat a Espanya.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

La reducció de la desigualtat a Espanya i en el món ha de constituir una prioritat central de l'acció pública. A nivell estatal, autonòmic i local, segons les seues respectives competències, han de revisar-se un ampli conjunt de polítiques i mesures, en particular, les polítiques fiscals i salarials, de manera que contribuïsquen de manera més ferma a la redistribució i a reduir la desigualtat. En concret:

1. Respecte al sistema fiscal:

- Incrementar la capacitat recaptatòria augmentant la pressió fiscal efectiva sobre les rendes més altes i les grans empreses, eliminant totes les deduccions i exempcions que resulten en tracte privilegiat.

- Recuperar la progressivitat del sistema fiscal, gravant la riquesa a través de la revisió dels impostos sobre el Patrimoni i el de Successions i donacions i reformar la seua tributació eliminat l'actual sistema dual de tractament de rendes (treball i capital).
- Reformar l'impost de Societats acostant el tipus efectiu al tipus nominal mantenint solament les deduccions i exempcions que generen valor real per a l'economia i la societat.
- Legislar en contra l'evasió fiscal de manera que es reduïsca el frau fiscal i s'evite l'ús abusiu dels paradisos fiscals i es garantisca la contribució justa i la transparència i rendició de comptes de les grans empreses.

2. En l'àmbit salarial:

- Garantir un salari digne a totes les persones treballadores i establir una normativa que reduïsca les diferències salarials entre els salaris més alts i els mitjans i baixos en les empreses.
- Fomentar les oportunitats d'ocupació i ocupacions de bona qualitat ampliant el ventall de polítiques actives d'ocupació amb mesures dirigides als aturats de llarga durada, a la població major aturada i, en particular, als joves a través de la millora dels sistemes d'orientació professional i de mesures concretes per a la transició de l'escola al món del treball.

3. En l'àmbit de la cooperació al desenvolupament:

Espanya també té el deure assegurar que els països en desenvolupament compten amb els recursos i les polítiques que faciliten el compliment d'aquesta Agenda, per la qual cosa ha d'engegar mesures per a lluitar contra la pobresa, la desigualtat i per la sostenibilitat fora de les nostres fronteres. Per tant, ha de revertir el procés de debilitament de la política de cooperació per al desenvolupament, tan essencial per a la consecució dels ODS en els països en desenvolupament. L'ODS 17 estableix la necessitat d'incrementar l'ajuda al desenvolupament fins al 0,7% del PIB.

4. Propostes a nivell municipal:

- Gestió pública responsable: L'Estat és un dels principals contractants de l'economia. Els productes i serveis que no proveeix directament els ha de contractar del sector privat, des de projectes d'obres públiques i construcció

fins a materials de subministrament de ministeris i organismes públics. Els municipis compten amb moltes competències de contractació pública, ja que han de proveir, entre uns altres, serveis de neteja i recollida de brosses, conservació i manteniment de les vies públiques, serveis socials de proximitat i aprovisionament de centres municipals

- La iniciativa Zones Lliures de Paradisos Fiscals, impulsada per Oxfam Intermón, proposa que els organismes públics com els ajuntaments incorporen en les seues polítiques de contractació pública de licitacions de subministrament, aprovisionament i serveis criteris necessaris per a detectar i generar incentius positius per a un comportament fiscal més responsable per part de les empreses concurrents. Igualment, aquests criteris s'aplicaran a qualsevol contracte que puguen signar els organismes públics per a dur a terme transaccions de qualsevol naturalesa.
- Alguns Ajuntaments com València, Alacant, Castelló i Alzira a la Comunitat Valenciana ja han donat un primer pas, han aprovat mocions que fan manifesta la voluntat i el compromís dels govern locals d'avançar cap a una contractació pública que afavorisca a empreses fiscalment responsables.
- Protecció Social: els ajuntaments espanyols tenen marge competencial per a millorar les condicions de vida de les persones més desprotegides que habiten els seus territoris. Alguns exemples: menjadors socials, vestit i higiene, subministraments, allotjaments temporals, beques de menjador, educació pre-infantil, etc.
- Una ordenació urbanística sostenible, no agressiva amb el medi ambient, que previnga l'especulació sobre el valor del sòl i garantisca un equilibri entre espais verds, residencials i productius.
- Una política municipal d'habitatge que facilite l'accés a un habitatge digne a tots els ciutadans.
- Una política de transport urbà que reduïsca les emissions de CO2, bé mitjançant la utilització del transport públic, bé mitjançant la promoció de mitjans de transport alternatius (bicicleta, vehicles elèctrics, etc.).
- Una política tributària més progressiva, dins de l'àmbit competencial dels municipis. Per exemple: activar rebaixes en l'IBI, l'IVTM o la taxa de fem en funció de la renda. En el cas de l'IVTM, en tot cas haurà de prevaldre la contaminació que emet el vehicle en qüestió.
- Una política de gestió de RSU que afavorisca el reciclatge i allunye els abocadors dels nuclis urbans.
- Aigua: garantir una xarxa de proveïment que arribe a tots els ciutadans en condicions òptimes, i una gestió que garantisca un consum responsable (també per als parcs i jardins municipals).

- Energia: consum responsable per part dels edificis públics municipals i la xarxa d'enllumenat públic.
- Contaminació sonora: vigilància i aplicació de sancions

Fonts de referència

Espanya enfront dels reptes de l'Agenda de Desenvolupament Sostenible. Un informe d'Oxfam Intermón en col•laboració amb UNICEF Comité Espanyol. 2015 https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/EspanaRetosDesarrolloSostenible.pdf

Análisis i perspectives 2016: Expulsió Social i Recuperació Econòmica. Fundació FOESSA , Caritas 2016 http://www.foessa.es/publicaciones_compra.aspx?Id=5279&Idioma=1&Diocesis=42

Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilients i sostenibles

Elaborat per Creu Roja Comunitat Valenciana

Creu Roja
Comunitat Valenciana

Presentació de l'entitat

El Moviment Internacional de la Creu Roja i Mitja Lluna Roja, fonamenta la seua actuació en els principis d'humanitat, imparcialitat, neutralitat, independència, caràcter voluntari, unitat i universalitat, principis que constitueixen la ideologia de la Institució. Compta amb uns 97 milions de voluntaris, col·laboradors i personal empleat en 190 països, està compost pel Comitè Internacional de la Creu Roja, la Federació Internacional de Societats de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja, i les 190 Societats Nacionals de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja distribuïdes per tot el món.

Creu Roja treballa a favor de les persones en situació de major vulnerabilitat, en els àmbits nacional i internacional des d'una perspectiva de desenvolupament humà sostenible, reforçant les capacitats individuals i comunitàries de les persones de forma integral, contribuint al compliment dels seus drets i al respecte de la seua dignitat.

Des de la seua creació fa més de 150 anys, la institució humanitària desenvolupa una important labor de promoció, formació, protecció i difusió dels Drets Humans i del Dret Internacional Humanitari, que són els principis sobre els quals es van basar l'any 2000 els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni i, a partir de l'any 2015, els Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Creu Roja té un rol fonamental dins de l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible, pel seu compromís amb la Humanitat. Totes les accions de la Institució van intrínsecament vinculades al compliment de l'Agenda 2030, a través de:

1. La Prevenció, la Protecció i la Intervenció amb persones, comunitats i el medi ambient perquè gaudisquen d'una vida prospera i plena, amb dignitat i igualtat en un entorn saludable a través de promoció i respecte dels drets humans.
2. La Sensibilització Social i l'Educació per al desenvolupament Humà Sostenible per mitjà del foment d'accions per a donar a conèixer la situació

de vulnerabilitat de les persones i col•lectius específics, i el foment d'una Ciutadania Global, promotora del desenvolupament humà, justícia i equitat, que se senta coresponsable i part del compliment dels Objectius de Desenvolupament Sostenible.

3. La Mobilització Social, a través del voluntariat com el pilar de la transformació social compromès amb els processos de construcció de la Humanitat.
4. La Investigació, a fi d'estudiar, analitzar i difondre les causes, les conseqüències de la vulnerabilitat de les persones en diferents circumstàncies així com els processos globals i locals, i les interrelacions entre el que ocorre en un determinat lloc i les seues conseqüències en la resta del planeta.
5. La Diplomàcia Humanitària, que permet a la Institució influir en les persones responsables de la presa de decisions i en els líders d'opinió, perquè actuen en benefici de les persones en situació de vulnerabilitat, amb ple respecte als principis i valors humanitaris, evitant la confrontació oberta i el conflicte.

A través de la posada en marxa de projectes i iniciatives la Institució contribueix a respectar la dignitat de les persones i el compliment dels seus drets; a la protecció del medi ambient; a la prevenció de desastres, l'assistència i la resiliència; a la pau i a la resolució de conflictes; i, en definitiva, a aconseguir el benestar de la Humanitat i del planeta per a la present i futures generacions.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilients i sostenibles.

Les metes principals plantejades per l'ODS 11 són:

1. D'ací al 2030, assegurar l'accés de totes les persones a vivendes i serveis bàsics adequats, segurs i assequibles i millorar els barris marginals.
2. D'ací al 2030, proporcionar accés a sistemes de transport segurs, assequibles, accessibles i sostenibles per a tots i millorar la seguretat viària, en particular per mitjà de l'ampliació del transport públic, prestant especial atenció a les necessitats de les persones en situació vulnerable, les dones, els infants, les persones amb discapacitat i les persones d'edat.
3. D'ací al 2030, augmentar la urbanització inclusiva i sostenible i la capacitat per a una planificació i gestió participatives, integrades i sostenibles dels assentaments humans en tots els països.
4. Redoblar els esforços per a protegir i salvaguardar el patrimoni cultural i natural del món.

5. D'ací al 2030, reduir de forma significativa el nombre de morts i de persones afectades pels desastres, inclosos els relacionats amb l'aigua, i reduir substancialment les pèrdues econòmiques directes vinculades al producte intern brut mundial causades pels desastres, fent especial insistència en la protecció dels pobres i de les persones en situacions vulnerables.
6. D'ací al 2030, reduir l'impacte ambiental negatiu per capita de les ciutats, inclús prestant especial atenció a la qualitat de l'aire i la gestió dels rebutjos municipals i d'un altre tipus.
7. D'ací al 2030, proporcionar accés universal a zones verdes i espais públics segurs, inclusius i accessibles, en particular per a les dones i els infants, les persones d'edat i les persones amb discapacitat.

A més s'emmarquen en dos mesures que possibiliten la consecució de les metes:

a) Recolzar els vincles econòmics, socials i ambientals positius entre les zones urbanes, periurbanes i rurals, per mitjà de l'enfortiment de la planificació del desenvolupament nacional i regional.
b) D'ací al 2020, augmentar substancialment el nombre de ciutats i assentaments humans que adopten i posen en marxa polítiques i plans integrats per a promoure la inclusió, l'ús eficient dels recursos, la mitigació del canvi climàtic i l'adaptació a aquell i la resiliència davant els desastres, i desenvolupar i posar en pràctica, en consonància amb el Marc de Sendai per a la Reducció del Risc de Desastres 2015-2030, la gestió integral dels riscos de desastre a tots els nivells.
c) Proporcionar suport als països menys avançats, inclús per mitjà de l'assistència financera i tècnica, perquè puguen construir edificis sostenibles i resilients utilitzant materials locals.

Situació actual

En el context internacional:

Actualment més la meitat de la humanitat, 4000 milions de persones, viu en les ciutats, de les quals 828 milions viuen en barris marginals. Es preveu que per a 2050, el 66% dels habitants es concentraran en àrees urbanes. També es calcula que per al 2030 a causa del ràpid creixement de les urbs en el món en desenvolupament junt amb l'augment de la migració del camp a la ciutat, existiran en el món 41 megaciutats, amb més de deu milions d'habitants cada una.

Encara que les ciutats ocupen a penes el 3% del planeta, representen entre el 60% i 80% del consum d'energia i el 75% de les emissions de carboni. La urbanització

ràpida planteja nombrosos desafiaments en la distribució espacial, en l'ús i consum de sòl, en l'abastiment d'aigua dolça, en la gestió d'aigües residuals, en els mitjans de vida i en La salut pública. Molts dels problemes que tenallen la humanitat es poden concentrar en les ciutats, però també les seues solucions, perquè precisament per l'elevada densitat poblacional, es pot augmentar l'eficiència energètica i aplicar la innovació tecnològica mentre que, alhora, es gestiona millor l'espai públic.

Aquest creixement urbà desordenat es dóna, bàsicament, per l'absència d'estratègies i marcs de planificació de ciutats, la falta de coordinació i l'augment de la població. Açò provoca que diàriament en les urbs patisquen interrupcions en el subministrament d'electricitat, vagues que afecten el comerç o el transport públic, avaries o els propis treballs de manteniment que generen molèsties. Altres vegades, les ciutats experimenten crisis i desastres com ara inundacions o tempestes, que comporten pèrdues econòmiques i danys a les persones, principalment quan es tracta de desastres naturals o de conflictes armats.

Des d'una perspectiva ambiental, el creixement i la planificació de les ciutats han de considerar la protecció dels ecosistemes i la diversitat biològica, la prevenció dels desastres naturals i la provisió d'oportunitats d'escampament. Especialment s'ha de pensar en el disseny d'espais públics, com parcs, àrees verdes i carrers, incorporant estratègies per a reduir les emissions i previndre el canvi climàtic.

Millorar la seguretat i la sostenibilitat de les ciutats no sols implica garantir l'accés a habitatges segurs i assequibles, sinó també suposa millorar els assentaments marginals, realitzar inversions en transport públic, crear àrees públiques verdes i millorar la planificació i gestió urbana, de manera que siga participativa i inclusiva. Perquè existisca un desenvolupament humà sostenible és necessari transformar la forma com construïm i administrem els espais urbans des d'un enfocament integral, coordinat i participatiu. El futur que volem inclou ciutats d'oportunitats, amb accés a serveis bàsics, energia, habitatge, transport i més facilitats per a tots.

En la Comunitat Valenciana

La Comunitat Valenciana és, amb més de 5 milions d'habitants, la quarta comunitat autònoma més poblada d'Espanya, i representa el 10% de la població nacional. La seua població es troba molt desigualment distribuïda, estant concentrada en la franja costanera i en les principals ciutats, especialment en l'àrea metropolitana València amb el 35%, i a Alacant-Elx amb el 15% de la població.

Disposa d'un bon servei de transport públic gràcies a les xarxes vials importants i diversificades amb què compta. L'aeroport d'Alacant ocupa el sisè lloc segons nombre de passatgers a Espanya i és el de major tràfic a la Comunitat Valenciana; el Port de València, que és el líder del Mediterrani occidental en termes de volum de mercaderies, anualment genera més de 15.000 ocupacions i activitat per valor de més de 1.100 milions d'euros. Quant al sistema ferroviari, el principal

eix és el Corredor Mediterrani, la Línia d'Alta Velocitat Madrid-Llevant, la xarxa de Metrovalència i rodalia Renfe, amb 252 km de vies fèrries i 66 estacions.

Encara que compta amb aquests serveis públics de transport a nivell regional, a la Comunitat Valenciana hi ha un important parc automobilístic. Només la ciutat de València compta amb quasi mig milió de vehicles. Encara que s'han posat en marxa plans d'acció i polítiques ambientals per a previndre i controlar la contaminació atmosfèrica, especialment en les grans ciutats, a vegades els nivells superen la normativa i són inacceptables per a la protecció de la salut, sent-e el trànsit de vehicles el principal causant. És per això que una de les iniciatives que s'han impulsat en molts municipis és l'ús de la bicicleta com a mitjà de transport, per al foment de l'esport i per a disminuir els nivells de contaminació atmosfèrica.

Quant a l'energia, a la Comunitat Valenciana a causa de l'escassa implantació de fonts d'energia renovables, el nivell d'autoabastiment és escàs (només el 27%). Es consumeix principalment energia nuclear de plantes nuclears externes, encara que la generació d'electricitat es produeix al territori. Gràcies a l'augment de l'eficiència energètica, el consum d'energia tant l'ús domèstic com l'industrial ha disminuït en els últims anys.

El medi ambient i les àrees públiques verdes és un dels objectius principals de la Generalitat Valenciana, amb la posada en marxa de la Política de Paisatge. Es tracta de crear una Infraestructura Verda interconnectada conformada per la xarxa valenciana d'espais naturals protegits o la Xarxa Natura 2000, la incorporació d'altres paisatges de valor cultural i visual i les àrees crítiques del territori amb restriccions per a la urbanització, com puguen ser zones inundables, àrees amb elevat risc d'erosió, zones de recarrega d'aqüífers, entre altres.

La Comunitat Valenciana compta amb un Pla Integral de Residus que fomenta una política apropiada en la gestió dels residus, en disminueix la generació i impulsa un correcte tractament, i involucra que les Administracions Públiques i els consumidors assumisquen les seues respectives quotes de responsabilitat.

Encara que a nivell autonòmic hi ha Plans d'Intervenció en Emergències per a fer front als principals riscos que existeixen com són els incendis, les inundacions, les onades de calor i de fred, les mercaderies perilloses, els nuclears o els sismes, queda pendent que els municipis desenvolupen els plans esmentats en l'àmbit local, que s'adapten a les característiques de cada zona.

Per a la posada en marxa de tots aquests plans i polítiques, els 542 municipis són la base territorial de la Comunitat Valenciana. Compten amb total autonomia en la gestió dels seus interessos, en el seu govern i en la seua administració, que correspon als ajuntaments, els quals poden crear mancomunitats per a la gestió més eficient de serveis. Les principals competències que tenen els ajuntaments són les relacionades amb matèries com l'urbanisme, serveis socials comunitaris, abastiment i tractament d'aigües, recollida i tractament de residus, la promoció del turisme, la cultura i l'esport.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

1. Finançament i coordinació

- Respecte als plans d'urbanització de les ciutats, disposar d'una estructura legal i reguladora que siga coherent, transparent i que aplique les normes sense excepcions a nivell municipal, autonòmic i estatal.
- Planificar i organitzar, a través de plans regionals i metropolitans, el creixement urbà, orientat a espais públics coherents amb la prosperitat econòmica, el desenvolupament social i la sustentabilitat ambiental. Es tracta de promoure el bon ús de la infraestructura entre ciutats veïnes, establir serveis estratègics conjunts, i obtindre els màxims beneficis en relació al desenvolupament i la competitivitat regional.
- Disposar d'un model financer i econòmic que garantisca la viabilitat de les inversions i el manteniment de les infraestructures bàsiques.
- Potenciar la coordinació i l'assessorament amb altres entitats públiques, diputacions, universitats, altres municipis i empreses innovadores.
- Col•laborar amb altres municipis a través de xarxes existents per a compartir experiències i informació, promoure accions conjuntes i buscar finançament extern que milloren el funcionament.
- Integrar-se en la Xarxa de Municipis Valencians cap a la Sostenibilitat a fi d'intercanviar experiències i promoure accions conjuntes en la xarxa europea.
- Firmar la Carta de Xàtiva per a fer convenis amb altres municipis i amb la Diputació, en coordinació amb la Generalitat Valenciana, a fi d'aprofundir en temes mediambientals, realitzar auditories, adherir-se a la Carta Alborg i integrar-se en el Consorci-Xarxa de Municipis Valencians cap a la Sostenibilitat.

2. Sostenibilitat

a) Sobre Medi ambient:

- Adherir-se a la Carta Aalborg per a potenciar el desenvolupament sostenible de les ciutats i pobles, per mitjà de la participació ciutadana i la implicació de sectors econòmics i socials.
- Integrar l'Agenda Local 21 promoguda en la Conferència de Nacions Unides per al Medi Ambient i desenvolupament feta a Río de Janeiro en 1992, com un Pla d'Acció de Desenvolupament Sostenible per al segle XXI en els àmbits econòmic, social, cultural i ambiental.
- Elaborar plans mediambientals que incloguen accions per a fer una bona gestió del risc climàtic.

- Crear i potenciar sistemes d'informació ambiental a la ciutadania.
- Elaborar un decàleg de bones pràctiques ambientals per als treballadors de l'Administració Pública.
- Implantar un Sistema de Gestió de Qualitat en les entitats públiques.
- Potenciar organitzacions ecologistes en el municipi que realitzen activitats d'educació mediambiental, neteja de rius i riberes, protecció d'espècies, recuperació d'elements forestals en l'entorn de les ciutats.

b) Sobre el cicle de l'aigua:

- Gestionar de forma eficient les séquies, aigua de pluja i els rius.
- Implantar nous sistemes urbans de drenatge sostenible que permeten l'estalvi energètic.
- Realitzar campanyes de sensibilització respecte al valor de l'aigua en la població.

c) Sobre l'eficiència energètica:

- Realitzar una gestió eficient de la comptabilitat i la monitorització energètica.
- Augmentar la inversió i l'estalvi a través de millores en les instal•lacions municipals.
- Realitzar canvis en els hàbits d'ús energètics, a través de campanyes de sensibilització a la població.
- Rehabilitar edificis municipals i llars que permeten l'estalvi energètic.
- Potenciar un transport públic sostenible, accessible i planificat.
- Renovar de l'enllumenat públic.

d) Sobre la protecció i millora de l'entorn de les ciutats:

- Fomentar espais protegits amb serveis guiats per a realitzar accions d'educació mediambiental.

e) Sobre la gestió de residus:

- Usar la tecnologia de xips amb residus orgànics.
- Millorar i conscienciar l'ús d'Ecoparcs.
- Millorar el funcionament del reciclatge.
- Sensibilitzar a la societat a través de campanyes en centres educatius, xarxes socials, centres de joventut, associacions de veïns i centres culturals per a reduir, reciclar i reutilitzar.

f) Sobre la contaminació acústica i de l'aire:

- Disminuir els nivells mitjans anuals de partícules fines (PM2.5 i PM 10) en les ciutats.
- Posar en marxa programes per a facilitar l'ús de transport públic i de bicicletes.

g) Rehabilitació d'espais públics:

- Crear espais verds d'accés universal a tots els públics.
- Reconfigurar zones turístiques, com sendes rurals i patrimoni històric, incentivant el respecte per la natura i el passat.
- Fomentar tallers d'ocupació per a rehabilitar jardins o cultivar horts urbans.
- Destinar un mínim de 10 a 15 metres quadrats d'àrea verda per habitant, distribuïts equitativament en relació a la densitat de la població, segons les recomanacions de l'Organització Mundial per a la Salut.

h) Educació Mediambiental:

- Realitzar jornades, tallers i campanyes de conscienciació per a la ciutadania.
- Potenciar tallers per a noves tècniques de jardineria, horticultura i agricultura ecològica,
- Desenvolupar estratègies enfocades a col•lectius concrets, des de reciclatge per als infants fins a l'ús i la inversió d'energies renovables per a les empreses locals.
- Fomentar horts ecosocials i horts urbans.
- Promoure el consum de productes i serveis elaborats amb una gestió empresarial i pública ètica.

3. Inclusives

- Desenvolupar eines de participació ciutadana que faciliten les iniciatives populars i la seua incorporació en les decisions.
- Incentivar mesures en els plans urbanístics locals d'habitatge que donen solució als problemes d'inaccessibilitat a l'habitatge, infrahabitatge, exclusió social i immigració.
- Fer ús del parc d'habitatges existent, contribuint a la creació d'habitatge protegit, homogèniament distribuït i associat a les necessàries dotacions.
- Promoure espais comuns on la ciutadania puguen reunir-se i promoure la interacció social i la diversitat.

- Promoure l'accés a espais i transports públics i privats a persones amb capacitats diverses.
- Elaborar Plans Estratègics d'Inclusió i Integració amb la participació d'associacions, entitats socials, comunitat educativa, forces de l'Estat, en què estiga representada tota la ciutadania.
- Oferir espais públics a les entitats per a fer accions de sensibilització i integració.
- Crear i fomentar la participació en Fòrums d'Igualtat i Diversitat.
- Potenciar la figura de mitjancers culturals de diferents col•lectius que ajuden a conferir un aspecte de transparència, respecte i dignitat.
- Generar un pla de ciutat inclusiva on tots els actors urbans ajuden i participen en la inclusió de les persones en situació de vulnerabilitat.

4. Segures

- Fomentar l'assistència social municipal per als les persones en situació de vulnerabilitat, per a promoure'n la inclusió en xarxes socials, centres educatius, participació activa polítiques, xarxes de cerca d'ocupació, entre altres.
- Realitzar tallers d'ocupació per a les persones desempleades de llarga durada, enfocats a activitat econòmica sostenible municipal.
- Millorar la ubicació dels senyals de conducció, ampliació de les zones de vianants i incentivar l'ús de la bicicleta a través d'una apropiada habilitació de l'espai de vianants.
- Usar detectors urbans que mesuren la qualitat de l'aigua i l'aire, tant com a forma de previndre com per a d'avaluar l'evolució de la qualitat mediambiental.
- Programar accions de sensibilització sobre igualtat de gènere i d'atenció a víctimes de violència de gènere.

5. Resilients

- Destinar el 0,7% del PIB municipal a programes de cooperació amb altres municipis que permeten cooperar i auxiliar tercers municipis o tercers països en casos de desastre.
- Finançar programes de col•laboració entre ONG locals de països en desenvolupament i ONG locals i institucions municipals.
- Fomentar programes per a mesurar i augmentar la resiliència enfront de l'impacte de múltiples amenaces, especialment les relacionades amb el canvi climàtic.

- Confeccionar i implantar plans d'Intervenció Locals en Emergències adaptats a la realitat de cada localitat, que continga un mapa de riscos potencials del municipi, anàlisi de capacitats i gestió de recursos humans i materials.
- Posar en marxa el Marc d'Acció de Hyogo 2005-2015, sobre reducció de riscos de desastres.

Fonts de referència

ONU Hàbitat http://es.unhabitat.org/

PNUMA: Canvi climàtic i ciutats http://www.unep.org/spanish/

Fons de Població de l'ONU: Urbanització http://www.unfpa.org/es/urbanizaci%C3%B3n

PNUMA: Eficiència de recursos: http: //www.unep.org/spanish/resourceefficiency/

ICLEI: Governs locals per la sostenibilitat

Guanyadors 13a Edició Premis Ciutat Sostenible

Ciutat més sostenible en la seua globalitat – Ajuntament de Mutxamel.

Pla d'Acció Local per a la Sostenibilitat.

Àmbit de la gestió de residus – Ajuntament de Tiana.

Pla de Prevenció de Residus Municipals.

Gestió del cicle de l'aigua – Ajuntament de Benaguasil.

Pla d'Acció Estratègic E2Stormed.

Projecte Aquaval.

Educació Ambiental – Ajuntament de Noáin, la Vall d'Elorz.

Projecte "Parc dels Sentits".

Gestió Energètica – Ajuntament de Sant Just Desvern.

Pla d'Eficiència Energètica Municipal 2011-2015.

Manual de Formació Bàsica al Medi Ambient de Creu Roja Espanyola, 2012.

20 Anys de Polítiques Locals de Desenvolupament Sostenible a Espanya – Federació Espanyola de Municipis i Províncies i la Universitat Politècnica de València

Carta de Xàtiva

Conferència de les Nacions Unides per al Medi Ambient i desenvolupament, feta a Río de Janeiro en 1992: Agenda local 21: Pla d'acció de Desenvolupament Sostenible per al segle XXI.

Marc d'acció de Hyogo 2005-2015, sobre la reducció de riscos de desastres.

Carta d'Aalborg redactada en la Conferència Europea sobre Ciutats Sostenibles d'Aalborg (Dinamarca).

La pau

Estem decidits a propiciar societats pacífiques, justes i inclusives que estiguen lliures del temor i la violència. No pot haver-hi desenvolupament sostenible sense pau, ni pau sense desenvolupament sostenible.*

ODS 16

Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tots i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells.

* Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible; Resolució aprovada per l'Assemblea General de l'ONU el 25 de setembre de 2015.

Des dels seus orígens, ara fa 26 anys, la Universitat Jaume I té un fort compromís amb la pau i la solidaritat. Al preàmbul dels nostres estatuts, es valorem l'educació "com a participació en la transformació econòmica i cultural del conjunt de la societat i s'incorpora a les seues activitats, com a instruments d'acció positiva, la millora continuada de la qualitat en tots els seus servicis, el compromís social, el principi de solidaritat, el respecte a la diversitat, la igualtat entre els homes i les dones, la millora i protecció del medi ambient i el treball per la pau." En el mateix sentit, a l'article 3, en el seu apartat primer s'estableixen la pau i la solidaritat com a principis rectors de la nostra actuació.

També en la mateixa línia, segons l'article 4, "la Universitat Jaume I ha de procurar la formació integral dels seus membres per a la participació en el progrés de la societat i contribuir a assolir una convivència pacífica, justa, solidària, no discriminatòria i respectuosa amb el medi ambient, i ha d'exercir la seua vocació universal a partir de la inserció en la tradició històrica i cultural de l'entorn, mediterrani i europeu".

Però més enllà d'allò que podria quedar en mera retòrica de normes i programes, les accions de la nostra universitat han sigut coherents i conseqüents amb aquests principis i des de 1994, sols tres anys després de la creació de la UJI, començaren a succeir-se importants mostres de que la universitat anava a treballar amb intensitat aquestes àrees: El Màster Universitari i el Doctorat en Estudis Internacionals de Pau, Conflictes i Desenvolupament, la Càtedra UNESCO de Filosofia per a la Pau, el Màster en Cooperació al Desenvolupament, les Jornades anuals de Cooperació Internacional i Solidaritat, l'existència mateixa de l'Oficina de Cooperació al Desenvolupament i Solidaritat i de l'Institut Interuniversitari de Desenvolupament Social i Pau, junt amb la Universitat d'Alacant, en són alguns bons exemples del nostre compromís.

Al llarg dels, relativament, pocs anys d'història de l'UJI, el context global ha anat evolucionant. Els últims 26 anys han tingut molts clars i ombres, i hem assistit mitjançant la globalització produïda pels avanços de les tecnologies de la informació i les comunicacions a una mena d'acceleració de la història.

A l'àmbit de les relacions internacionals, varem assistir a la caiguda d'un dels dos blocs que havien protagonitzat la guerra freda des del final de la II Guerra Mundial, el bloc soviètic. I amb aquesta caiguda coneguérem la consolidació dels Estats Units

de Nord-Amèrica com única superpotència mundial, i el seu model polític, militar, econòmic i de relació amb el medi ambient, com l'hegemònic.

La Humanitat ha patit guerres als Balcans, Ruanda, Afganistan, Iraq, i als darrers temps Síria, entre les més conegudes, i infinitat de conflictes i tensions, com ara al Sàhara, Israel o Ucraïna.

En paral·lel però, creixia la preocupació global pel desenvolupament i la sostenibilitat. Així, a partir de 1990, Nacions Unides comença a publicar el seu Índex de Desenvolupament Humà i a Rio de Janeiro es desenvolupava la Cimera de la Terra al 1992. Una cimera que, tot i que a l'àmbit mediambiental nombrosos documents alertaven de que estàvem arribant als límits de la sostenibilitat del nostre planeta ja des dels anys 70, va ser el gran altaveu pels que denunciaven aquesta situació d'insostenibilitat i per les demandes d'un desenvolupament sostenible, recollides a la mateixa "Declaració de Rio sobre el Medi Ambient i el Desenvolupament".

Del 2000 al 2015 l'agenda del desenvolupament global estigué protagonitzada pels Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni, que malgrat suposar una important guia per a l'acció del desenvolupament, no acompliren en general amb les grans expectatives dipositades en ells.

Però 2015 ha de suposar una fita cabdal. L'aprovació per part de l'Assemblea General de les Nacions Unides de l'Agenda 2030 i els Objectius de Desenvolupament Sostenible suposen un autèntic canvi de paradigma en la manera d'abordar els principals problemes de la Humanitat. Els problemes s'han determinat minuciosament sobre una base molt participativa i la responsabilitat en l'obtenció de les solucions a aquests problemes també ha de ser compartida, participativa i transversal. Solucions complexes per problemes complexos. Solucions interconnectades per problemes interconnectats. 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible amb 169 metes, agrupats al voltant de 5 esferes igualment interrelacionades i interdependents: El Planeta, les Persones, la Prosperitat, la Pau, i les Aliances. Hem de treballar de manera conjunta perquè les persones aconseguisquen prosperitat respectant el planeta, i per això és imprescindible la pau. Hem de treballar per la pau entre les persones i per això són imprescindibles les aliances per una prosperitat que respecte el planeta. Podríem enunciar la mateixa idea de moltes maneres diferents, però el que tenim ben clar és que hem de treballar en les cinc esferes en paral·lel per tal que eixe món millor que tots desitgem siga una realitat certament tangible en un futur no molt llunyà.

A la Universitat Jaume I hem treballat de manera especial l'àmbit de la Pau, corresponent a l'esfera de la Pau i a l'Objectiu de Desenvolupament Sostenible 16 de l'Agenda 2030. Aquest Objectiu reclama "promoure societats pacífiques i inclusives pel desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tots i construir a tots els nivells institucions eficaces i inclusives que reten comptes" i

desgrana aquesta pau i aquesta justícia en 12 metes que ben assolides haurien de proporcionar una pau duradora: Des de l'eliminació de totes les formes de violència, fins la reducció considerable de la corrupció; des de la reducció dels corrents financers il·lícits, fins la promoció de l'estat de dret i la transparència dels governs; des d'evitar el maltractament als xiquets i xiquetes en totes les seues formes fins la protecció de les llibertats fonamentals de tota la societat; des de l'accés a la identitat jurídica fins la promoció de lleis i polítiques no discriminatòries en favor del desenvolupament sostenible.

La universitat en general, i la Universitat Jaume I en particular, per la mateixa vocació universalista que li dóna nom, està en disposició de continuar aprenent, formant i compartint el coneixement científic derivat de totes aquestes àrees d'acció, des dels diferents prismes de l'acadèmia, amb la resta d'agents i institucions compromeses en aquesta construcció d'un món millor que ens reclama l'Agenda 2030. En definitiva, de pensar i actuar, tant en global com en local, per millorar l'Aliança Mundial pel Desenvolupament Sostenible que marca l'ODS 17, junt amb les ongds, les entitats locals, com aquelles més properes a la ciutadania, el govern de la Generalitat Valenciana i de l'Estat, així com els diferents organismes internacionals amb els que venim col·laborant i d'altres.

Siga l'Agenda 2030 la nova força que ens impulse a aconseguir eixe món més pacífic, pròsper i sostenible que desitgem tots i per a tots, eixe món amb el que ens varen comprometre els nostres Estatuts, ara fa 26 anys.

Vicent Climent Jordà
Rector de la Universitat Jaume I

Promoure societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, facilitar l'accés a la justícia per a tots i crear institucions eficaces, responsables i inclusives a tots els nivells

Elaborat per Solidaritat Internacional del País Valencià (SIPV)

Presentació de l'entitat

Solidaritat Internacional del País Valencià és una ONG d'utilitat pública, de caràcter laic, apolític i progressista que naix el 1991 amb la intenció de contribuir a un escenari més just, més equitatiu i amb una garantia de drets més gran.

Declarada d'utilitat pública en 2002, des de fa més de 25 anys la nostra organització promou un canvi social en l'àmbit local i internacional que done com a resultat un món en què totes les persones puguen exercir els seus drets individuals i col·lectius i desenvolupar les seues capacitats.

Per a això, ens basem en valors ecològics i feministes i en el principi de pensar globalment per a actuar localment.

Desenvolupem projectes de sensibilització i educació per al desenvolupament ja que pensem que difondre injustícies i conscienciar la ciutadania són pilars fonamentals per a aconseguir un canvi en les relacions econòmiques, polítiques i socials entre els països del nord i del sud.

Treballem en cooperació al desenvolupament en països d'Amèrica Llatina, Àfrica, Orient Mitjà i el Magrib junt amb les nostres organitzacions sòcies locals en els sectors d'actuació següent:

- Dret a l'alimentació: treballem pel dret dels pobles a una alimentació autònoma, suficient i de qualitat mitjançant la promoció de models de producció sostenible, actuant en clau local, impulsant regles del comerç just.
- Equitat de gènere: lluitem contra totes les formes de violència contra la dona a través del desenvolupament de projectes dirigits a l'apoderament de les dones i a la promoció dels seus drets sexuals i reproductius.
- Medi ambient: ens és imprescindible apostar per un model de desenvolupament sostenible a curt i llarg termini, treballant en la mitigació dels efectes del canvi climàtic.

- Participació ciutadana: creiem que han de ser les persones les protagonistes del seu desenvolupament, democratitzant les institucions i animant a la participació ciutadana amb veu pròpia. Desenvolupem projectes d'enfortiment del teixit associatiu i institucional dels països en què actuem.
- Drets humans: davant de determinades realitats, hem de promoure els drets civils i polítics de les persones i assentar les bases d'una cultura democràtica basada en el respecte pels drets humans.
- Desenvolupament local sostenible: treballem a dotar d'infraestructures sostenibles i adaptades a les necessitats de cada comunitat que faciliten l'accés a qüestions tan bàsiques com el sanejament i accés a l'aigua, la sanitat o l'educació.

SIPV col·labora amb la Fundació Alianza por la Solidaridad i altres associacions autonòmiques de solidaritat internacional (Andalusia, Canàries, Galícia i País Basc), al mateix temps que forma part dels consells de cooperació de distints ajuntaments de la Comunitat Valenciana, així com en diferents xarxes i plataformes com la Coordinadora Valenciana d'Organitzacions No Governamentals per al Desenvolupament (CVONGD).

Definició de l'ODS i de les principals metes

Si bé en els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni establits l'any 2000 la promoció de la pau i la justícia no es contemplava com un objectiu específic, els Objectius de Desenvolupament Sostenible[1] han avançat en eixe sentit, posant en relleu la necessitat de vincular pau i desenvolupament per mitjà de l'objectiu 16, que se centra en la *promoció de societats pacífiques i inclusives per al desenvolupament sostenible, la provisió d'accés a la justícia per a tots i la construcció d'institucions responsables i eficaços a tots els nivells.*

Així, la pau, l'estabilitat, els drets humans i la governabilitat efectiva basada en l'estat de dret es tornen vies importants per al desenvolupament sostenible. En un món cada vegada més dividit, algunes regions gaudeixen de nivells permanents de pau, seguretat i prosperitat, mentre que altres cauen en cicles aparentment eterns de conflicte i violència. De cap manera es tracta d'alguna cosa inevitable i ha de ser abordada.[2]

1 Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), van ser aprovats per 200 estats de tot el món en la Cimera per al Desenvolupament Sostenible que és va dur a terme al setembre de 2015 prenent com a base els Objectius de Desenvolupament del Mil·lenni (ODM) de l'any 2000.

2 http://www.transparencia.gva.es/documents/162284683/162521432/16_PazJusticia_cast_v01+copy.pdf/b689e985-7c9a-4f53-8c58-63396216db69

Els alts nivells de violència armada i inseguretat tenen conseqüències destructives per al desenvolupament d'un país, afecten el creixement econòmic i redunden sovint en greuges arrelats entre comunitats que poden estendre's per generacions. La violència sexual, els delictes, l'explotació i la tortura també són fenòmens generalitzats, on hi ha conflictes o no hi ha Estat de Dret i els països han de prendre mesures per a protegir als sectors que corren més riscos.

En aquest sentit el discurs públic ha posat en relleu la necessitat urgent de reconéixer i abordar la falta de confiança entre els governs, les institucions i les persones.[3] Per a crear un entorn propici que permeta construir societats inclusives i pacífiques i assegurar la cohesió social i el respecte de l'estat de dret, caldrà crear institucions públiques eficaces, obertes i responsables.

És tasca dels governs i les institucions internacionals, millorar la reconstrucció i reintegració de les societats després de les crisis i els conflictes. S'ha d'abordar la qüestió de la fragilitat dels estats, donar suport als desplaçats interns i contribuir a la resiliència de les persones i les comunitats. La reconciliació, la consolidació de la pau i la creació de l'Estat són essencials perquè els països deixen de ser fràgils i desenvolupen societats cohesionades i institucions sòlides.[4] En aquest procés, es fa necessària també la consolidació de la participació dels països en desenvolupament en les institucions de governabilitat mundial.

En definitiva, aquest objectiu busca reduir substancialment totes les formes de violència, treballant amb les comunitats i els governs per a trobar solucions duradores als conflictes i la inseguretat.

I hem de destacar que aquesta nova agenda per al desenvolupament planteja uns objectius relacionats i mútuament interdependents de pau i seguretat, desenvolupament i drets humans. De manera que respondre a tots els objectius com un tot coherent i integrat serà fonamental per a assegurar les transformacions necessàries a gran escala.

Les metes de l'Objectiu 16 són:

1. Reduir considerablement totes les formes de violència i les taxes de mortalitat connexes en tot el món.
2. Posar fi al maltractament, l'explotació, la tracta, la tortura i totes les formes de violència contra els xiquets.
3. Promoure l'estat de dret en els plans nacional i internacional i garantir la igualtat d'accés a la justícia per a tots.

3. http://www.un.org/en/development/desa/publications/files/2015/01/SynthesisReportSPA.pdf

4 Informe de síntesi del secretari general sobre l'agenda de Desenvolupament sostenible després de 2015

4. Per a 2030, reduir de manera significativa els corrents financers i d'armes il·lícites, enfortir la recuperació i devolució de béns robats i lluitar contra totes les formes de delinqüència organitzada.
5. Reduir substancialment la corrupció i el suborn en totes les seues formes.
6. Crear institucions eficaces, responsables i transparents a tots els nivells.
7. Garantir l'adopció de decisions inclusives, participatives i representatives que responguen a les necessitats a tots els nivells.
8. Ampliar i enfortir la participació dels països en desenvolupament en les institucions de governança mundial.
9. Per a 2030, proporcionar accés a una identitat jurídica per a tots, en particular per mitjà del registre de naixements.
10. Garantir l'accés públic a la informació i protegir les llibertats fonamentals, de conformitat amb les lleis nacionals i els acords internacionals.

A més s'emmarquen en dos mesures que possibiliten la consecució de les metes:

a) Enfortir els institucions nacionals pertinents, fins i tot per mitjà de la cooperació internacional, amb vista a crear capacitat a tots els nivells, en particular en els països en desenvolupament, per a previndre la violència i combatre el terrorisme i la delinqüència.

b) Promoure i aplicar lleis i polítiques no discriminatòries a favor del desenvolupament sostenible..

Situació actual

Dades i xifres

Les Nacions Unides, en la web dels ODS, destaquen els següents dades:[5]

- El poder judicial i la policia estan entre les institucions més afectades per la corrupció.
- La corrupció, el suborn, el robatori i el frau fiscal costen al voltant de 1.260 milions de dòlars per als països en desenvolupament a l'any; aquesta quantitat de diners podria ser utilitzada per a elevar per damunt dels 1,25 dòlars diaris a les persones que viuen amb menys d'aqueixos diners durant un mínim de sis anys.
- La taxa de xiquets que abandonen l'escola primària en els països afectats pels conflictes va arribar al 50 per cent en 2011, que representa 28,5 milions de

5 http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/peace-justice/

xiquets, mostrant l'impacte de les societats inestables en un dels principals objectius de l'agenda després de 2015: l'educació.

- L'estat de dret i el desenvolupament tenen una interrelació significativa i es reforcen mútuament, per la qual cosa és essencial per al desenvolupament sostenible a escala nacional i internacional.
- L'últim informe sobre els objectius de desenvolupament del mil·lenni de l'any 2015 ens mostrava el panorama a què hem de fer front i concentrar els esforços dels diferents agents de la comunitat internacional en relació amb aquest objectiu de pau i justícia:
- L'assistència oficial per al desenvolupament per part de països desenvolupats va augmentar un 66 % en termes reals entre els anys 2000 i 2014, i va arribar als 135.200 milions de dòlars (Informe ODM 2015, pàg. 7).
- El servei del deute extern com a percentatge de l'ingrés per exportacions en els països en desenvolupament va caure del 12 % l'any 2000 al 3 % en 2013 (Informe ODM 2015, pàg. 7).
- Les dones continuen sent objecte de discriminació per a accedir al treball, als béns econòmics i per a participar en la presa de decisions privades i públiques. Les dones també tenen major probabilitat de viure en la pobresa que els hòmens (Informe ODM 2015, pàg. 8).
- Per a final de 2014, els conflictes havien forçat quasi 60 milions de persones a abandonar les seues llars (Informe ODM 2015, pàg. 8).
- En l'actualitat, s'estima que 880 milions de persones viuen en condicions marginals en les ciutats del món en desenvolupament (Informe ODM 2015, pàg. 9).

Propostes i pràctiques a desenvolupar

1. En el marc de l'Aliança de Ciutats pel Desenvolupament Sostenible, es proposa que les ONGD del territori acompanyen en la Campanya de promoció i informació dels objectius de desenvolupament sostenible. Aquesta campanya, amb col·laboració de la Generalitat Valenciana, s'ha plantejat amb la finalitat de desenvolupar coneixements, valors i competències a la població escolar i a la ciutadania en general. Partint de l'exposició de tres *roll-up* sobre els ODS que s'instal·laran de manera itinerant en centres educatius i instal·lacions municipals, proposem:

- Que el municipi comunique el calendari dels centres i instal·lacions a les ONGD del territori i a l'ONGD a la qual se li va assignar l'ODS que apadrina el municipi (Solidaridad Internacional del País Valenciano en el cas de l'ODS 16).

- Realitzar una cercavila amb música dirigida a la població en general que finalitze en l'espai públic on estiga instal·lada l'exposició (centre esportiu, piscina municipal, escola d'estiu, etc.), a fi de generar atenció i afluència.
- Dur a terme un contacontes o una xicoteta representació teatral itinerant sobre l'ODS 16 en el mateix centre o instal·lació pública en què estiga ubicada l'exposició.
- Realitzar tallers en els centres educatius, adaptats a la població escolar de Primària, Secundària i Batxillerat.

Per al finançament d'aquestes activitats, el municipi podria destinar una ajuda.

2. Reconeixement de 'municipi intercultural'. Per a lluitar contra la discriminació entre cultures i fomentar una cultura de pau, proposem que els municipis es comprometen a una sèrie de principis que faciliten una ciutadania intercultural i una convivència enriquida. Solidaridad Internacional del País Valenciano treballa en el foment d'un decàleg (Decàleg per un municipi intercultural) que arreplega aquests principis, el compliment del qual atorgarà el segell de distinció de 'municipi intercultural'. Queda per definir quina figura/es realitzaran la valoració del compliment d'aquests principis (ciutadania en general, la regidoria d'immigració o equivalent, altres institucions municipals, entitats privades, etc.) i de quina manera (per vots, consens, etc.).

El Decàleg per un municipi intercultural conté els principis següents:

I. Discurs positiu i de drets: la comunicació entorn de la visió de la diversitat cultural com una oportunitat i no un problema i on els/les migrants són un recurs i no grups vulnerables. Però el discurs ha d'explicar també els riscos de fractura social que acompanya negar drets o limitar deures a persones provinents d'altres contextos amb què convivim.

II. Estratègia intercultural: actuacions i treballs entorn de la visibilització d'interculturalitat a llarg termini en el municipi. Treballar/impulsar una estratègia intercultural municipal on es promoguen accions que donen visibilitat a la diversitat cultural, al coneixement d'altres cultures (tant presents com no en l'entorn del municipi) i que ajuden a transformar l'imaginari col·lectiu i individual de la població respecte a la visió de social de cultures diferents de la pròpia.

III. Coresponsabilitat i participació: els municipi estableixen les vies per a l'exercici d'una ciutadania responsable que faciliten la implicació tant de la societat receptora com de persones migrants, i promouen la participació de la població migrant en el disseny i l'avaluació de les actuacions del municipi a fi de dotar-los de protagonisme.

IV. Formació i sensibilització: es promouen accions formatives i de sensibilització en el conjunt local, però sobretot en l'administració pública, intentant fer partícip també el sector privat. Aquestes accions han de promoure una normalització de la percepció d'altres cultures.

V. Compromís polític: la interculturalitat ha d'entendre's com una mirada transversal aplicable a qualsevol instrument, acció o discurs públic dins del municipi.

VI. Revisió: s'inicia un exercici de revisió de les principals accions, activitats i projectes que tenen lloc en el municipi 'a través d'una lent intercultural'. La idea és realitzar funcions de revisió en matèria de diversitat cultural, atenent tots els sectors que puguen ser sensibles de realitzar la dita activitat.

VII. Mediació i resolució: es creen institucions especialitzades per a gestionar el conflicte cultural.

VIII. Governança/lideratge intercultural: es dóna suport a iniciatives perquè hi haja representants de diversos orígens en estaments públics i de la societat civil del municipi.

IX. Identificació de reptes interculturals: es realitza una labor d'identificació de problemes i reptes interculturals del municipi per a donar-los solució.

X. Rendició de comptes basada en els resultats: es genera un instrument per a construir i supervisar l'estratègia dels municipis entorn d'un objectiu comú: la construcció de municipis interculturals. .

3. A fi de crear i mantenir institucions responsables, transparents i no discriminatòries, es proposa:

- Declarar el municipi com a 'zona lliure de paradisos fiscals', és a dir, assumir el compromís de donar els passos necessaris per a assegurar que en els concursos públics es faça valer i es reconega les empreses que tenen conductes fiscals responsables en detriment de les empreses que utilitzen els paradisos fiscals per a cometre frau.
- Incorporar la compra pública ètica (CPE) en l'administració pública. La compra pública ètica fa referència als contractes públics que introdueixen criteris ètics relatius al compliment de convencions internacionals i estàndards sobre condicions de treball i salaris dignes, drets laborals i sindicals, lluita contra el treball infantil i igualtat de gènere, donant preferència en les seues compres als que aposten per criteris o estàndards més exigents, com són els de comerç just. La CPE és una de les dimensions de la compra pública sostenible o responsable, en la qual a més de valorar les ofertes segons el preu o les especificacions tècniques, es tenen en compte altres criteris, com els ambientals i socials. Per a la incorporació de la CPE, es recomana

seguir els passos d'un pla d'acció que pot consultar-se en la pàgina web de la Coordinadora Valenciana d'ONGD dissenyada a aquest efecte i la Guia pràctica facilitada en eixa pàgina.

Les aliances

Estem decidits a mobilitzar els mitjans necessaris per a implementar aquesta Agenda per mitjà d'una Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible revitalitzada, que es base en un esperit de major solidaritat mundial i se centre particularment en les necessitats dels més pobres i vulnerables, amb la col·laboració de tots els països, totes les parts interessades i totes les persones.*

ODS 17

Enfortir els mitjans d'execució i revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible.

* Transformar el nostre món: l'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible; Resolució aprovada per l'Assemblea General de l'ONU el 25 de setembre de 2015.

L'Agenda 2030 per al Desenvolupament Sostenible va ser dissenyada en 2015 entorn de cinc esferes rellevants (Planet, People, Prosperity, Peace and Partnership - o Aliances -) i tracta d'impulsar els 17 ODS (objectius de desenvolupament sostenible) identificats durant els pròxims 14 anys.

Des del punt de vista de les Universitats i, en particular, de la Universitat Miguel Hernández d'Elx (UMH), la nostra participació com a institució aliada a altres institucions o organismes i, en particular, als ajuntaments, es reflecteix en 8 dels 17 objectius de desenvolupament sostenible identificats. Òbviament, la participació de les Universitats se centrarà entorn de les seues possibilitats reals de participació, d'acord amb les tasques que desenvolupen habitualment. Més en concret, cal esperar aliances en temes de formació - a tots els nivells -, de recerca i transferència de coneixements, de cooperació al desenvolupament, de difusió de la cultura i de creació d'empreses. A continuació presentem una exposició de possibles participacions de cara al futur, especificant, a títol d'exemple i segons els casos, les aliances ja establides per la UMH.

ODS 1: Eradicació de la pobresa

Quant a la meta 1.a. ("Garantir una mobilització significativa de recursos des de fonts diverses, incloent a través de la millora de la cooperació al desenvolupament, amb la finalitat de subministrar mitjans adequats i predictibles per a països en vies de desenvolupament, i, en particular per als menys desenvolupats, a fi d'implementar programes i polítiques per a eradicar la pobresa en totes les seues dimensions"), la UMH porta més de 10 anys cooperant al desenvolupament a la província al Nord de Rwanda, Ruhengeri, i més en concret en la ciutat de Nemba. Allí, amb ajudes oficials i d'ONGs, s'han construït unes escoles de primària i secundària que instrueixen anualment a més de 300 xiquets ruandeses.

ODS 2: Eradicació de la fam i promoció d'una alimentació sana i una agricultura sostenible

Dins de l'apartat d'una alimentació sana, en la UMH es disposa de grups de recerca agroalimentària que col·laboren amb la indústria local, i amb els seus respectius ajuntaments, en temes de seguretat alimentària i d'incorporació de components saludables, tant en menjars com en begudes, així com d'un grup dedicat a la nutrició saludable que, en connexió amb el nostre Centre d'Activitats Esportives, instrueix a

la gent que ho requereix per a adquirir bons hàbits alimentosos. A més, es treballa també a aconseguir varietats alimentàries de major resistència a les plagues i a la sequera. Amb freqüència es col·labora amb els ajuntaments en iniciatives la fi de les quals és disseminar les propietats dels diferents aliments, com les sessions que organitza l'Institut de Biologia Molecular i Cel·lular titulades "ciencia amb tapes" i que, amb freqüència, es realitzen en el Centre de Congressos d'Elx en col·laboració amb el seu Ajuntament.

ODS 3: Promoció de la salut

A més del relacionat amb l'alimentació ja ressenyat en el paràgraf anterior, la UMH disposa de grups de recerca actius en malalties neurodegenerativas, a mantenir la salut dels més majors i a dissenyar robots útils per a persones amb algun tipus de discapacitat. Aquestes iniciatives han rebut el reconeixement i el suport d'associacions i corporacions locals.

Recentment, el Vicerectorat de Relacions Internacionals de la UMH ha conclòs la rehabilitació de l'Edifici de Consultes de l'Hospital de Nemba. A més de la reestructuració de la façana de l'edifici i la millora de les instal·lacions elèctriques, s'han inaugurat noves consultes (Oftalmologia, Odontologia, Neurologia, Psiquiatria i Psicologia). Dins del recinte hospitalari, també, s'ha construït un aula amfiteatre per a donar cursos presencials de formació. Les obres formen part d'una sèrie de millores, propulsadas pel responsable del programa de Cooperació al Desenvolupament de la UMH a Rwanda, el Prof. Emèrit Mariano Pérez Rierol, que pretenen cobrir les necessitats mèdiques dels vilatans i ampliar els recursos i la formació del personal sanitari de l'hospital de Nemba. Un altre dels projectes de la UMH a Rwanda és la construcció d'una sala de teleconferències que permetrà als professors de la UMH oferir formació oficial a la població ruandesa, a través de cursos online. Aquesta sala compta amb capacitat per a 14 persones i s'estan ultimant els detalls per a la seua engegada.

ODS 4: Garantir una educació de qualitat equitativa i inclusiva i promoure les oportunitats d'aprenentatge al llarg de la vida

En aquest apartat totes les Universitats estan realment compromeses participant en el disseny de noves eines per a permetre l'accés als coneixements més recents. Més en concret, l'accessibilitat a través d'Internet està permetent disposar d'un ampli camp d'actuació, desconegut fins a dates recents. La UMH, conscient d'aquesta problemàtica està potenciant la innovació entre el seu professorat per a oferir material educatiu accessible en xarxa. Així, la nostra plataforma de MOOCs ofereix 23 cursos en obert, atenent a més de 3.000 estudiants. D'altra banda, el nostre canal de Youtube ha crescut de forma rellevant, comptant amb més de 30.000 subscriptors, i convertint-nos en la primera Universitat espanyola pel nombre de

videos oferits en obert. L'última iniciativa de la UMH, encara en fase de disseny, consisteix en la creació d'un canal col·laboratiu amb les administracions locals, d'accés lliure i desenvolupament sostenible, dins de la plataforma "Nanocursos". Cada nanocurso oferirà una classe de curta durada, els test d'autocontrol corresponents, documents i informació relacionada. La creació d'aquest canal serà col·laborativa amb tots els municipis que així ho desitgen, permetent disposar d'un banc de bones pràctiques en l'àmbit local.

En relació amb la meta 4.4. ("Para 2030 s'ha d'haver incrementat substancialment el nombre de joves i adults que tenen habilitats rellevants, incloent destreses vocacionals i tècniques per a aspirar a ocupacions decents o a desenvolupar el seu esperit empresarial") en les Universitats, l'actual estructura dels graus de 4 anys, actualment en qüestió, ja arreplega un apartat de competències professionals enfocades a l'accés a l'ocupació. D'altra banda, les pràctiques en empresa són un bon procediment perquè l'estudiant universitari conega el món real de primera mà i facilita la seua primera ocupació. En moltes de les Universitats s'ofereixen, a més, cursos de capacitació per a aprendre les característiques de l'emprenedor, fins i tot, s'ofereixen eines per a possibilitar la creació d'empreses, com el programa "La Marató" en la UMH.

Hi ha un tema preocupant a nivell de l'elecció de carrera per part dels estudiants que accedeixen per vegada primera a la Universitat: la seua poca predilecció per cert tipus de carreres científiques o tècniques, segurament per haver-se guanyat una merescuda fama de carreres "difíciles". En aquest cas a més, hi ha una diferència per gènere poc raonable: més del 70% dels estudiants són homes. D'altra banda, la presència d'internet en les nostres vides demanda, cada vegada més, habilitats de programació. A la vista del que està ocorrent en els països més desenvolupats, la UMH ha decidit oferir aquest curs, per vegada primera, als ajuntaments de la província d'Alacant, la possibilitat d'incorporar en els col·legis com a activitat extraescolar, una hora setmanal d'ensenyament de programació per a alumnes de primària de 7 a 12 anys. És la trucada "Escola de Frikies".

ODS 5. Aconseguir la igualtat entre gèneres i empoderar a totes les dones i xiquetes

En aquest terreny les Universitats treballen des de fa temps, a través de les seues Unitats d'Igualtat. Es programen regularment activitats culturals i conferències que en ocasions, es comparteixen amb els ajuntaments.

ODS 9. Construir infraestructures resilientes, promocionar indústries inclusives i sostenibles i promoure la innovació.

Les accions universitàries per a promoure la innovació a tots els seus nivells són ben conegudes; d'açò es podrien aprofitar els ajuntaments que així ho desitgen. Així

mateix, les accions d'innovació generades en la Universitat entorn de les empreses són susceptibles de traslladar-se a les agències de desenvolupament local, com ja ha començat a fer la UMH.

ODS 10. Reduir les desigualtats en el si de cada país i entre països

La meta 10.7 ("Facilitar la immigració i la mobilitat ordenada, segura i regular de la gent, implementant polítiques migratòries planificades i ben gestionades") coincideix plenament amb els objectius de l'Observatori Provincial de la Immigració de la Diputació d'Alacant (OPIDA), sorgit del conveni de col·laboració subscrit entre la Universitat Miguel Hernández d'Elx, la Universitat d'Alacant, el CEU-Cardenal Herrera d'Elx i el centre associat de la UNED d'Elx, convertint-se així en l'eix central i coordinador de les accions que en matèria d'atenció a l'estranger es puguen emprendre en la província, concebent-se com una unitat d'estudi, anàlisi, avaluació i recerca sobre la problemàtica de la població immigrant en la província d'Alacant. Opida treballarà conjuntament amb els ajuntaments en les següent qüestions:

- Tendències de la immigració, basada en una exhaustiva i ordenada recollida de dades.
- Anàlisi de polítiques migratòries aplicades, amb especial èmfasi en les polítiques d'immigració familiar.
- Mesurament de la integració dels immigrants i els seus fills, a través de l'elaboració dels indicadors més apropiats.
- Impacte econòmic de la migració, tant en el mercat de treball com en el creixement de la població.

ODS 15. Protegir, restaurar i promocionar l'ús sostenible d'ecosistemes, boscos i de la biodiversitat.

En la majoria d'Universitats hi ha oficines mediambientals que s'ocupen de tots aquests temes i que amb freqüència col·laboren amb diferents ajuntaments.

Jesús Tadeo Pastor Ciurana
Rector de la Universitat Miguel Hernández

Enfortir els mitjans d'execució i revitalitzar l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible

Elaborat per la Coordinadora Valenciana d'Organitzacions No Governamentals per al Desenvolupament (CVONGD)

Presentació de l'entitat

La Coordinadora Valenciana d'ONGD (CVONGD) va nàixer l'any 1992 amb l'objectiu de coordinar les actuacions de les ONGD i aconseguir, mitjançant el diàleg, la reflexió i el treball conjunt, que les actuacions de totes siguen sempre el més coordinades, coherents, adequades i respectuoses possible, així com per a lluitar conjuntament perquè els ens públics i privats de la Comunitat que treballen en cooperació al desenvolupament ho facen en aquest sentit.

En l'actualitat compta amb 90 ONGD que tenen les seus distribuïdes per tota la geografia valenciana.

Els objectius de la CVONGD són:

- Representar col·lectivament les entitats que la conformen en el marc dels fins i objectius que s'enumeren en els seus estatuts davant de les institucions, socials i polítiques, i els mitjans de comunicació valencians en els temes transversals de cooperació internacional per al desenvolupament.
- Ser una plataforma que propose i potencie entre les entitats que la conformen, serveis i activitats, espais de treball de formació, reflexió i debat.
- Promoure la solidaritat amb altres agents i plataformes socials a través d'accions conjuntes.
- Impulsar i potenciar el coneixement i la implicació de la societat valenciana en matèria de cooperació internacional al desenvolupament.
- Vetlar per la transparència i gestió de qualitat de la cooperació internacional al desenvolupament segons els codis ètics internacionals.

Organització interna de la CVONGD:

L'òrgan principal de la Coordinadora és l'Assemblea General, composta per totes les organitzacions associades. Es reuneix almenys una vegada a l'any per a aprovar la gestió de l'any anterior i decidir el pressupost i el pla de treball de l'any següent. En aquest espai participatiu també es trien els càrrecs de la Junta Directiva i s'admeten

les ONGD que vulguen formar part d'aquesta xarxa.

Per a fer més operatiu el treball al llarg de la resta de l'any i a fi de promoure la participació del nombre més gran d'ONGD possible, en la CVONGD s'estableixen fòrums de treball continu en les temàtiques d'interés del sector. Aquests actualment són:

- Grup d'Educació per al Desenvolupament i Sensibilització.
- Grup de Polítiques de Cooperació.
- Grup de Comerç Just.

Les unitats de Castelló i Alacant treballen en la mateixa problemàtica en els seus corresponents territoris i aqueixa missió és un dels eixos vertebradors de la nostra labor com a entitat.
El sentit de la CVONGD li'l dóna també la seua labor d'assessorament en temàtica de cooperació que ofereix a la ciutadania en general i a les administracions en particular, les formacions a les entitats i altres d'accés lliure que ofereix, i de comunicació de la labor del sector en tota la Comunitat Valenciana.
Per a ampliar el coneixement, compartir les experiències i unificar els esforços a fer valer la cooperació al desenvolupament, la CVONGD participa en diferents xarxes entre les quals les més destacades podrien ser la Coordinadora d'ONGD d'Espanya i la campanya d'incidència política i mobilització social Pobresa Zero.

Definició de l'ODS i de les principals metes

Perquè una agenda de desenvolupament sostenible siga eficaç es necessiten aliances entre els governs, el sector privat i la societat civil. Aquestes aliances inclusives es construeixen sobre la base de principis i valors, una visió compartida i objectius comuns que atorguen prioritat a les persones i al planeta, i són necessàries a escala mundial, regional, nacional i local.
Cal adoptar mesures urgents encaminades a mobilitzar, reorientar i aprofitar els recursos privats per a generar transformacions a fi d'assolir els objectius de desenvolupament sostenible. Es necessiten inversions a llarg termini, per exemple la inversió estrangera directa, en sectors fonamentals, en particular en els països en desenvolupament. Entre aquests sectors figuren l'energia sostenible, la infraestructura i el transport, així com les tecnologies de la informació i les comunicacions.
El sector públic haurà d'establir una orientació clara respecte d'això. Han de reformular-se els marcs d'examen i vigilància, els reglaments i les estructures d'incentius que faciliten aqueixes inversions a fi d'atraure inversions i enfortir el desenvolupament sostenible. També han d'enfortir-se els mecanismes nacionals de vigilància, en particular les institucions superiors d'auditoria i la funció de fiscalització que correspon al poder legislatiu.

Les metes principals que es plantejen en l'ODS 17 són:

1. Finances

F.1) Enfortir la mobilització de recursos interns, fins i tot per mitjà de la prestació de suport internacional als països en desenvolupament, a fi de millorar la capacitat nacional per a recaptar ingressos fiscals i d'una altra índole.

F.2) Vetlar perquè els països desenvolupats complisquen com cal els seus compromisos en relació amb l'assistència oficial per al desenvolupament, inclòs el compromís de nombrosos països desenvolupats d'aconseguir l'objectiu de destinar el 0,7 % de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament i del 0,15 % al 0,20 % de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament dels països menys avançats, i animar els proveïdors d'assistència oficial per al desenvolupament que consideren fixar una meta per a destinar almenys el 0,20 % de l'ingrés nacional brut a l'assistència oficial per al desenvolupament dels països menys avançats.

F.3) Mobilitzar recursos financers addicionals procedents de múltiples fonts per als països en desenvolupament.

F.4) Ajudar els països en desenvolupament a aconseguir la sostenibilitat del deute a llarg termini amb polítiques coordinades orientades a fomentar el finançament, l'alleugeriment i la reestructuració del deute, segons corresponga, i fer front al deute extern dels països pobres molt endeutats a fi de reduir-ne l'endeutament excessiu.

F.5) Adoptar i aplicar sistemes de promoció de les inversions a favor dels països menys avançat

2. Tecnologia

T.1) Millorar la cooperació regional i internacional nord-sud, sud-sud i triangular en matèria de ciència, tecnologia i innovació, i l'accés a aquestes i augmentar l'intercanvi de coneixements en condicions mútuament convingudes, entre altres coses millorant la coordinació entre els mecanismes existents, en particular en l'àmbit de les Nacions Unides, i per mitjà d'un mecanisme mundial de facilitació de la tecnologia.

T.2) Promoure el desenvolupament de tecnologies ecològicament racionals i la seua transferència, divulgació i difusió als països en desenvolupament en condicions favorables, fins i tot en condicions concessionàries i preferencials, de mutu acord.

T.3) Posar en ple funcionament, al més tard en 2017, el banc de tecnologia i el mecanisme de suport a la ciència, la tecnologia i la innovació per als països

menys avançats, i augmentar la utilització de tecnologia instrumental, en particular de la tecnologia de la informació i les comunicacions.

3. Creació de capacitat

CC.1) Augmentar el suport internacional a l'execució de programes de foment de la capacitat eficaç i amb objectius concrets en els països en desenvolupament a fi de donar suport als plans nacionals orientats a aplicar tots els objectius de desenvolupament sostenible, fins i tot mitjançant la cooperació nord-sud, sud-sud i triangular.

4. Comerç

C.1) Promoure un sistema de comerç multilateral universal, basat en normes, obert, no discriminatori i equitatiu en el marc de l'Organització Mundial del Comerç, fins i tot per mitjà de la conclusió de les negociacions, d'acord amb el seu Programa de Doha per al Desenvolupament.

C.2) Augmentar de manera significativa les exportacions dels països en desenvolupament, en particular amb vista a duplicar la participació dels països menys avançats en les exportacions mundials per a 2020.

C.3) Aconseguir la consecució oportuna de l'accés als mercats, lliure de drets i de contingents, de manera duradora per a tots els països menys avançats, de conformitat amb les decisions de l'Organització Mundial del Comerç, entre altres coses vetlant perquè les normes d'origen preferencials aplicables a les importacions dels països menys avançats siguen transparents i senzilles, i contribuïsquen a facilitar l'accés als mercats.

5. Qüestions sistèmiques

Coherència normativa i institucional

1. Augmentar l'estabilitat macroeconòmica mundial, fins i tot per mitjà de la coordinació i coherència normatives.
2. Millorar la coherència normativa per al desenvolupament sostenible.
3. Respectar el lideratge i el marge normatiu de cada país per a establir i aplicar polítiques orientades a l'eradicació de la pobresa i la promoció del desenvolupament sostenible

Aliances entre múltiples intere*ssats*

1. Enfortir l'Aliança Mundial per al Desenvolupament Sostenible, complementada per aliances entre múltiples interessats que mobilitzen i

promoguen l'intercanvi de coneixements, capacitat tècnica, tecnologia i recursos financers, a fi d'ajudar a l'èxit dels objectius de desenvolupament sostenible en tots els països, en particular els països en desenvolupament.

2. Encoratjar i promoure la constitució d'aliances eficaces en les esferes pública, publicoprivada i de la societat civil, aprofitant l'experiència i les estratègies d'obtenció de recursos de les associacions.

Dades, supervisió i rendició de comptes

1. Per a 2020, millorar la prestació de suport per al foment de la capacitat als països en desenvolupament, inclosos els països menys avançats i els xicotets estats insulars en desenvolupament, amb vista a augmentar de manera significativa la disponibilitat de dades oportunes, fiables i d'alta qualitat, desglossades per grups d'ingressos, gènere, edat, raça, origen ètnic, condició migratòria, discapacitat, ubicació geogràfica i altres característiques pertinents en els contextos nacionals.

2. Per a 2030, aprofitar les iniciatives existents per a elaborar indicadors que permeten mesurar progressos aconseguits en matèria de desenvolupament sostenible i que complementen els utilitzats per a mesurar el producte intern brut, i ajudar al foment de la capacitat estadística en els països en desenvolupament..

Situació actual

La situació actual en l'àmbit de la cooperació a la Comunitat Valenciana és el reflex del desmantellament que ha patit l'ajuda oficial al desenvolupament en el territori, tant per la reducció de l'AOD (93 % des de 2008 quan va aconseguir el seu màxim històric) com pel descrèdit generat pels casos de corrupció que han afectat aquest àmbit a la Comunitat.

Els retalls en l'AOD a la CV fins a l'any 2015 van col·locar les administracions a la cua pel que fa a cooperació i solidaritat internacional. L'esforç pressupostari a penes va aconseguir en el seu conjunt un 0,02 % dels pressupostos consolidats, molt per davall del compromís del 0,7 % desitjable (el pressupost dedicat a cooperació al desenvolupament per part de la Generalitat Valenciana representa un 0,0196 % en 2014 i un 0,0213 % en 2015, dels seus pressupostos consolidats; aquest últim queda subexecutat i s'ha consumit només el 61,91 %).

La crisi institucional a partir dels casos de corrupció processats, unida als escassos recursos disponibles, ha comportat per a la Direcció General de Cooperació una imatge de descrèdit davant del sector de cooperació i la mateixa administració, la qual cosa ha portat a una rotació continuada de personal, un ambient de treball

molt tens i pressionat, unit a una manca de recursos tècnics, humans i econòmics que ha implicat un desmantellament de facto d'aqueixa direcció.

L'AOD de les entitats locals de la Comunitat no ha deixat de baixar des de l'any 2008 en què va aconseguir el seu màxim històric amb 7,9 milions d'euros. Els anys 2013 i 2014 van ser els de menor aportació des que es compta amb dades oficials i situen l'esforç conjunt de les entitats locals en un 0,04 % dels seus pressupostos consolidats.

L'escassa apropiació democràtica de la política de cooperació a escala regional actual té com a conseqüència la volatilitat de les dites polítiques, fa que es convertisca en una política imprevisible, falta de coherència interna i sense objectius clars en el mitjà i llarg termini.

Tot això fa que en la realitat hi haja una falta d'un marc normatiu i institucional cohesionat, funcional i amb el suficient consens entre els agents de cooperació valencians, cosa que, al seu torn, repercuteix en la discrecionalitat d'un any a un altre en les bases per a les diferents convocatòries, tot fent difícil el treball a mitjà i llarg termini dels diferents agents de cooperació sobre els quals es delega l'execució de l'AOD.

La participació va ser una de les característiques consubstancials al naixement de la cooperació descentralitzada. Mentre que en el conjunt de l'estat el 42 % de les entitats locals amb pressupostos de cooperació disposava de consells de participació, a la Comunitat aquest percentatge no va arribar a superar el 15 %.

Per a les ONGD, la falta de recursos econòmics públics i la complexa situació institucional viscuda per l'administració valenciana de cooperació ha comportat la crisi més greu des que hi ha la cooperació descentralitzada. S'ha reduït dràsticament el personal contractat, s'han perdut capacitats tècniques, s'ha hagut de renunciar a processos de canvi madurs, i s'ha sumit els socis locals en una situació d'incertesa total.

Les universitats públiques valencianes han patit igualment la reducció dràstica de recursos obtinguts a través de conveni, així com la no-recuperació de la convocatòria de subvencions per a investigació.

L'harmonització entre les administracions valencianes durant la vigència de l'actual pla director ha sigut inexistent. No s'han convocat els comités interdepartamentals ni interterritorials, i s'ha allunyat encara més els distints sectors i nivells de l'administració.

Propostes i pràctiques a desenvolupar

Les organitzacions socials junt amb les distintes administracions han d'articular un ampli procés de reflexió i diàleg entre els agents socials a partir d'una anàlisi

crítica i una reinterpretació de l'agenda en clau de justícia i solidaritat globals.

S'ha de fer un exercici col·lectiu d'anàlisi de l'ODS dedicat a evidenciar-ne els pros i els contres, i donar importància a les seues potencialitats.

Aquest exercici ha de fer-se a partir d'un diàleg democràtic i transversal al conjunt de la societat, per a aconseguir assumir la lògica universal que proposa l'agenda, i superar així la tradicional compartimentalització –tant a través de la lògica nord-sud com de l'artificial divisió en "sectors de desenvolupament"–, només des d'una anàlisi integral a partir de la trobada d'administracions, organitzacions i col·lectius socials que tradicionalment habiten espais allunyats podrà abordar-se un exercici d'aquesta naturalesa.

Per la seua banda, una política pública de cooperació per al desenvolupament amb enfocament integral ha d'incloure altres polítiques més enllà de la cooperació: educació, salut, comerç, agricultura, pesca, migracions, canvi climàtic, energia, seguretat, etc. Les intervencions en aquests àmbits generen un impacte en el desenvolupament dels països del sud i en la construcció d'una ciutadania global valenciana compromesa amb els objectius de desenvolupament sostenible, i s'ha de poder aprofitar l'oportunitat de crear sinergies en benefici d'aquests països, d'acord amb el principi de coherència de polítiques per al desenvolupament, que persegueix millorar l'impacte positiu de la política de cooperació i desenvolupament assegurant una vinculació més estreta i coherent entre el conjunt de polítiques públiques que incideixen en el desenvolupament, per a aconseguir l'eradicació de la pobresa i la desigualtat, la igualtat de gènere, el desenvolupament humà i la sostenibilitat mediambiental.

La Generalitat Valenciana té ara, després de 25 anys de cooperació descentralitzada, una gran oportunitat de revisió de la gestió de l'AOD per a treballar amb la resta d'administracions públiques i agents de cooperació de la Comunitat compromesos amb la solidaritat i la cooperació, i així treballar en busca d'una nova política de cooperació valenciana coordinada i amb el suficient consens entre els diferents agents de cooperació implicats.

Propostes concretes:

1. Repensar i enfortir la institucionalitat necessària per a abordar els desafiaments de la nova Agenda 2030, i elevar la seua gestió estratègica al màxim nivell dins de l'arquitectura de govern.
2. Impulsar la implementació de l'Agenda 2030 amb focus principal en la lluita contra la pobresa, les desigualtats i la sostenibilitat ambiental, i sota un enfocament de coherència de polítiques per al desenvolupament (CPD) en el conjunt de l'acció de govern: promoure i establir la compra pública ètica, el comerç just i el consum responsable a través d'un programa de política coherent i integral; donar suport i finançar accions educatives i de sensibilització al voltant del consum responsable; promoure la inclusió i el

respecte dels drets humans dels col·lectius, persones i cultures diferents, especialment de les persones immigrants amb una especial situació de vulnerabilitat.

3. Definir qui són els agents de cooperació, les seues funcions i compromisos, comptant amb societat civil, administracions públiques i sector privat.
4. Promoure el diàleg caracteritzat per la participació de nombrosos i diversos agents que, en peu d'igualtat, han compartit els diferents espais de participació, influència i presa de decisions que s'han articulat al llarg de la vida de la cooperació descentralitzada.
5. Incorporar una visió estratègica participativa que permeta aprofitar les capacitats i els recursos dels diferents agents de cooperació, per al disseny i la implementació de les polítiques de cooperació i de les campanyes de sensibilització, i també de generació de mecanismes de transparència informativa i rendició de comptes, millorant els mecanismes de funcionament municipals.
6. Participar en els grups de treball facilitats per les administracions i entitats especialitzades en la cooperació, a fi de construir diàlegs i acostar el debat als perfils tècnics de la cooperació, per a posar en comú les necessitats i les dificultats que té la cooperació local, i compartir les bones pràctiques.
7. Reforçar l'aliança i el treball conjunt entre ONGD i universitats per a promoure l'anàlisi crítica i la generació de coneixement.
8. Harmonització d'actuacions i augment de l'eficàcia de l'ajuda que incite a la busca de solucions col·laboratives, dirigit al desenvolupament d'una cooperació cooperativa i no competitiva.
9. Impulsar l'educació per al desenvolupament i la ciutadania global amb l'objecte de promoure una societat implicada amb la justícia social i ambiental, i la defensa, promoció i respecte dels drets humans.
10. Coordinar accions d'emergència i acció humanitària en el marc del Comité d'Acció Humanitària i Emergències de la Comunitat Valenciana.
11. Planificació de la contribució pressupostària en accions de cooperació i gestió de l'àrea de cooperació de l'administració encaminada a augmentar la previsibilitat i continuïtat dels distints programes.
12. Establir mecanismes perquè la incorporació del sector privat tinga impacte positiu en el desenvolupament i en l'Agenda 2030 i que eviten la llavada d'imatge, tenint en compte únicament aquelles empreses que complisquen els acords internacionalment subscrits que fan referència als drets de les persones treballadores, els drets de la terra i els drets de les persones consumidores.

13. Afavorir màxima transparència en l'execució dels pressupostos i eliminació de les diferències que hi ha actualment entre pressupostos aprovats i pressupostos finalment executats per a desenvolupar les polítiques de cooperació internacional.

14. Promoure la rendició de comptes i transparència, implicant-hi tots els agents involucrats i vinculant la gestió orientada per a resultats de desenvolupament.

15. Donar una resposta adequada a la crisi de refugiats, respectant la legalitat internacional.

16. Millorar l'accés a la tecnologia i els coneixements, a fi d'intercanviar idees i facilitar la innovació independentment del lloc en què s'estiga.

17. Promoure la presència de l'administració en els països de destinació, promovent la cooperació al desenvolupament incloent.

Fonts de referència

ONU. Objectius de desenvolupament sostenible: http://www.un.org/sustainabledevelopment/es/globalpartnerships/

Futur en comú: http://futuroencomun.net/

Avaluació intermèdia III Pla Director de la Cooperació Valenciana, 2014-2017: http://www.cvongd.org/ficheros/documentos/informe_sintetico_evaluacion_intermedia_del_iii_pdcv.pdf

24€ sota zero. La cooperació per al desenvolupament a la Comunitat Valenciana 2011-2014: http://www.cvongd.org/ficheros/documentos/extracto_informe24eurosbajocero-cooperacionvalenciana.pdf

Cooperació espanyola. ODS#17. Aliances per als objectius: http://www.cooperacionespanola.es/es/comunidad/cooperablog/ods-17-alianzas-para-los-objetivos

Pla Director de la Cooperació Espanyola 2013-2016: http://www.aecid.es/Centro-Documentacion/Documentos/Planificaci%C3%B3n/PD%202013-2016.pdf

Orientacions per a la rendició de comptes en matèria de cooperació internacional per al desenvolupament per a entitats locals de la Comunitat Valenciana: http://www.cvongd.org/ficheros/documentos/rendicion_de_cuentas_cooperacion_eell_cv.pdf

La cooperació al desenvolupament en els programa electorals per a les eleccions municipals i autonòmiques 2015: http://cvongd.org/va/info/4817-